

# ЗАРГОТЪНА КӖРДА

Бөрәвкърн, һазъркърн,  
пешхәдәр у нывисарнаси нывисин

**ОРДИХАНЕ ЩӘЛИЛ  
ЩӘЛИЛЕ ЩӘЛИЛ**

К' Ъ Т Е Б А 1

Нәширәтә „Советакан гроз“  
Ереван 1978

е  
е  
w  
а-  
та  
п-  
зи  
вэ,  
ни  
йе  
Ча!  
ж-  
ьна  
ди-  
ете  
зы,  
нед  
вкь-  
wэ-  
тер'а  
эво-  
ажа-  
н гь-  
апкь-  
не у  
рок у

## С О Р О Щ Э М

<b>П Е Ш Х Э Б Э Р</b>	
Дидарск у қәўльке зар'а	3
Ширәт — қәсидә	21
Стране шине	132
Қәўл у бәйт'е эздийа	143
Бәйт'а Шихале Шәмса	302
Бәйт'а Дәүреш Адәм	302
Бәйт'а Шехмәнд Геле	307
Қәўле Сәлт'ан Әзид	311
Қәўле борәборә	314
Мәт'һ'е хвәде	318
Қәўле мьзгина мөра	323
Қәўле Маләк Фәрхәдин	324
Қәўле к'очәка	329
Қәўле щома щьмләта	338
Бәйт'а бә'за	340
Қәўле хош мале бава	343
Қәўле Дәүреш Қат'ани	344
Қәўле Маләк Фәрхәдин	349
Қәўле Бав Бәк'ьре Омәра	353
Қәўле Муса и'охамбар	360
Бәйт'а Шә'ре	366
Шә'дәтнийа дине эздийа	368
Қәўле Шехубәк'ьр	377
Қәўле сәра мәрге	378
Бәйт'а Нәвийе Омәте	381
Дьрозгә	388
Бәйт'а Г'ьлавийе	392
Бәйт'а Ә'ли Шере Хвәде	400
Бәйт'а Ибраһиме бьра	403
Бәйт'а мьрьяна Нәвийе Омәте	410
Қәўле иләне	413
Қәўле Дәүреш Қат'ани	417
Қәўле Қәрәфәрқан	422
Бәйт'а И'әсәне Целе	428
Бәйт'а мезине	429
Дәа'	433
	434

Бәйт'а мьскино	435
Бәйт'а Муса—п'ехәмбәр	438
Қәвлә бораторе	440
Бәйт'а бә'за	452
Бәйт'а бьлбьл мьскино	458
Сьлеман— п'ехәмбәр у бум	461
Ньвисарнаси	465
Көрт дәрһәдә зарбожада	488
Р'әзийуме (бь зьмане әрмәни)	496
Р'әзийуме (бь зьмане ур'ьси)	499

Ҷаваб ба Ҷаваб  
 3. Ҷаваб ба Ҷаваб  
 3. Ҷаваб ба Ҷаваб  
 Ҷаваб ба Ҷаваб  
 Ҷаваб ба Ҷаваб

4-11-04

# Qəwl u Bəyt'

---

## 1677. БЭЙГА ШИХАЛЕ ШӘМСА

### I

Мә йарәк дьбе мә бькә мьнәте,  
Шәрқе бьхун, Шаме һәр ве хәте,  
Әw мазәла щөде мә те.

### II

Wəpн бьхуньн ве хәте,  
Әw тә'лиһа сәр қөрбәте,  
Бьра һәр пенщ т'әреқе wi р'унен һьдрәте.

### III

Хәте мә дьбәнә,  
Диwана Шихади бәр һәр пенщ т'әреқе wап вәдькәнә,  
Тә'ли-тәнгие Шихале Шәмса теда һәнә.

### IV

Хәте мә шьриньн,  
Диwана Шихади датиньн,  
Тә'ли-тәнгие Шихале Шәмса теда дьбиньн,  
Һьдрәте р'удьньн һесьра дьбариньн.

### V

Хәте мә бьпәрежьн,  
Һәр пенщ т'әреқе wi диwана Шихадида р'удьньн,

Тәли-тәнгие Шихале Шәмса теда дьбиньн,  
Һьдрәте р'удьньн һесъра дьбариньн.

## VI

Нәснһ'әте дькьм гәли кәса,  
Мьскинә Шихале Шәмса,  
К'е дьзанә Шихале Шәмсан т'әрқи бу,  
Һ'әвт сала мабу Шаме һ'әвса.

## VII

Әзи вәхтан гөлбәх бум,  
Мәщале сәфәре һатьбу вәхт бу,  
К'е дьзанә Шихале Шәмса шәрқи бу,  
Шамедан гөр' у гәф бу.

## VIII

Мәхсус һатә Сомае,  
Дәнге дур қә ви нае,  
Әз һатьмә дәнге дур хвәр'а бьвәмә.

## IX

Илаһно, тә әм һьвисин,  
Әм шандьнә ә'рдәки щинар сиси,  
Дьле қөрбәтийә қә ви тиси.

## X

Дьле қөрбәтийә жанә,  
Әз нальвьм ван шәванә,  
Ч'ә'ве мьскин Шихале Шәмсан шақул пәвра манә.

## XI

Пәвре мә хөйә бун,  
Һ'әта һатьм мә ава бун,  
Әзи мьскинн һәри ва бум.

## XII

Пәвре мә һьлтәнә,  
Ч'ә'ве мьскин Шихале Шәмса шагөльн пәвра р'енә,  
Мь қәй го, қасьди мәргейә,  
Мь һьзанбу Шамева бой мьн сефил у хөдева тенә.

### **XIII**

Шэве дьрежэ бьжон,  
Һ'эта һатъм сьвэ дьбу,  
Һесър жь ч'э'ве Шихале Шэмса дьчун,  
Әһ һесър сэр р'уе Шихале Шэмса бу п'эрчом.

### **XIV**

Шэве дьрежэ даи,  
Пешр у мезин э'змана бунэ қай,  
Әз мьскин бум һәри һаи.

### **XV**

Шэве дьрежэ мәзын,  
Һ'эта һатъм сьвэ дьбын,  
Һесър жь ч'э'ве Шихале Шэмса дьчын,  
Әһ һесър сэр р'уе Шихале Шэмса дьбын п'эрчым.

### **XVI**

Әзе р'уньштымә һ'але хвәда мамә,  
К'әтә бира мьда мөргә у мөқлуб, әһ жи әһ мьк'анә,  
К'е дьзанә Шихале Шәмсаи шәрқи бу,  
Һ'әвт сала мабу һ'әвс у Шамә.

### **XVII**

Әз р'уньштимә һ'але хвәда дьгьримә,  
Нола бә'зики ч'әнг бьр'имә,  
К'е дьзанә әз к'ова һатъм, к'ова чумә.

### **XVIII**

Тәригәүрке ль мь гәүр кьр,  
Бәре сөбе ль мь зәр кьр.  
К'е дьзанә Шихале Шәмсаи шәрқи бу,  
Һ'әвт сала Шамеда гөр' у гәф кьр.

### **XIX**

Хвәзийа мь һ'өкмәк сәре,  
Әз һын бьгрим, һын һесьре хуне, ч'э'ве мьн дәре,  
К'е дьзанә Шихале Шәмсаи шәрқи бу,  
Һ'әвт сала мабу сәфәре.

**XX**

Хвэзнийа мь һ'окмэк сэр ната,  
 Эз һын бырим, һын һесьре хуне ч'э'ве мьн дэр ната,  
 Бэр мь бйа Фэратэ,  
 К'е дьзанэ Шихале Шэмсаи шэрқи бу,  
 Һ'эвт сала мабу һ'эвс у Шамэ.

**XXI**

Эз э'мре чумэ тэлэб,  
 Бьска мобэте э'нийе бэстийабу хэлэб,  
 К'е дьзанэ Шихале Шэмсаи шэрқи бу,  
 Һ'эвт сала мабу Шам у Һ'элэб.

**XXII**

Шам эһле щьндийа,  
 Хвэзьла мь хвэ бьзанийа,  
 Чька дэрэща тэ'ли-тэнгийа чьйэ?  
 Мь хвэхвэ кьрийэ дэрман ле нийэ.

**XXIII**

Хера хвазьла мь бьзанбийа һатийэ баһара дьла,  
 Мэһа нава гөла,  
 Эме қэст бькьн һэр'нэ нава ван мэзэла.

**XXIV**

Стийа Гөл хушка мьнэ,  
 Ве һэр'э ба Шихади, Мэлэк Шихьснэ,  
 Бькэ р'эща, дилэка мьнэ.

**XXV**

Стийа Гөл хушка мьнэ диса,  
 Бьра һэр'э ба Шихади, Мэлэк Шихьснэ,  
 Бькэ р'эща, дилэка гьртисед һ'эдиса.

**XXVI**

Чаршэма сэре нисане,  
 Дэнг бэлабу эздие Шэрқе у Шэме,  
 Шихали Шэмса к'эрэмкьр һатэ дишане,  
 Жер'а кьрын э'йда қөрбане,  
 Вэкрьн дэфтэра имане.

Н'але мын н'але Донуно,  
 Мыне нәрд ч'э'ве хвә кьрийә забунә,  
 Бьра н'өзнийә хатун хвәр'а бьгәр'ә хатунә.

**XXVIII**

Н'але мын дьбьһери,  
 Кәске нәдабу бери,  
 Хенши Т'әмури Дери.

**XIX**

Т'әмури Дери ва властийә бу,  
 Щы Тәйара ләдабу р'әва бу,  
 н'әвт сала ведәре мабу,  
 н'әта фәрвара п'адшае мын пер'а бу.

**XXX**

Н'але мын н'але Сьндәбатә,  
 Чь т'ещьрәкә Мьсьрева һатә,  
 Сьндәбат морк'әва хвә бә'рева р'адьвастә,

**XXXI**

Морк'әва Сьндәбат шкәстьбу швәка бә'ре,  
 Дәсте Сьндәбат мабу т'әхте даре,  
 Қадьре Р'әһ'ман пе дьзани.

**XXXII**

Дарәкә морк'әве сәри ле һьлани,  
 Сьндәбат дәст ле шәрани,  
 Дьнийә р'он бир ани,  
 Шькримә го йа р'әһ'мани.

**XXXIII**

Н'але мын чь н'аләки н'әшмунә,  
 Щьна қьмьтандьбу шьбһ'унә,  
 Щьна шьбһ'ун дьқьмьтанд,  
 Бьне бә'рар'а дьақуфанд,  
 Әви жь дьнийә р'он хвәр'а сәр'ьфанд,  
 Р'әма де-бабе һоста.



1678. БЭЙТ'А ДЭВРЕШ АДЭМ

I  
Чь сөбәке нәдәрә,  
Нава хаса дьбә хәбәрә,  
Дәвреш Адәм we һәр'ә сәфәрә.

II  
Чь сөбәке нишанә,  
Нава хасе диwana Шихади we бьвә бәйанә,  
Дәвреш Адәм we һәр'ә Хөр'есанә.

III  
Вай Дәвреше мьни дәлилә,  
Бсқалә у беқилә,  
Р'уньштийә сәр р'ийа херан у сәхилә.

IV  
Мире Хөр'есане wa дьбейә,  
„Қасьд. һәр'ә бьнер'ә әw чь дәврешә вейә,  
Әw дәвреши чь дьбейә?“

V  
Қасьдә дьчуйә, дәвреш пьрсийә:  
„Дәвреш баба, нәсир'әта тә ван әрда чьйә?“  
Эй дәвреш wa дьбейә:  
„Қасьд, фәрманәкә һатийә жь хwәдейә,  
Дәвреш дота мире wә дьбейә“.

VI  
Қасьде мьни жирә,  
Дьвежә дәвреше дәлилә:  
„Дәвреш, тә чьйә жь дота мирә?“

VII  
Қасьдә вәдьгәр'ийа,  
Мир же пьрсийә:  
„Қасьд тө һати? Дәвреш чьма мабу щийә?“

### VIII

Qасьде мыши зэрэ,  
Дьбе: „Чь дэврешэки хвэи сэрэ,  
Эз шаба дэвреш нькарьм бькьм дэрэ“.

### IX

Эй қасьд ва дьбейэ;  
„Мире мьн, дэвреш дьбе фэрманэк һатийэ бой хвэдеийэ,  
Эз дота мире вэ дьбейэ“.

### X

Мире мьн we хэбэре мабу дьл-ман,  
Фэр'ьщибу һ'окөме п'адшан,  
Го: „Бьнер'ьн Дэвреше шэмлан“.

### XI

We һэбу хэлде мэ'рифэти йасинэ,  
„Мире мьн бьшинэ дэвреш бинэ,  
Чька ақьлэ, йане сөвденийэ?“

### XII

Мир дьшанд дэвреш дьһатэ,  
Дэвреш р'сва дьахавтэ.  
Мир го: „Дэвреш баба, те қэлэна кэч'а мьн чь бьки  
хэватэ?“

### XIII

Эй дэвреш ва дьбейэ:  
Мире мьн, чьқа зер'а дьхазн тэр'а биньм дьнейэ,  
Чьқа щэваһьра дьхазн тэр'а биньм жь бэ'рейэ“.

### XIV

„Вэй дэвреше мыни жирэ,  
Тө дэвреш бинэ, баһари йеқинэ,  
Чьқа щэваһьра дьхазн жь тэр'а биньм бэ'ра э'зминэ“.

### XV

Вэй дэвреше мыни хасэ,  
Вэдьхар к'асэ,  
Qэст кьр чу диһана Хьдърнэби Хьдърэйласэ.

## XVI

Дэвреш дьве: „Хьдыро, тө һәрдәри,  
Һемәтә қадьри,  
Тө бәр ви дәргән һәдъри“.

## XVII

Дэвреш дьбе: „Хьдыро, һәр'ә мър'а дөр'а биңә,  
Пеш мадара хасава дайиңә,  
Те р'ожа қийамәте һәр'и сәре кәлә Хөр'есани дайни“.

## XVIII

Хьдыре мын сөфили сәргәрданә,  
Қәст кър бә'ра бөбьһанә.

## XIX

Хьдырә ва дькә газн:  
„Һәчи хөләқәте бә'ре, сәре хвә бькьн һәүрази,  
Дэвреш Адәм дөр'а вә дьхазн“.

## XX

Һәчи хөләқәте шейә,  
Қәст кьрың чунә бә'рейә,  
Һатьн, һәрәк дөр'әк лейә.

## XXI

Вәй дәврешә мын бав дөр'ә,  
Ван дөр'а һьлдабу се дөр'ә,  
Дани дәсте мирә Хөр'есани бь сөр'ә.

## XXII

Мир го: „Вәрың бьнер'ың ве ә'щебе,  
Меше гьртһиә дәфтәре у к'ьт'ебе,  
Хәбәра гәл дәвреш гьртә леве“.

## XXIII

Вәй мирә мын хөдан қьрарә,  
Дәсте кәч'а хвә гьрт дәврешва һьнарә,  
Кәч'а хвә дәврешр'а кьрә мә'рә.

**XXIV**

Wэй дэwреше мьни жарэ,  
Фьр'и полани тэйарэ,  
Qэсре п'энщэреp'а hatьбу харэ,  
Гьнэ хэрqе хwэ кэч'ева спарэ.

**XXV**

Дабу кэч'е хэрqэйэ,  
Го: „Хьлмэга wэ кьрнийэ лайици wэйэ,  
Эз дьчьм, пеж мьва сылаве бькэ баве хwэйэ“.

**XXVI**

„Пеж мьва сылаве бькэ бавейэ,  
Гэргэ эwлэдэк паш мь дьбейэ,  
Бьра нэсэкьнэ лехэ бейэ“.

**XXVII**

We гэйэ хэлqе мэ'рифэти жирэ,  
П'эв к'этын чунэ ба мирэ,  
Дьве: „Мир, к'а дэwреше мэн хөдан нэдирэ?“

**XXVIII**

Мир we дьчуйэ,  
Кэч'е пьрсийэ;  
„Лао, к'а дэwреше мэн хөдан эwлийэ?“

**XXIX**

Кэч'е дьбе: „Баво, wэй ль qэwла, wэй ль qьрара,  
Дэwреш qэсре п'энщэреда hatэ харэ,  
К'этэ нава кэзийан у гөһарэ,  
Гьнэ хэрqе хwэ мьва сынара“.

**XXX**

„Дабу мь хэрqэйэ,  
Го: „Хьлмэга wэ кьри лайици wэйэ,  
Эз дьчьм, пеш мьва сылаве бькэ бавейэ“.

**XXXI**

„Пеш мьва сылаве бькэ баве хwэйэ,  
Гэргэ пашин мь эwлэк дьбейэ,  
Бьра нэсэкьнэ лехэ бейэ“.

### XXXII

Дьбе нәһ мәһ һатьн бьһөрин,  
Мир Бьраһиме Адәми ль we ньхте хөльқи,  
Һ'әмушка ле ани баһари у йеқини.

### XXXIII

Wәй дәвреше мьни чейә,  
Шәве, р'оже сәйрейә,  
Чьма тө һызани баве тә фәқирә, хәрқе Шихади лейә.

## 1679. БЭЙТ'А ШЕХ МӘНД ГЕЛЕ

### I

Чь сөбәке мәлхунә,  
Шех Мәнде боре хwә дькьрә зинә,  
Чубу р'ава Мир Сөвдинә.

### II

Чь сөбәке таривава,  
Шех Мәнде Фәрха чубу неч'ире у р'ава,  
Чар гел дитьбу бәри ава.

### III

Шех Мәнде Фәрха дәйн ль гела дькә,  
Дьве: „Әwә гела мьнә зар ширьнә,  
Хәбәре we шәкьр дьбинә,  
Эз һызаньм чь зьмани дьхунә“.

### IV

Гела мэзын дьве: „Наве мьн Гөлә,  
Эз һ'әбубьм чәнди дьлә,  
Р'еза әз фадьльм“.

### V

Гела дөда' дьве: „Шех Мәндә, наве мьн П'айә,  
Эз һ'әбубьм чәнди дьнийайә,  
Эз дьк'ре хwә Шәрқва чум Шамва хөйайә“.

## VI

Гела сьсийа дьбе: „Шех Мэндо, наве мьн Фатэ,  
Н'эбубьм чэнди к'инатэ,  
Дьк'ре хвэ Шэрква чум, Шамва натьм“.

## VII

Гела быч'ук дьве: „Шех Мэндо, наве мьн Н'эбиба  
Нэрчки кэсе дьле хэлке хэрибэ,  
Шьнэ'теда нэйэ зор у нэсибэ“.

## VIII

Шех Мэнд го: „Геле сындрука сэр дарэ сындрука,  
Чар геле хэмлинэ шэбэ'те дь бука,  
Сэдра дьле Шех Мэнде Фэрқа гела быч'ука“.

## IX

Геле дьве: „Шех Мэндо, вэрэ мэ нэр'нэ нави р'эза,  
Те т'эвди гөлан бахчан у қаза,  
Те р'оже сэди бьвини шэкэ эза“.

## X

Шех Мэнд го: „Геле, эз гөльм, бахчэмэ р'эз,  
Пьсе Э'зизи Мэлэк Фэрхэдин эз.

## XI

Эз пьсе Э'зиз Мэлэк Фэрхэдиньм,  
Бэ'зики ч'энг нуриньм,  
Эз сэр т'эхте зер'иньм,  
Натьмэ тэ бьвиньм“.

## XII

Геле дьве: „Шех Мэндо, эзе бьвьмэ кэвоткэкэ п'эр'  
нуриньм,  
Бьфьр'ьмэ нэр'ьм э'рше жориньм,  
Эзе ведэре мьнэте бькьм мэлке р'э'миньм“.

## XIII

Шех Мэнд го: „Геле, эзе бьвьмэ бэ'зики п'эр'зьравэ,  
Бьфьр'ьм нэр'ьмэ р'эфе Гел дь навэ,  
Эзе тэ ведэре бьгрьм бе кавэ“.

#### XIV

Геле дьбе: „Шех Мэндо, эзе бьвьмэ кэвоткэкэ  
п'эр'хөбари,

Бьфьр'ьм һэр'ьм, һэр'ьмэ э'рше тэ'ри,  
Мьнэте бькьм мэлке щэбари“.

#### XV

Шех Мэнд го: „Геле, эзе бьвьмэ бэ'зики п'эр'көр'ьм,  
Һьндавда бьфьр'ьм,  
Тэ ван ши у мэскэна бьбьр'ьм“.

#### XVI

Геле го: „Шех Мэндо, эзе бьвьмэ бэ'зики п'эр'зыравэ,  
Һ'эвт тэвэке э'рде к'ьбирда һэр'ьмэ харэ,  
Эзе ведэре мьнэте бькьм мэлке щэбарэ“.

#### XVII

Шех Мэнд го: „Геле, эзе дьнийэе тэ щэмакьм.  
Мэ'р у мэ'ргира тэ п'эйдакьм,  
Эзе тэ ван ши у мэскэна жи р'акьм“.

#### XVIII

Геле дьве: „Шех Мэндо, бьрао,  
Дино, сэрсэвдао,  
Һэвалэ тэ чунэ, тэ же мао,  
Тэ сэр к'нжан геле машоқ мао?“

#### XIX

Шех Мэнд го: „Геле, эз нэ диньм, нэ сэвдамэ,  
Р'астэ һэвалэ мьн чунэ, эз же мамэ,  
Ле эз сэр гела бьч'ук машоқ мамэ“.

#### XX

Геле дьве: „Шех Мэндо, эзе бьвьм севэкэ сорэ бь  
дарева,  
Тьрса баг'ванчце мира кэс нькарэ бе пева“.

#### XXI

Шех Мэнд го: „Геле, эзе бьвьмэ пэхашэги п'ьр' гьранэ,  
Уе мьн бьдьнэ сэр дарэки дөдан, сьсийан у чаранэ,

Уе мѣ бѣвѣнѣ нава ван р'эзанѣ,  
Нѣрге то, чѣ дѣрманѣ,  
Эзе бѣжѣм сена сор дѣрманѣ“.

### XXII

Геле дѣве: „Шех Мѣндо, дѣле мѣн кѣла кевѣрѣ.  
Носта дѣнат че дѣкѣрѣ,  
Бѣра р'артѣнибѣ ѣе дѣл к'афѣрѣ“.

### XXIII

Шех Мѣнд го: „Геле, дѣле мѣн кѣла н'ѣкѣм жѣнѣ,  
Р'астѣ носта дѣнат чедѣкѣрѣ,  
Де тѣ бѣзанбѣ, к'ѣлит, мѣфте уе кѣле дѣсте мала мѣнѣ“.

### XXIV

Геле дѣве: „Шех Мѣндо, хера хази мѣ бѣзанбѣнѣя бав у  
пѣс,

Уѣрѣ вакѣ бѣр у синге мѣнѣ ѣтлѣс,  
Нѣр'ѣ уѣрѣ кѣсѣки нѣтѣрсѣ“.

### XXV

Шех Мѣнд го: „Геле, хера хази мѣ бѣзанбѣнѣя де у дот,  
Тѣ чѣр'ѣ зутѣре ѣу хѣбѣр мѣр'ѣ нѣгот,  
Тѣ дѣл у нѣнаве Шех Мѣнде Фѣрха сог“.

### XXVI

Геле дѣве: „Шех Мѣндо, лѣше нави лава,  
Тѣ зер'ѣ нав дѣрава,  
Н'ѣйран, мѣн тѣ н'ѣсав кѣри дѣу са бѣран у бава“.

### XXVII

Шех Мѣнд го: „Геле, кѣлишка сѣрдаре кѣлишка,  
Тѣ базѣн зер'ѣ н'ѣга ѣнѣшка,  
Нѣр'ѣ мѣ тѣ н'ѣсав кѣрийѣ дѣу са де у хушка“.

## 1680. ҚӘУЛЕ СӨЛТАН ЭЗИД

### I

Эзид дѣдѣм мѣде,  
Лальшѣ, нѣлея хѣдане қѣбе,  
Эз хѣлат кѣрѣм Стѣйра Сѣбс.



**II**

Стэйра Сьбе хэлат къръм,  
Се һ'эрфа эз хэбир къръм,  
Эз натъм р'абöһөръм.

**III**

Эзе р'абъм һэр'ъмэ пеш,  
We һ'эрфе дькъм т'эмтеш,  
Һ'эрфа жэв дькърьн һэшам, көреш.

**IV**

Һэшам, көреш жэв дькърьн,  
Оад у дир бәһәр дькърьн  
Фәқир һынге мьдқин дькърьн.

**V**

Фәқира у мьдқинэ,  
Һәқ р'ийа хвэ р'азинэ,  
Дәст Сөлт'ан Эзидда вә'даннэ.

**VI**

К'вш бумэ насэбъръм,  
Дәһәр бумэ насът'ъръм,  
П'адшае мьи р'е у мә'ни хафьла кем дькъръм.

**VII**

Зэмане бәре вәбу,  
Дьлада хоф, әшқ, иман һәбу,  
Һ'әч'ка ван дьгот һәр әв бу.

**VIII**

Дьвежъмэ вә хөдане тә'лийа,  
Вәлгърьн ә'слийа,  
Һәр'нә диwane ә'дәбийа,  
Һуне we бьвиньн хоши у шайа.

**IX**

Хоши у шайа һуне we бьвиньн,  
Һәқ р'ийа дине Сөлт'ан Шихади нәвешиньн,  
Мә мәс раминьн ван вара.

**X**

Фәқирә, сьт'арә,  
Фәқирә у мьдқинә,  
Һәқ р'ийа дине Сөлт'ан Шихади мәвешинә.

**XI**

Мә мал набиньн ван шара,  
Пешийа хвә вәр'екьн пенщ мала,  
Фәқирә сьт'арә.

**XII**

Фәқирә бь дәнгә,  
Һәр дәнгәки һ'эзар р'әнгә,  
Һ'әму мора п'адшае мьни сәрзәнгә.

**XIII**

Сәрзәнгийа һ'әмийа морә,  
Һәрч'и кәсе нәфса ши харә, нә ль жорә,  
Әш начә һ'ьзрәта Эзиде Сорә.

**XIV**

Мир дьхандын ве һьдрәте,  
Һәрч'и қап'ийа Сөлт'ан Шихади бькә хьзмәт ә'бабәте,  
Маш у дәра дьдә хәзина қөдрәте.

**XV**

Альмаи ье'льм,  
Щаһьлан бьн ье'льм,  
Қәсре һьланым сельм.

**XVI**

Сельм қәсре һельнийа,  
Гьриван бу ле шьдийа,  
Сөлт'ан Эзид мьшур бу һ'әму щийа.

**XVII**

Хәт у ьзери те,  
Дәстхәт у бери те,  
Хәта мь жерни те.

### XVIII

Хэта мьн зор қомашә,  
Щьндие нуранн башә,  
Һәр сьбә хәзинна қөдрәте же дәрте машә.

### XIX

Қәсран у сука,  
Мьфтан у сьндрука,  
Дьло, жаро, моһт'аще щотед бука.

### XX

Әвын букед т'әван,  
Р'унышьтнә бәр п'әрийан у һ'әсава,  
Теда һәнә зә'ва у бәназава.

### XXI

Зава у бәназава шәшы,  
Чуйина хwә к'әфхашы,  
К'е дитийә чәндә сорә, чәндә спшнә, чәндә р'әшы?

### XXII

Мә һат ьс'рьфе Бәг'дае,  
Хwә һ'әйри бу хwә we р'ас,  
К'е дитийә доте шир бьдә дае.

### XXIII

Әрһ'әмдыла, шыкьр,  
Нава диwана хөданәдәра бу нав у дьк'ьр,  
К'е дитийә дотә һ'әмлә, макә бьк'ьр?

### XXIV

Илаһно, мә р'әбыл сәмәнда,  
Тә һ'афьландьбу һ'әвте у дө мьләтә,  
Һ'иждә һ'әзар хөләқәта,  
К'е дитийә мәрвь бәр бәра һьлдә wәлада?

### XXV

Илаһно, тә щәбер дькьри,  
Альма р'е же дьбьри,  
Һадьр-гөдера век'әвә ч'ьрае гөр'и,  
К'е дитийә дотә һ'әмләйә, заван мьри?

XXVI

Хэзинэ ч'эп у р'астэ,  
Мала Аднйя қәwза р'астэ,  
Шихади мьк'ане хwэ гөһастэ,  
Р'эмэл де-баве гөһдари.

## 1681. ҚӘWЛЕ БОРӘБОРЕ

I

Шехе һ'эсэн сөлт'анэ,  
Бавежэ қәлпәки р'әһ'манэ,  
Шихади һ'эму дәрдани дәрманэ.

II

Шехе һ'эсэн фәқирэ,  
Бавежэ қәлпәки мирэ,  
Шихади һ'эму дәрдани хәбирэ.

III

Шехе һ'эсэн мәзьнэ,  
Бавежэ қәлпәки момьнэ,  
Мьраза мьразхаза қап'ийя Мәләк Шихьснэ, щне гьли,  
газына.

IV

Шехе һ'эсэн Сәһ'идэ,  
Бавежэ қәлпәки мьридэ,  
Мьраза мьразхаза қап'ийя Сөлт'ан Эзидэ.

V

Шехе һ'эсэн ә'мәрэ,  
Хальқәки мьци һәр бь һәрэ,  
Бе фәрwара Шихади щьзарета р'өһ' нәһатэ бәрэ.

**VI**

Шехе һ'эсэн Әсәдә,  
 Бавежә қәлпәки сәмәндә,  
 Бе фәршара Шихади шьзарәта р'өһ' нәһатә бәрә.

**VII**

Шехе һ'эсэн щәләлә,  
 Боре қөдрәтеи сийарә,  
 Шихади хө т'әхте хө пер'а қьрарә.

**VIII**

Шехәки мьн һәйә һәкарийә,  
 Зәрг у кәwane қөдрәте п'ара шийә,  
 Чардә тәвәк әрд у әзман к'әфа дәсте Сөлт'ан  
 Шихадийә.

**IX**

Шехәки мь һәбу һәкарда,  
 Зәрг у кәwane қөдрәте п'алда,  
 Чардә тәвәк әрд у әзман к'әфа Сөлт'ан Шихадида  
 һ'әсарда.

**X**

Шехәки мь һәбу нава әрәба,  
 Хөдане қосан у тәләба,  
 Дәсте п'адшае мьн к'отәкә сәр һәр чар мәсәба.

**XI**

Шехәки мь һәбу Әрәбстане,  
 Хөдане дадол у дане,  
 Мә бәрхе шилане,  
 П'адша Сөлт'ан Шихади хөдане йоле у әрк'ане.

**XII**

Уе қөбекьм қөба сөр'а әзминә,  
 Теда дьтәисә фьнд у шәмал, бесусед р'әнгинә,  
 П'адша Сөлт'ан Шихадийә, дишанбәги Шәмсе Эздинә.

**XIII**

Уе қөбекьм қөба сөр'а әршә,  
 Теда дьтәисә фьнд у шәмал, бесусед гәшә,  
 П'адша Сөлт'ан Шихадийә, дишанбәги Шәмсә.

**XIV**

We қөбекъм қөба қөбана сәрансәрә,  
 Теда дьтәисә фьнд у шәмал, бесусед зәрә,  
 П'адша Сөлт'ан Шихадийә, дишанбәги Шәмсе т'әтәрә.

**XV**

We қөбекъм қөба қөбана зедә,  
 Стийа Ис р'ушьштиийә теда,  
 Бәнийе нуранн тенә сәрда.

**XVI**

Дьле мын ве фькаре,  
 Сьндрука Мәләк Ади бәр дәре К'абьл мыг'аре,  
 П'адша әвә Сөлт'ан Шихади п'адшае йоле у әрк'ане.

**XVII**

Дьле мын ве һьдрәте,  
 Сьндрука Мәләк Ади бәр дәре К'абьл ньхте,  
 П'адшае мын Сөлт'ан Шихадийә дьне ахрәте.

**XVIII**

Бае сәра мә тенә,  
 Гази у гаига жь мә'ненә,  
 Тенә бәр бәре Шихади әв жи менә.

**XIX**

Бае сәра мә һатын,  
 Гази у гаига мә'ни жь хәватьн,  
 Тенә бәр бәре Шихади әв жи матьн.

**XX**

Әзи әв һ'ал бум,  
 Дәврешәки шив у бешив, тәнги, тә'л бум,  
 Хазьла мын ве р'оже кәке Шех Зәндиине Лальша  
 нураида Шихадир а һәвел бу.

**XXI**

Әзи әв р'әнг бум,  
 Дәврешәки шив у бешив тә'ли тәнг бум,  
 Хазьла мын ве р'оже кәке Шех Зәндиине Лальша  
 нураида Шихадир'а әв р'әнг бум.

## XXII

Сэра мангэ зэрэ,  
Наве э'дэбийе Шэрце у Шаме бу газн, мьзгнии у хэбэпрэ,  
Вэрын э'йда қөрбане мэ сөнийа фэрэ.

## XXIII

Сэра манг һылатын,  
Нава э'дэбийе Шэрце у Шаме бу газн. мьзгнии у  
хэватын,  
Э'йда қөрбане мэ сөнийа һатын.

## XXIV

Ба те к'уфа дьһ'эжинэ,  
Дара қәвалала бэлг у хэзама хвэ сэр щәүс у р'әвақе  
мирада дьваринэ,  
Хазьла мь үс р'оже кәке Шех Зәндине диндара хвэ  
шина шәриф дьхунэ.

## XXV

Ба те к'уфа т'эв р'акә,  
Дара қәвалала бэлг у хэзама хвэ сэр щәүс у р'әвақе  
мирада варакә,  
Хазьла мьн үс р'оже кәке Шех Зәндине диндара хвэ  
шина шәриф ша кә.

## XXVI

Шех Зәндино, ти хвән нәспари,  
Тө Мала Адйар'а һәр пенщ т'ьреде хвәр'а дә'вадари,  
Тө Лалыша нуранда бемьлк'и бевари.

## XXVII

Шех Зәндино, тә йәкә нәче кьр,  
Һ'өб у к'өбари тә чьма нәвсә кьр,  
Тә чьма к'әүрушк бьн һ'өле п'елуфи дани шәрже кьр,  
Шихади ньфунәк ле кьр, ньфуна ви қәбул кьр.

## XXVIII

Шех Зәндино, тә йәкә бә'үәкәсул кьр,  
Тә нә қәүлә хвәде, нә һ'әдуса р'әсул кьр,  
Тә чьма к'әүрушк бьн һ'өле п'елуфи мәрәби дани  
шәржекьр.

XXXIX

Шех Зәндино, Шех Зәндино,  
Г'елуфи мәрәби ле дькә шьфино,  
Шиха шие мьи ашго Мьере жерин, пышт бә'ре пешинә,  
Ахин дькә, һ'ызрата ши не Лальша пуринә.

XXX

Мә бавька к'ане,  
Уе Мьере жерин пышт бә'ре пә'не,  
Хәлате Шехшәме сәр мьле мера нишане.

XXXI

Мә бавька дурьн,  
Уе Мьере жерин пышт бә'ре к'урьн,  
Хәлате Шехшәме сәр мьле мера нурьн.

XXXII

Тәйро, мә'ни,  
Бьдә һ'әр' у баске хвә һәр'ә сәр дәре зиндани,  
Бәр мьва сьлаве бькә Лальше дәре дишани.

XXXIII

Тәйро, берикә,  
Бьдә һ'әр' у баске хвә һәр'ә сәр дәре зиндане гōдарикә,  
Сьлаве бәр мьва бькә Лальше, дәре дишанекә.

XXXIV

Һ'әвт дәргә ә'змана һәбун,  
Һәр һ'әвта к'ьлит у мьфтә жь хвә бун,  
Дәсте ван шьндийа вадьбун,  
Дәсте һәр пенц т'ьреде ван сәр кьр у ә'мәле ван ш'әдә  
бун.

XXXV

Һ'әвт дәргә ә'змана һәпә,  
К'ьлит, мьфтә жь хвәпә,  
Дәсте һәр пенц т'ьреде ван сәр кьр у ә'мәле ван

ш'әдәпә



## XXVI

Һ'эвт қәйт'әр дэвә һесърьн,  
Борэбор мь хатьра бардькьрьн,  
Wәки Шихади һ'эзнэдькьр, бә'рада хәф дькьрьн.

## XXVII

Һ'эвт қәйт'әр дэвәнә,  
Борэбор мь хатьра бардькьнә,  
Wәки Шихади һ'эзнэкә, бә'рада хәф дькә.

## XXVIII

Нә жь ван бум ә'рэба ледан,  
Сәри бьр'и, ләш дәшта К'әрбәлаи маи,  
Нә жь ван бьн дәсте һәр пенщ т'ьреде ван же маи.

## XXIX

Нә жь ван бум ә'рэба көшти,  
Сәри бьр'и, ләш дәшта К'әрбәлаи һьшти,  
Нә жь ван бьн, wәки дәсте һәр пенщ т'ьреде ван же  
маи.

## 1682. МӘТ'Һ'Е ХWӘДЕ

Йа р'эбио, тә даими,  
Тә к'әримми, — *А. С. ...*  
Тә р'әһ'ими, — *...*  
Тә қәдимми, — *...*  
Тә хәдае һәр хәдаи,  
Хәдае мьлк'е к'әримми,  
Тә хәдае ә'рше ә'зимми,  
Ә'изәлда дани қәдимми,  
Һәр хәдае һәр хәдаи,  
Һьн мөк'ан һьн мәңган,  
Т'аwбә к'ам р'әшан,  
Каба тaw р'әшан,  
Тә хәдае щьн у ьси,  
Хәдае ә'рш у к'өрсн,  
Тә хәдае аләм у қөсн,  
Сәмәндә льб т'ә пәмаи,

Сэмэндэ һэйльл Мэщруми,  
Һәр хөдае һәр хөдан,  
Һын мэк'ан, һын мәщан,  
Кәс нызанә тө чәван,  
Һәр хөдае һәр хөдан,  
Тә нә хавә, тә нә хөрдә,  
Тә нә малә, тә нә п'әрдә,  
Тә нә ләшмә, тә нә р'әнгә,  
Тә на аһазә, тә нә дәнгә,  
Кәс нызанә тө чәвани.  
Һәр хөдае һәр хөдан,  
Вәлһе фәрз у нһмежани,  
Ләмә-ләмә к'ам дьвежи,  
Р'өһ'а дьди, р'өһ'а дьпәрежи  
Һ'акьме ша у гәдәни.  
Һ'акьме щьһ'и аләм,  
Тә диһар кьр Иса у Мәйрәм,  
Тә әм кьрып тәжбәти Адәм,  
Суц у гөһә мышәшьшып,  
Тә әм кьрып т'әйбәт у к'әшшып.  
Һәр хөдае һәр хөдан,  
Һын мэк'ан, һын мәщан,  
Кәс нызанә тө чәван,  
Р'әмәл де-баве һостар.

1683. ҚӘҰЛЕ МЫЗГИНА МЕРА

I  
К'әнге мә бетә мьзгинә,  
Щоқәте теда р'ьһ'инә,  
Бәрбь гәлийе Лальше дьчунә.

II  
К'әнге бетә шоқә,  
Мире мәзып һьлдабу тоқә,  
Дьле ә'дәбийһа к'әтьбу шап у шоқә.

### III

К'анун биһи к'ар кыи,  
Ситьла шилана Шихади биһи сийар кыи,  
Дьле э'дэбийа ле шаи у ша кыи.

### IV

Бьнер'ын дийаре бөһөште,  
Эв диндар қэви мь хаш те,  
Мьн шьндийа дитыи льбсе р'эи ле.

### V

Гэли шьндийа, дьвежьмэ wэ һэдэр-һэдэр,  
Бөһөште гэр'ийаи йэксэр,  
Һэле нурин қөбэ бь зэр.

### VI

Һэле нурин қөбэ бь зер'ин,  
Гэли мера, wэрын зэрийа бьвиһи,  
К'ьрйамэте Шэмсэдин у Фэрхэдин.

### VII

Фэр'ьцимэ қөбаи у мераи у дэрга,  
Шехшьмсе хwэ дьдьм мэда.

### VIII

Фэр'ьцимэ қөбаи у нур,  
Мера у мадэр бэстур бь шур,  
Лальшэ гэлийе к'ур.

### IX

Гэлийе Лальше бьнавэ,  
Теда р'өһ'ийа бу авэ,  
Мэ wан мера сэд щот сылавэ.

### X

Гэли мера сылав сэд сыба ль хер,  
Гөһдар бьи, чэнди дь мер,  
Қальби вьрэ, р'өһ'и льһер.

XI

Гэли мера, сылаве мера wə у диwane,  
Мə бэрхе шилане,  
П'адша əwə Сəлт'ан Шихади хəдане йоле у арк'ане.

XII

Сылаве диwane мерава,  
Һэр һ'эвт стуна р'еза у дэр'əва,  
К'эсəра р'əше бава.

XIII

К'эсəра р'əше мəргəе,  
Хера хwəде əм бычуна бэр wи дəргəн,  
Əме тəабын Зьмзьме дəwса шəлбəн.

XIV

К'эсəра р'əше жара,  
Qəнт'эрəке баркьн нола щара,  
Мадэрəке быхазьм бойь бьран у йара.

XV

К'эсəра р'əше п'ира,  
Хазьла əм бычуна щəмс р'əwəде мира,  
Щие ле сəма дьбə фəқира.

XVI

Фəқир мə we дитьн щош,  
Г'ашц у г'ашц'ош,  
Əw к'ас wə ə'дəбийя һ'əлалбə сəда пош.

XVII

Сылаве р'əwəqed р'əwə,  
Теда дьтəнсə фьнд у шəмалед һəwə,  
Qəлбə мə ə'дəбийя һэр əwə.

XVIII

Əwə сьндрука мьн р'əнг ə'руш,  
Бэр дьчə бьрқ у бьрус,  
Теда дьтəнсə фьнд у шəмал у бесус.

**XIX**

Дьналым мелаке,  
 Дьк'альм нола бэрха бэр маке,  
 Эме төабын Зьмэме дэвса к'абыл шьваке.

**XX**

Дьле мьн ве фькаре,  
 Сьндрука Мэлэк Адь бэр дэре к'абыл мьг'аре,  
 Падшае мьн Сөлт'ан Шихадийэ, хөдане йоле у арк'ане.

**XXI**

Дьле мь ве һьдрэте,  
 Сьндрука Мэлэк Ади бэр дэре к'абыл ньхте,  
 Падшае мьн дьне ахрэте.

**XVII**

Эзе ве фькаре мамэ,  
 К'этэ бира мьн мэргэ у мэрлу эв ши, эв мьк'анэ,  
 Цьне мир Хьдэр ле дькэ э'лекьм сылаво.

**XXIII**

Мир Хьдэр лэвл у мир бу,  
 Э'был ахьрдан хэбир бу,  
 Мэт'е Сэид Мэһ'мэде к'ьбир бу.

**XXIV**

Сэидо нав Н'эмэдэ,  
 Мера же һьлдабун зэри у к'ьрийамэтэ,  
 Дэсте Сөлт'ан Шихади р'эда.

**XXV**

П'иро жь атқате,  
 Хэмыли бу хэлате,  
 Мьбэхчне' диwane Шихади дькьнэ гази вэрьнэ сьмате.

**XXVI**

Эва сьмата сьмата сэбилэ,  
 Бе қалэ у бе қилэ,  
 Р'еэ у бе бэртилэ.

### XXVII

Дәурана шех Сьмаилә,  
Т'әсәдьҫа дәлил у жара,  
П'ар те нибә к'әски. п'әхилә.

### XXVIII

П'әхила п'ар те нинә,  
Һ'әрчи мал у р'ьсҫе хвәда гьринә,  
Әш бешикә дожәинә.

### XXIX

Әшһн нәбие мә щәбер,  
Харьна ванә жь дер,  
Дәхсе к'ьрийамәте дәст мерава дьспер.

### XXX

Әш нәбие мә щеш,  
Мә р'абунә мьштәрие қөмеш,  
Шехшьмс занә к'и ль пашә, к'и ль псш.

### XXXI

Илаһио, к'әнге мә бетә фәрварә,  
Мера бәстур қәнт'әрә,  
Шехшьмс занә к'и ль пашә, к'и ль бәрә.

### XXXII

Әһн дәргәе бәри р'оһьлат,  
Ашьҫа ле дабу сәлават,  
Гәлә шьндийа, бәр дьбрьн маш у бәрат.

### XXXIII

Әһн дәрге бәри р'оава,  
Хазьла бьә'длийама нава,  
Мьне досте хвә бькра сьлава.

### XXXIV

Һ'әрчи бьрина ши һәйә,  
Зукә Лальша нурани һәр'әйә,  
Әшан дәрда жи дәрман һәйә.

### XXXV

Һәрчи бьрина ши һәстә,  
Зукә Лальша нурани бькә қәстә,  
Әван дәрда жи дәрман дьхастә.

### XXXVI

Һәрчи бьрина ши мелаке,  
Қәст бькә һәр'ә Лальше бәр бәре шьваке,  
Әван дәрда жи дәрман хвәке.

### XXXVII

Һәрчи бьрина ши мәзынә,  
Қәст бькә Лальше бәр бәре фадьлә,  
Әван дәрда жи дәрман дьбә.

### XXXVIII

Дьле мьни шайә,  
Әва қәшла қәвләки ә'йльл бәзайә,  
Т'әви щәвс у р'әвақед мира,  
Әме қәдәмкакәке шех шае,  
Тәа бьн лельлайә.  
Т'әмамати Шихади,  
Р'әмәл де-баве һостаи.

## 1684. ҚӘШЛЕ МӘЛӘК ФӘРХӘДИН

Р'ожәке Лальшә,  
Әрәфатә гөш-гөшә,  
Мәләк Фәрхәдин һаләки хашә.

II

Р'ожәкә һәкарә,  
Мер шәма дьбуна мы'арә,  
Мәләк Фәрхәдин һатһийә бәр фәрварә.

III

Р'ожәкә Модинә,  
Мер шәма дьбун хәзинә,  
Сәв хатәре бәвә ети Хатунә.

IV

Р'ожәкә хьрурә,  
Мер шәма дьбуна шьиднед пурә,  
Мәләк Фәрхәдин һатһийә бәр һ'ьзурә.

V

Р'ожәкә р'ожанә,  
Мер шәма дьбуна альми зананә,  
Вәрһи мьрьне бьдһи бәйанә.

VI

Дьле мьһи бь хәмә,  
Әз альма дьпәрсәмә,  
Мәләк Фәрхәдин чаршәмә бийә, чаршәмә гөһаст қәдәмә.

VII

Р'ожәкә Шамә,  
Дьк'ьр гәр'һийә чонди амә,  
Мәләк Фәрхәдин сәр қөдьбе т'әмамә.

VIII

Мәләк Фәрхәдин сәр қөдьбе бәдһ'алә,  
Мер шәма дьбуна вели у халә,  
Шехһьме дьбежә: „Фәрхо бәр мера һьлһнә ч'ә'вә“.

IX

Шехһьме дьвә: „Жь тә мера,  
Әзиз Мәләк Фәрхәдин бал лера,  
Вәгәр'һийи бой мә хера“.



**X**

Шехшьмс дьбежэ: „Wэ мерсэра,  
 Бэрб мал у зер'е хwэ wэрнэ дэра,  
 Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин вэгэр'иньн бой мэр'а“.

**XI**

Сьща дэйн дькэ вер'а:  
 „Һэргэ малэ, һэргэ зер'а,  
 Эзе вэгэр'иньм бой хwэ т'энер'а“.

**XII**

Бьрае нав Сьщайэ,  
 К'эwгьри у дамайэ,  
 Шех Фэрхе Адийар'а т'айэ.

**XIII**

Бьрае нав Насьрдинэ,  
 Несьр р'уйада р'өһ'инэ,  
 „Бьрао, бьрати чьqас шеринэ“.

**XIV**

Бьрае нав Насьрэ,  
 Р'уйада һат несьрэ,  
 „Бьрао, бьра к'афьра нэминэ беэра“.

**XV**

„Бьрао, һун бьрае мьныи,  
 Т'ө нэдра мьн нэгрьн,  
 Сэһ'икэ эзе бьмьрьм“.

**XVI**

Мьрын һэqийэ,  
 Нэчи кэсе хозанийэ,  
 Бэр мьрыне набын сэргер'ийэ.

**XVII**

Бэр мьрыне набын сэргер'э,  
 Нэчи кэсе вер'а,  
 Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин фьһ'ол кьрын бой кьнаре  
 хwэдер'а.

### **XVIII**

Илаһио, тө мэ бьки дэбра,  
Банада қэбул бьки надра,  
Мэ сэбьр нае бе бьра.

### **XIX**

Илаһио, мь щэберн,  
Сэбрэке банада бьһэперн,  
Шех Фэрхе Адһиә пе бьһ'эжмери.

### **XX**

Бьрао, һун бьрае мьнә зэргуһн,  
Хатьре дьле мьн тек бьвиһн,  
Паши мьн Шех Мәнде Фэрха нәэһнһн.

### **XXI**

Бьрао, һун бьрае мьнә асаса,  
Бьра Шех Мәнде Фэрха р'уни диһанед хаса,  
Әшқе һәр пенш т'әреде һн бьгәр'иһн дораһ у к'аса.

### **XXII**

Чь лаһәки демөр'и,  
Сәре бьр'и нае к'ьр'и,  
Әзәта баве бькьһ бой көр'и.

### **XXIII**

Һ'әтани әзи хаш бум,  
Әз Фэрхе р'әш бум,  
Әз бәрат у бәхш бум.

### **XXIV**

Бәхш бумә бәрат,  
Мь дәнг да чьқа шәлат,  
Мь ашьқ зор аһи һатьһ кьрыһ хәлат.

### **XXV**

Бьрао, һун бьранә,  
Ньк йәк р'әһастанә,  
Анәмәтти һә сөнәтханә.

**XXVI**

Сөнөт р'эзэ һун р'эзвань,  
 Сөнөт р'эзе мьқимийэ,  
 Т'ъжи хох, т'ъжи бийэ,  
 Бэр мәдиэ сурәте гөлийэ.

**XXVII**

Гөлийа сөнәте быгрын,  
 Һәқ р'ийа дине Сөлт'ан Эзид бьфькьрын,  
 Һуне сефил Мала Адийа пе бьдәбьрын.

**XXVIII**

Брао, һун бьранә,  
 Ньк йәк р'аһастанә,  
 Анәмәти шә мале хәлифәтанә,  
 Сәв хатьре шәрбьк у ч'ьранә.

**XXIX**

Малед хәлифәта бьра мир бә,  
 Павмадийе шана фәқир бә,  
 Шеш қәдәмә шане бьра шех у п'ир бә.

**XXX**

Дьвежьмә шә гәли шеха у п'ира,  
 Бәр пәднә фернед мира,  
 Ә'бабәти кьн фәқира.

**XXXI**

Ә'бабәти бькьн хәрқәйә,  
 Хьзмәтәкә ч'әк бой бькәйә,  
 Әш льбсе баве мәйә.

**XXXII**

Баве мә әш льбси бәрбу,  
 Т'аше нурани сәр бу,  
 Ве нуре нәдәр бу.

**XXXIII**

Дьле мьни бәйә,  
 Дәсте мь быгрын р'акьн сәр қәдәмә мәйә,  
 Бьрао, мь дәстурә бой шәйә.

#### XXXIV

Дьле мьн бэй дьбейэ,  
Р'öh' к'ышһиа дэста у н'ийа,  
Ма ч'э'вньһер'ийе кэса у велиһа.

#### XXXV

Qасьде р'öh'е мьн дэлалэ,  
Сата р'öh'е мьн бьрэ мьсқал-мьсқалэ,  
Сата р'öh'е мьн ма қальбэки вала.

#### XXXVI

Qасьде р'öh'е мьн т'ешьрэ,  
Сата р'öh'е мьн дьбрьэ,  
Бьрао, мьн дәстурэ, wэ хатьрэ.

#### XXXVII

Боре мьни бэза,  
Qасьде мьни лэза,  
Лэзе хьлаз набьм эза.

#### XXXVIII

Лэзе набьм хьлаз,  
Йэк сэр мьр'а сэкьһийэ, ч'э'ве ви wэкэ т'ас,  
Т'ьли wэкэ р'ьсас,  
Авр'ийе ви wэкэ алмас,  
Сэд хазлийа мьн хэлде щаһьли, бегөнән, бемьсас.

#### XXXIX

Ақыл бын хэлде щаһел,  
Ә'бабәт бькьн қөба һәләл,

#### XL

Ә'бабәт бькьн қөба нур,  
Ә'бабәт бькьн әw шур.

#### XLI

We шуре бькьн ә'бабәт,  
Чь маләкә зоран һ'ызрәт.

**XLII**

Эва мала мала бабанэ,  
Сэрэканийа чэнди бэ'ранэ,  
Дэwра шехан у п'иранэ.

**XLIII**

Шавэкэ р'астэ, нэ дэрэwэ,  
Чэ'ве Э'зиз Мэлэк Фэрхэдни ма ль һэwа,  
Бьра т'ьре Мэлэк Фэрхэдни we ль хэwа.

**XLIV**

Сата Мэлэк Фэрхэдни тэйр дьфьр'и,  
Э'рд у э'зман йэк дьхөр'и,  
Сьтнийа бэдэне хwэ дьбьр'и.

**XLV**

Дьбежьмэ wэ гэли сьтнийа,  
Дэст нэвежьнэ хунмьр'ийа,  
Нэһ'эр'ьфиньн к'офийа,  
Шэмсани р'абьнэ п'ийа.

**XLVI**

We дьбу шабашэ,  
Мер щэма дьбун мир у п'аша,  
Мэлэк Фэрхэдни чу сэрдаре һ'эму нэqаша.

**XLVII**

We дьбу гьштэ,  
Qальбе Мэлэк Фэрхэдни ании шуштэ,  
Wэлгэр'андьн сэр тэньштэ.

**XLVIII**

Сэр тэньште wэлгэр'андьн,  
Һэчи кэсе вер'а,  
Фьһол кьрыи бой кьнаре хwэдeр'а.

**XLIX**

К'эфэне мь ани пиван,  
Qэрqэре мьн газ у нива,  
Бэни адэмо, жаро, чь дьнекэ бима.

**L**

К'эфәне мьн һ'иждә газә,  
Данин сәр шьнийазә,  
Сәр дьгрин вели у бьразә.

**LI**

Т'ьрба мьн асас кьр,  
Qальбе мьн теда р'аст кьр,  
We р'оже мала һәқийе хwә нас кьр.

**LII**

Бьрао, һун бьрае мьнә һәқәте,  
Wә дькьм нәсилһ'әте,  
Пешимамәки бой мь бькәте,  
Wәки гьрийа сәре мь вәкәте.

**LIII**

Бьрао, һун бьрае мьнә р'асти,  
Т'ьрба мьн пивасти,  
Кәвьре сәре мьн гөһасти.

**LIV**

Бьра п'әвк'әтын чунә сәр Мәләк Фәрхәдин,  
Дьхун қәwлан, қөран у йасина,  
Дьве: „Фәрқо, бақи хаш бә иншала“.

**LV**

Ашьқ дьбежьн һинә,  
Йе нолани Ә'зиз Мәләк Фәрхәдин нав мә чунә,  
Әм к'а к'инә?

**LVI**

Бьра п'әвк'әтын һатынә малә,  
Һәргә мәзьнә, һәргә зар'ә, һәргә т'ьфалә,  
Фәрхо, бақи хаш бә иншала.

**LVII**

Сндрука сорә,  
Навда Фәрхе морә.

Мәләка к'ьшандийә ә'рше жорә,  
Бәр мәлке Қәбьлдорә.

### **LVIII**

Сьндрука зәрә,  
Навда Фәрхе нәдәрә,  
Мәләка к'ьшандийә ә'рше сәрә,  
Бәр мәлке әк'бәрә.

### **LIX**

Баво р'авә, баво р'авә,  
Чаршәм р'ожа һ'әсавә,  
Шех Мәнд набә бебавә.

### **LX**

Әw сьндрука сьпийә,  
Навда Фәрхе гөлийә,  
Мәләка к'ьшандийә ә'рше элийә,  
Бәр мәлке берийә.

### **LXI**

Баво р'авә, баво р'авә,  
Чаршәм р'ожа һ'әсавә,  
Шех Мәнд набә бебавә.

### **LXII**

Әw сьндрука р'әшә,  
Навда Фәрхе к'әләшә,  
Мәләка к'ьшандийә ә'ршә,  
Бәр мәлке бәхшә.

### **LXIII**

Т'әмаматийа Шихади,  
Р'әмәл де-баве гөһдара, һостаи.

I  
Чэнди шэвэ, чэнди р'ожэ,  
Фькьрим барь хвэмэ,  
Хийада дэле мьи эва.

II  
Шэве р'оже фькьрим,  
Дамама йар бьре ахрэгэ дьгьрым,  
Сар атчат имана хвэ дьмьрым.

III  
Чумэ мала мэрэби,  
Фэвде хвэде у нэби,  
Дь бэрэ р'ийа хвэ он.

IV  
Натьмэ т'эштешкьм,  
Сэре хвэ р'ан'ени кьм,  
Хвэ н'элал у щеш кьм.

V  
Бэри к'аф у бэри нуце,  
Бэри дөр'а бэйбуне,  
Гаднае мьи бэруце.

VI  
Гаднае мьи мэьна,  
Пефина дэле мьна,  
Бафи Малэк Шихьсьна.

VII  
Сёлг'анэки сэй'нда,  
Гёна кьрыи фэй'нда,  
Атцата мэ Сёлг'ан Энда.




### VIII

Кәсе Сөлт'ан Эзид атқатә,  
Әw дәмә, әw сәһ'әтә,  
Ле навә т'ө шыкийатә,  
Банде ль дьбә шьватә.

### IX

Эзидо, ә'лекьм сәлам,  
Нав дьк'ре тә Шәрқ һ'әта Шам,  
Мәдин, Шәрфәдин, қолбәт Қашийа Сьпи,  
Атқата мә Эзид т'әмам.

### X

Аг'әе мьн Эзидә,   
Бәйрақа р'әше п'ирә,  
Чардә тәвәк ә'рд у ә'змап к'әфа Сөлт'ан Эзидә.

### XI

Мала сөнәте сәрже,  
Һ'әму хохә у дәрже,  
Һ'әму мәйнә у бәрже.

### XII

Бәри һ'әму мәшһа,  
Мьфте һ'әму хәзина,  
Стуна һәрчар дина,  
Дәзмала Шәрфәдинә.

### XIII

Пәсише дьгрьм боӣ пәсише,  
Хушк, бьре ахрәте дьгрьм сәва баһар у йеқине,  
Мире диһане Мәләк Шәмсәдинә.

### XIV

Һәргә Лальһә, һәргә лерә,  
Нәһәһәһә һар у бьре ахрәте гөһбьдерә,  
Сәре хвә һ'әрфа Эзиде Сорда дьсперә.

1686.

QƏWLE ШЕМА

I  
Qəwle шема шьмлэга, ога,  
Хэлцо вэ дькым нэсьмэга,  
Wəpън бьбиньн н'окмэга.

II  
Göндар бьн жь göндера,  
Дьбежымэ хөдане хера, мера.  
Wəpън göh бьднэ qəwле хаса,

III  
Дьбежымэ вэ диwane хаса,  
p, e у бэра, p'енаса,  
p, eбэра, p'эфэра,  
Ə'бабэт бькьн нэр пенш фэра.

IV  
Нэр пенш фэре нэриqэте,  
Шех у п'ир, hostə у мэрэби, йар у бьре ахрэте,  
Məфэр у сөнэте,  
Цро дьне банде ахрэте.

V  
H'але мьн н'але Дэнунэ,  
Шва qəwла qəwлэки qанунэ,  
Церче кэсе ве qəwле хэбирэ, бешехэ, беп'ирэ.

VI  
Шехостэ, бемэрэбинэ, мир нинэ,  
Шван п'ар диwana

VII  
Шьр бьрн бэ'ре тэ'ри,  
Шьжул дьбун ви мьрари,  
Шь дьне чумэ we дьне, пэв сара хwэр'а нэ бьжари.

### VIII

Лао, тэр'е ленэ,  
Коро тэ нај р'енэ,  
Лао, тө к'очэки, эхтнийара нэнкэнэ.

### IX

Чь лавэки шэрсожн,  
Ч'ьракэ бь р'ожн,  
Лао тө к'очэки, эхтнийара нэнэбожн.

### X

Чь лавэки бевэсули,  
Нэ жь қәwле хwэде, нэ жь н'эдиса р'эсули.

### XI

Гэбуло жь насън,  
Мэнэке мера нэнэ к'асън.

### XII

Мера у мэнэке,  
Wэдьқэтиньмэ бэр мэтраке,  
Же дэрдьхън кеме хwэке.

### XIII

Насъни ч'ак шьветэ,  
Авигънэ нава агьр у н'етэ,  
Wэки мэнэке не нэкьр шетэ.

### XIV

Нэw пажва авитэ нава ьерэ,  
Wэки мэнэке не нэкьн керэ,  
Нэw пажва авитэ қэйт'эр эw жи мерэ.

### XV

Гэли мера, дьбежъмэ wэ нэдэр-нэдэр,  
Нэрче кэсе сэрхол бьрэ бэр,  
Эwн сэре хwэ р'ниа Сэлт'ан Эзиде Сорда бьр'нбу дь сэр.

### XVI

Сийар кьрын бэре қэбре,  
Кьрэ сери нэwсаре сэбре,  
Бьр чу бэр дэргас э'мре.

## XVII

Зин жь қөдрәт, бөр бәрк'ә,  
Т'ащ у т'ащп'онш,  
Ә'бабәт быкыи хәрқә.

## XVIII

Хәрқә ә'бабәт кыи,  
Р'астийа ле кыи,  
Мә'нийа дәр кыи.

## XIX

Бөһөшта бақи,  
Мьлк'е Ә'бабәк'ре сәдиқ,  
Ақьл, фә'м, йол у т'әриқ,  
Мәт'әбе мә мәт'әбе ди.

## XX

Бөһөштада хәши һәнә,  
Щәм ә'ламед шанә,  
Әw п'әрwәнде лимоед мәнә.

## XXI

Һун wәрн лимое щьнәте,  
Р'адьба сәре ч'ийәе нав мынәте,  
Дькә гази хөдане хера у хьзмәте.

## XXII

Дәфтәрада һәнә мьшур,  
Бөһөштада һәнә қәср у қьсур,  
Дар дь к'әскә, бәрг дь нур,  
Кани лайиқ, фәриш у мәрмәр.

## XXIII

Мьшурада һәнә дәфтәр,  
Бөһөштада һәнә қәср, қьсур у йәксәр,  
Дар дь к'әскыи бәрг дь зәр,  
Кани лайиқ, фәриш у мәрмәр.

## XXIV

Г'одур кьрын шьва бь дэф,  
Сьнэте пе бэстэрэф.

## XXV

Сьнэт хаш мьк'анэ,  
Домьшқийа теда гьрт дишанэ,  
Дишана Шихади, Мэлэк Шихьсьн һәде шанэ.

## 1687. БЭЙТ'А БЭ'ЗА

### I

Мэсте сек'ране,  
Дэлаване гьране.

### II

Неч'рване бэ'замэ,  
Дәре т'ьрбер'а темэ,  
Р'енга бэ'за дур дьпемэ.

### III

Дә'фа мьнэ мийэ,  
Дәре т'ьрбе р'ахьстийэ,  
Бэ'зинге һатьбу те ньвьстийэ.

### IV

Дьле мь ша бу,  
Мала мь ава бу,  
Мь гьрти би, мь бәрда би,

### V

Чь бэ'зинки мэзьнэ,  
К'этьбу дә'фа мьнэ,  
Дьле мь шабу, мала мь ава бу,  
Бэ'зи фир'ни, мь ьзанбу сөр'а Мэлэк Шихьсьнэ.

## VI

Чь бэ'зикн қәвийә,  
Мь дэ'фа хвә дийә.  
Дьле мь шабу, мала мь ава бу,  
Бэ'зи фьр'ин, мь ньзанбу сөр'а Сөлт'ан Эзидә.

## VII

Чь бэ'зикн бьк'өр,  
Дьне дәһәр бьбу дьк'ьр,  
Дьле мь шабу, мала мь ава бу,  
Бэ'зи фьр'ин, мь ньзанбу сөр'а Шехубәк'ьр.

## VIII

Бэ'з һатьн, бэ'з бьһөрин,  
Дьле мь ша бу, мала мь ава бу,  
Ч'э'ве мь пек'әт, дьл к'әшгьри,  
Хвазка һәвалә бэ'за дькьри.

## IX

Бэ'з һатьн, бэ'з дьчунә,  
Дьле мь ша бу, мала мь ава бу,  
Ч'э'ве мь пек'әт, дьл бь дунә.  
Хвазка һәвалә бэ'за дькәмә.

## X

Шәрәфә лаһе п'ира,  
Дьл сотьбун әшқәра вида,  
Бәрбанга сьбе Шәрәф дьгәр'ә неч'ире фәқира.

## 1688. ҚӘҰЛЕ ХОШ МАЛЕ БАВА

### I

Дьбемә, дьбемә,  
К'афа дәрәщемә,  
Пе ава бу қәлемә.

**II**

Qәлем пе быбу ава,  
Cөлт'ан Шихади гәр'ийа бу навә,  
Ә'дәбийа р'он бу ч'ә'вә.

**III**

Хош мале баванә,  
Cәрәканийа чәнди бә'ранә,  
Дьрба шехан у п'иранә,  
Әме пе вәр'екьн зийарәтийанә.

**IV**

Ади, һәр Ади,  
Дәрмано ти фәвади,  
Хазийа мь ши р'өһ'и Cөлт'ан Шихади, Мәләк Шихьсьн  
ле бьвә р'азн.

**V**

Дәwран, дәwран дьбәтә,  
Cөлт'ан Шихади Шаме дәрк'әтә,  
Щне хwә Лальша нуранн дькәтә.

**VI**

Дәwран, дәwран дь бәрк'ә,  
Cөлт'ан Шихади Шаме дәрк'әт,  
Щне хwә Лальша нуранн дькә.

**VII**

Дәwран, дәwран дьбьр'и,  
Cөлт'ан Шихади Шаме фьр'и,  
Щне хwә Лальша нуранн дькьри.

**VIII**

Мә мала Адийа wә дәнгә,  
Әз we қөбе кьм сәри нура у р'әнгә,  
Һawри шара Лальша нуранн дьһатын щәнгә.

**IX**

Мә мала Адийа wә бәхшә,  
Әз we қөбе кьм сәри нура у ә'ршә,  
Һawри шара Лальша нуранн дьһатын бәхшә.

**X**

Мә мала Адийа җә мела,  
Әз җе қөбе кәм сәри нура у һәләлә,  
Һәүри шара Лалыша нурани дьһатын гелә.

**XI**

Мә мала Адийа мьск у һойә,  
Сәре қөбәни гоһә,  
Мера бәр бьрийә маш у бәрат' у ньхройә.

**XII**

Мә мала Адийа һо у мьскә,  
Сәре қөбәни к'әскә,  
Мера бәр бьрийә маш у бәрат' у р'ьсәфә.

**XIII**

Зора сьһаца әһһә,  
Лалыша нурани даһһә,  
Ч'ьра сьһаца Сөлт'ан Шихади Лалыша нурани ч'әп  
у р'асты.

**XIV**

Зора сьһаца бирасты,  
Дани Лалыша нурани дьгөһасты,  
Ч'ьра сьһаца Сөлт'ан Шихади Лалыша нурани ч'әп  
у р'аст дьгөһасты.

**XV**

Әме чәнди фә'ме хвә дьфә'миһһы,  
Ч'ьра сьһаца Сөлт'ан Шихади дәсте хвә һьлтһһы,  
Сәр атқат һмана хвә дьмиһһы.

**XVI**

Әме чәнди фә'ме хвә дьфькьрьһы,  
Ч'ьра сьһаца Сөлт'ан Шихади дәсте хвә р'адьгьрьһы,  
Сәр атқат һмана хвә дьмьрьһы.

**XVII**

Сьһаца сәр у зорә,  
Лалыше дәрәһһи дәрә,



Сыншаа сьншаа шехе эк'бэрэ,  
Сөлт'ан Шихади хө гэл дьчуйэ,  
Эме ле төабын сэрэнсэрэ.

### **XVIII**

Сыншаа сор у сьпийэ,  
Лальше дэранийэ,  
Сыншаа сьншаа шехе Аднийэ,  
Сөлт'ан Шихади хө гэл дьчуйэ,  
Эме ле төабын сэрэнсэрэ.

### **XIX**

Шихади у Шех Бэк'ратэ,  
Зу бангина ван дьһатэ,  
Сөр'е кьрьбу хэлатэ.

### **XX**

Шихади бь Мьсефьр,  
Мера һат сьлав ле кьр,  
Дар бэре гэлийе Лальше сьщудэ ль не кьр.

### **XXI**

Шихади һэкарда,  
Шехшьме хвэи сэрдар бу,  
Эвана сьщудэ ль бэр дар бу.

### **XXII**

Шихади һэкар бу,  
Шехшьме хвэи сэрдар бу,  
Эвана дэвра Лальшеда хвэндк'ар бу.

### **XXIII**

Чь кэсе бьрна ван һэйэ,  
Зу бькэ Лальша нуранн һэр'эйэ,  
Пышти Шихади, Мэлэк Шихьсьн эви дэрди дэрман  
һэйэ.

### **XXIV**

Кэсе бьрна ван һэстэ,  
Зу Лальша нуранн бькэ қэстэ,

Пышти Шихади, Мэлэк Шихьсын эви дәрди дәрман  
дъхастә.

**XXV**

Шихади хәмле р'эш бу,  
Хәмьли дэлге р'эш бу,  
Ә'дәбийа һал пе хаш бу.

**XXVI**

Шихади дэлге р'эш бу,  
Хәмьли хәмле р'эш бу,  
Ә'дәбийа һал пе хаш бу.

**XXVII**

Шихади Шаме дьһатә,  
Шәрқийа кьрьбу хәбатә,  
Шер Мамә Р'әшан кьрьбу хәлатә.

**XXVIII**

Хәлат кьр шер Мамә Р'әшанә,  
Дайе маше шәшанә,  
Һәw пашва кьрьбу сәршере меранә.

**XXIX**

Ситьла шилана Шихади бькьн сийарә,  
Мире мэзын һьлдабу тоқә,  
Дьле ә'дәбийа бу шаи-шоқә.

**XXX**

Шәрге дьхун дьбәйә,  
Шәмақийе гьртийә қөлбәйә,  
Чардә тәвәк әрд у әзман к'әфа Сөлт'ан Эзидда

хвайә.

**XXXI**

Т'әмамәти Шихади,  
Р'әмәл де-баве һостан у гөдерә.

1689. QƏWLE DƏWREŞ QAT'ANI

I

Р'ожәке фькьрим,  
Дамама һ'әйприм,  
Бә'рәке сәйприм.

II

Чь бә'рәкә гьранә,  
Сьһ'ан жь мәлке р'әһ'манә,  
Тәрәфе ве бә'ре сәһ'әта нә хөйанә.

III

Чь бә'рәкә к'урә,  
Сьһ'ан жь мәлке хәфурә.  
Тәрәфе ве бә'ре сәһ'әта дурә.

IV

Чь бә'рәкә беһ'әдә,  
Сьһ'ан жь халфе сәмәдә,  
Мь шехе хвә дь мәдә.

V

Чь бә'рәкә мәзьнә,  
Qәндиләкә ль бынә,  
Чар щәw же дьчынә.

VI

Чь бә'рәкә бәқәйасә,  
Р'ьк'нәкә чар асасә,  
Мә ль we дит хәлфе хасә.

VII

Чь бә'рәкә йәмнә,  
Гадшас мьр'а шәфиңә,  
Дурбина мә пелнә.

Дурбина мә кьнарә,  
П'ел тенә мь дьжарә,  
Мь шехе хwә һәварә.

## IX

Һәварә шехе хwәмә,  
Зор мәдһ'а же дьдәмә,  
Мә ль we дит ә'рш у сәма.

## X

Мә ль we дит бажар'әк,  
Павда һәбу диһарәк,  
Сәр сәкьшибу шерәснйарәк.

## XI

Сәр сәкьшибу әминәк,  
Хәшледа бу фәқирәк,  
Әвана дькьр р'аш у т'ьвдирәк.

## XII

Мире мьн мирәки мәзьнә,  
Хәдәне йанздә һ'әзар шот қошоңә,  
Гешнйе гьран бәр ньфусе ван дьчьнә.

## XIII

Бажар'әки чар сурә,  
Йанздә хәндәқани к'урә,  
Г'әвт же тә'ринә, чар же пурә.

## XIV

Г'әдшәе мьн we ә'рш кьр,  
Нәқанәке нәмш кьр,  
Дә шьнднйа қөбә фәрш кьр.

## XV

Дә шьнднйа дөр'әк дьгер'а,  
Шә'ләбнн кәски вер'а,  
Зәри йәкә, донздә һ'әзар сьлашәт,  
Наве Сәлт'ан Шихадн, Мәләк Шихьсьн вер'а.

**XVI**

Бьфькьрима ль шейэ,  
Дэргэки дөр'ейэ,  
Иэк р'уныштиё, дө дайма пейэ.  
Иадшае мын эвэ, сэр к'өрсеня лэқниейэ.

**XVII**

Ба дьле мөвэ э'йанэ,  
К'өрсенкэ у шэщ п'нанэ,  
Фьтилэкэ, чар ч'бранэ.

**XVIII**

Чар чь'ра фьтилэк,  
И'эвт дэрга к'блилэк,  
И'эвт мэмбэра қэндилэк.

**XIX**

Мэ ль we ди нэдэра,  
Мэлэк Шихьсын р'абийэ сэр мэхбэра,  
Вэдькэ қәшла, дьхунэ дэфтэра.

**XX**

К'ьтеб у дэфтэрын,  
Қади у мэмбэрын,  
Бэжниэкэ чар бэшэрын.

**XXI**

Иэрчар бэшэре бэжниэке,  
Тэ'ве си у йэке,  
Тэ'вав бунэ ши йэке.

**XXII**

И'эрфа нав йасинэ,  
И'эк Мэккэ у й'эк Мэдинэ,  
Хозка мь бьзанбийя шце ван к'опэ.

**XXIII**

И'эрфа нав йанзда И'эрфанэ,  
Мэ'дьял қәвала й'эк же ванэ.

**XXIV**

Сә кын бьдын хэбэра,  
Вэдькын қәwла, дьхуньн дәфтэра,  
Әw һ'әрфә щәм хөдане нәдэра.

**XXV**

Сә кын бьдын һ'эсева,  
Вэдькын қәwла, дьхуньн к'ьтева,  
Әw һ'әрфә щәм хөдане ә'щева.

**XXVI**

Мәкын дәрһәқа хафьла,  
Хоф бьн тырс бьн һ'әму дьла,  
Банде бьвьнә малхе мазэла.

**XXVII**

Мәкын дәрһәқа хафьла,  
Хафьл жи бәндае хwәдейә.

**XXVIII**

Қат'ани чәнд мә'ни дьготьн,  
Даимәкә дьдотьн,  
Ә'рша дьһатә готьн,  
Батьн нәһатә фьротьн.

**XXIX**

Қат'ани мә'рифәт кьр,  
К'ас у мовәт кьр,  
Хаса wedәре хас те қәбул кьр.

**XXX**

Хашка wана го зу кьр,  
К'ас у шамбақи кьр,  
Хаса wedәре хас те қәбул кьр.

**XXXI**

Әва қәwла қәwле Дәwреш Қат'ани,  
Шихади бә'р бу,  
Же дьчу щәw у кани,  
Хафьла кор бун пе ньзани.

Т'әмаматн Шихади.

1690. QƏWLE MƏLƏK FƏRXƏDIN

I

Р'ожәке Лальшә,  
Әрәфатә, гөж-гөжә,  
Әзиз Мәләк Фәрхәдин һаләке хашә.

II

Р'ожәке Мәдине,  
Мер щәма буи хәзине,  
Сәр баве сти Хатуне.

III

Р'ожәке р'ожанә,  
Ньре кьн кәсәки в'ельми зананә,  
Вәрьн мьрьне бьдьн бәйанә.

IV

Р'ожәке хьрурә,  
Ле щәма буйә щьндийе мирә,  
Әзиз Мәләк Фәрхәдин һатийә бәр һ'ьдудә.

V

Дьле мьнн хәмә,  
Вәт ә'ләма ньре бькәнә,  
Әзиз Мәләк Фәрхәдин чаршәме бу, чаршәме һьлда  
қәдәмә:

VI

Р'ожәке ль Шамә,  
Дьк'ьр гәр'ийа бу һьнди а'мә,  
Әзиз Мәләк Фәрхәдин қәлбе т'әмамә.

VII

Шехшьмсо зәрбавә,  
Фәрхо бәр мера һьлншьн ч'ә'ва,  
Тә ль мә сот дьл у һ'ьнавә.

VIII

Шехшьме дьвежә тә мера:  
„Әзиз Мәләк Фәрхәдин вәй лера,  
һун вәгәр'ьн бой мә гәлә хера“.

**IX**

Шехшье дьвежа мерсара,  
 „Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин вэй лера,  
 Нун вэгэр'ын бой мэ гэлэ хера“.

**X**

Бьрае нав Същайэ,  
 К'эвгьрийэ у дамайэ,  
 Бьрамо. қэвн про Э'зиз Мэлэк Фэрхэдини г'айэ.

**XI**

Бьрае нав Същадина,  
 Несьра р'уйада р'өһ'ина,  
 Бьрамо, бьрати ча ширьна.

**XII**

Бьрае нав Насьрэ,  
 Р'уйада пат несьрэ,  
 Го: „Бьрамо, к'афьра жи нэмырэ бьра“.

**XIII**

Го: „Илаһно, тэ щэберэ,  
 Сэбрэке бана бьһнерэ,  
 Бьра Шех Мэнде Фэрха пе бэжмерэ“.

**XIV**

Го: „Илаһно, тө мэ бьки дэбрэ,  
 Бапада қэбул бьки нэдрэ,  
 Мэ бе бьра нае сэбрэ“.

**XV**

Сьща дэнг кьрэ зер'э,  
 „Нэркэ малэ, нэркэ зер'э,  
 Эзе Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин вэгэр'иньм бой хвэ  
 т'эпер'а“.

**XVI**

Мэлэк Фэрхэдин го: „Бьрао, бьрае мьньн,  
 Тө нэдра мь нэгьрн,  
 Сьһ'ид эзе бьмырм“.



## XVII

Бьрамо, го, мьрын нэдийэ,  
Чь кэсэки хвэ заншйэ,  
Сэргер' бо мьрыне нийэ.

## XVIII

Бэр мьрыне навэ сэргер'э,  
Чь кэсэки вер'а,  
Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин фэрh'ае бькын бой кьнаре  
хвэдер'а.

## XIX

Насьро, го, бьрае мьнэ демдөр'и,  
Сэре бьр'и нае к'ьр'ин,  
Э'зэга баве бькын бой көр'и.

## XX

Бьрао го, бьрае мьнэ э'саса,  
Бьра Шех Мэнде Фэрха р'уни дивъне хаса,  
Эшq йар бьре ахрэте бьгэр'инэ дожан у к'аса.

## XXI

Насьро, го, бьрае мьн төн,  
Хэйсэте бь хөн,  
Паши мьн Шех Мэнде Фэрха дьсуи.

## XXII

Н'эта эз хаш бум,  
Эз Фэрхе р'эш бум,  
Бэрат у бэхш бум.

## XXIII

Бэхш бум бэрат,  
Тегда чэнди шэлат,  
Мь зор ашыq дьнеда кьрьнэ хэлат.

## XXIV

Бьрамо, го, эм бьранэ,  
Ньк йек давастанэ,  
Апэмэте шэ сөнэтханэ.

**XXV**

Сөнэт р'эзэ һун р'эзвань,  
Сөнэт р'эзе жь дерэ,  
Т'ьжэ наз нә'мәт у херэ,  
Һәқ р'ийа Шихади әвә шехи ле бьвә сәхберә.

**XXVI**

Сөнэт р'эзе қәдимийә,  
Т'ьжә хохә, т'ьжә бийә,  
Бәрнәднә сөнәте гөлийә.

**XXVII**

Гөлийа же вәгрың,  
Һәқийа р'ийа Шихади те бьфькьрһн,  
Р'ожа банде сөфил жаре мә те бьдәбрьың.

**XXVIII**

Бьрамо, әм бьранә,  
Ньк йск даһастанә,  
Анәмәте вә мале хәлифәтанә.

**XXIX**

Го, бьра мале хәлифәта мир бьн,  
Нав малийе ван фәқир бьн,  
Пешқәдәме вана шех у п'ир бьн.

**XXX**

Дьвежьмә вә гәли шехан у п'ира,  
Бәрнәднә фенийед мира,  
Ә'бабат бькьн фәқира.

**XXXI**

Ә'бабат бькьн хәрқәйә,  
Хьзмәтәкә ч'ак бо бькәйя,  
Әв льбсе баве мәйя.

**XXXII**

Баве вә әв льбси бәр бу,  
Т'аше пуринь сәр бу,  
Ве пурева нәдәр бу.

**XXXIII**

Дьле мыни бэйэ,  
 Дэсте мь быгрыи, мь р'акьнэ сэр қадэме мэйэ.  
 Бьрамо, мь дэстурэ,  
 Хатьри щэм шэйэ.

**XXXIV**

Дьле мыни бэндөһнийэ,  
 Р'өһ' чу жь дэстап у п'ийэ.  
 Қальб ч'э'виһер'и бу кэсан у шелһийэ.

**XXXV**

Щавэкэ р'астэ нэ дэрэшэ,  
 Ч'э'ве Ә'зиз Мэлэк Фэрхэдин мабу һәва  
 Бьра т'ьре һе ль хәшэ.

**XXXVI**

Сата р'өһ'е Ә'зиз Мэлэк Фэрхэдин те дьбьр'и,  
 Ә'рд у э'зман ле дьхөр'и,  
 Стийа һыге бэрийа хвэ дьдьр'и.

**XXXVII**

Дьвежьмэ шэ гэли стийа,  
 Дэст нэвежьнэ к'офийа.  
 Нәһәр'ьфиньн хвэ мьрийа,  
 Бьра шәмсани р'абэ п'ийа.

**XXXVIII**

Ль we бу шабашэ,  
 Ле щэма бу мирэк у п'ашэ  
 Го, бьрыи Ә'зиз Мэлэк Фэрхэдин пэхаше сэре чэнди  
 пэхашэ.

**XXXIX**

Го, қасьде мыи т'енцьрэ,  
 Сата р'өһ'е мь дьбьр'э,  
 Р'өһ' чу қальб ма шала.

**XL**

Қасьде мь дэлалэ,  
 Р'өһ'е мь к'ьшандэ мьсқал-мьсқалэ,  
 Р'өһ' чу, қальб ма вала.

**ХLI**

Ҷасьеде ма лэзэ,  
 Боре мьши бэзэ,  
 Бэзе хьлаз набьм эзэ.

**ХLII**

Бэзе навьмэ хьлаз,  
 Йе сэр мьр'а сэкьнийэ ч'э'ве ши вэкэ т'ас,  
 Т'ьлийе ши вэкэ р'ьсас,  
 Нэйнук вэкэ алмас,  
 Сэд хазьл э'вде шаһьли бесуши, бегөнэи, бобышйас,  
 Банде шехе хвэ бьвэ хьлаз.

**ХLIII**

К'эфэне мьш ипан у шива,  
 Қарқарэ газ у шивэ,  
 Бэли адэмо чь дьийакэ бешивэ.

**ХLIV**

К'эфэне мь шива һ'иждэ газэ,  
 Авитнэ сэр шьшйазэ,  
 Сэр мьш дьгри эли у бьразэ.

**ХLV**

Қальбе Мэлэк Фэрхэдин данинэ дьшуштэ,  
 Вэльдьгэр'иньнэ сэр тэньштэ.

**ХLVI**

Ле шэма бьбу гьштэ,  
 Сата қальбе Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин даниан дьшуштэ,  
 Вэльдьгэр'иньнэ сэр тэньштэ.

**ХLVII**

Сэр тэньште вэльдьгер'э,  
 Нэче кэсе шер'а,  
 Э'зиз Мэлэк Фэрхэдин фэрһ'а бькьш бой кьнаре хөдер'а.

**ХLVIII**

Эз дамэ сэр дө дарэ һ'ышк,  
 Р'эвандын сьсийа у чара,  
 Бьрмэ мэк'эне мэр у мышк.

### XLIX

Бърак дьве р'асти,  
Т'ърба мьн бирасти,  
Кэвре сэлма мь дьгöнасти.

### L

Бърак дьве т'ақэт би,  
Гьрийа сэре мьн вэдькэтби,  
Пешимамэке бой мь дькэтби.

### LI

Т'ърба мьн т'эвав кьн,  
Сэре мь дь нав кьн,  
Мала қэдиме сылав кьн.

### LII

П'эв к'этын чунэ малэ,  
Мэзын, быч'ук, т'ьфалэ,  
Го, Шэмсо бақи хаш бьн иншала.

### LIII

Веда һэбу эфэнди у қадн,  
Го, жь нав мэ чуйэ Мэлэк Фэрхэдине пьсе Ади,  
Һатийэ нав мэ Шэрфэдине мади.

### LIV

Ашьқа го: „Һинэ, һа бы һинэ,  
Йе бина Мэлэк Фэрхэдин нав мэ чунэ,  
Эм к'иа к'инэ?“

### LV

Эва сындрука сорэ,  
Теда фэрхе морэ,  
Мэлэка к'ьшандэ э'рше жорэ,  
Бэр мэлке, Қөбьлдорэ.

### LVI

Р'абэ баво, һэй р'абэ,  
Чаршэм р'ожа һ'эсавэ,  
Шех Мэнд майэ бебавэ.

**LVII**

Әwә сьндрука зәрә,  
 Әwә т'абута зәрә,  
 Мәләка к'ьшандьбу ә'рше сәрә,  
 Бәр мәлке йәк бәрә.

**LVIII**

Әwә сьндрука р'әшә,  
 Әwә т'абута р'әшә,  
 Теда фәрхе к'әләшә,  
 Мәләка к'ьшандьбу ә'ршә,  
 Бәр мәлке мьраз бәхшә.

**LIX**

Әwә сьндрука спийә,  
 Әwә т'абута спийә,  
 Теда фәрхе гөлийә,  
 Мәләка к'ьшандьбу ә'рше ь'слийә,  
 Бәр мәлке берийә.

**LX**

Р'авә баво, һәй р'авә,  
 Чаршәм р'әжа һ'әсавә,  
 Шех Мәнд майә бебавә.

Т'әмамәти Шихади.

**1691. QӘWLE BAW BӘK'ЬPE OMӘPA****I**

Дәстури мале бава,  
 Һимәта Шихьсне бавә,  
 Ә'зизо, фәрдосто, мадәра мә р'авә.

**II**

Дәстурн мале Адийа,  
 Дьвежьмэ вэ гэли ахийа,  
 Нэсьлһ'эте вэ дькым гэли щьндийа.

**III**

Гэли щьндийа вэ дькым нэсьлһ'эте,  
 Кэссэ қап'ийа Сөлт'ан Шихади бькэ э'бабэт у хьлмэте,  
 Мер бе мәнэк қап'ийа Сөлт'ан Шихади нэ те.

**IV**

Бав Бэк'ьре Омэра мэлөминьн,  
 Шәмс у Фэрхе мира мэт'эб у диньн,  
 Хаса һай кыр, хафьла кор бун, агьре хэзэбеда  
 дьминьн.

**V**

Бав Бэк'ьре Омэра мәнө ожьн,  
 Шәмс у Фэрхе мира һив у р'ожьн,  
 Хаса һай кыр, хафьла кор бун, агьре хэзэбеда  
 дьсожьн.

**VI**

Бав Бэк'ьре Омэра йэкэ че дит,  
 Р'у дьне бэ'рэкэ йэкэр дит,  
 Бав Бэк'ьре Омэра һэқ эқ'бэр дит.

**VII**

Бав Бэк'ьре Омэра йэкэ фэр дит,  
 Р'у дьне бэ'рэкэ йэкэр дит,  
 Бав Бэк'ьре Омэра һэқ хвэде дит.

**VIII**

Бав Бэк'ьре Омэра мәсте жьмеж,  
 Тө нэ бьртьс, нэ бьһндеж,  
 Тэ чь диwana Сөлт'ан Шихадида дитийэ вэрэ диwana  
 Шихадида, Мэлэк Шихьсьнда бьбеж.

**IX**

Бав Бэк'ьре Омэра мәсте жьмежва,  
 Тө нэ бьртьс, нэ бьһндеж,  
 Тэ чь диwana Сөлт'ан Шихадида дитийэ, вэрэ диwana  
 Шихадида, Мэлэк Шихьсьнда бьбеж.

А  
Әwә к'аса мь да,  
Дабу дәсте бабыл у һьнда,  
Сәрһ'абә бьрамо йа мь да.

XI  
Әwә к'аса мь дан,  
Дабу дәсте бабыл у һьндаи,  
Сәрһ'абә бьрамо йа мь дан.

XII  
Әwә к'аса р'а дьдәнә,  
Әwә к'асе т'ьжә кьи мь бьдәнә,  
Сәрфа ве к'асе сәрфәкә гьранә,  
Мер дьхөн дәрп у сәһ'әт пе дьһәр'әнә.

XIII  
Әwә к'аса р'а дьдери,  
Әwә к'асе т'ьжә кьи, мь бьспери,  
Сәрфа ве к'асе сәрфәкә гьранә,  
Мер дьхөн дәрп у сәһ'әт хwә пе дьспери.

XIV  
Әwә к'аса мьштә,  
Сәр дьле мьда даһьштә,  
Сәрфа ве к'асе сәрфәкә гьранә,  
Дәрһ'а дьл—һьнаве мь пе дьпәрьштә.

XV  
Әwә к'аса т'ьжи,  
Сәр дьле мьда we дьр'ьжи,  
Сәрфа ве к'асе сәрфәкә гьранә,  
Дәрһ'а дьл һьнаве мьи пе дьпәрьжи.

XVI  
Бав Бәк'ьре Омәра мәсте щида,  
К'аса мер пе дьбыи мьридә,  
К'ас к'аса Ә'бу Та'ле шаһьлә,  
Да дәсте Сөлт'ан Әзидә.



## XVII

Бав Бэк'ьре Омэра мәсте эмьнэ,  
К'аса мер пе дыбьн сек'ьнэ,  
К'ас к'аса Э'бу Та'ле шаһьлэ,  
Да дәсте Мэлэк Шихьсьнэ.

## XVIII

Сөлт'ано, сэре сөлт'ана,  
Хальқәки мьни э'рда һ'эта э'змана,  
Сөлт'ан Шихади эвэ мер же дыбьн бәйана.

## XIX

Сөлт'ано сэре щеша,  
Мәһ'эме кōла, бьрина, һ'эму р'еша,  
Сөлт'ан Шихади эвэ мера нас дькә бәр дәре кōреша.

## XX

Сөлт'ано сэре мьлэта,  
Хальқәке мьни һ'эвте у дō мьлэта,  
Һ'иждә һ'эзар мōхөлқэта,  
Сөлт'ан Шихади эвэ мер же дыбьн вәсфэта.

## XXI

Қәwле ләwе һосте,  
Сәр тәwила һәспе босте,  
Мә йар бьра һәнә фәрдосте.

## XXII

Қәwле Мәнде токъла,  
К'е ньфуса йар бьре ахрәте қәбьланд,  
Банде диwана Шихади, Мэлэк Шихьсьн дьһасьланд.

## XXIII

Қәwле Мәнде мамәда,  
Р'ожәке we бьвә һәд у сәда,  
Мер һәнә диwана Шихадида бәрәнбәри сәда.

## XXIV

Қәwле Мәнде зәрзан,  
Wәки дō дьл бьвьнә т'эван,  
Бе дәстурн Шихади we ч'ийа һьлдьн бьднә сәр ч'ийаи.

## XXV

Wə набə, wə насəwьри,  
Кэсе машхөр маше хө һэлали бьхварн,  
Наwэщьбэ эрк'ане боре ши т'эви һ'эму р'эвнйа  
быч'ери.

## XXVI

Wə набə, wə насəwьри qэтə,  
Кэсе машхөр маше хө һэлали бьхwэтə,  
Наwэщьбэ эрк'ане боре ши т'эви һ'эму р'эвнйа һэр'этə.

## XXVII

Кэси бори нэбэсти,  
Һэвсар ливан сери чубу дэсти,  
Гиһае һ'эму мерга дьгэсти.

## XXVIII

Р'эдае нэвсе бу,  
Р'ожа банде р'энге ши бэр хөдане ши зэр бу.

## XXIX

Кэси бори бэт'эр би,  
Һэвсар ливан сери кэрбькэр би,  
Гиһае һ'эму мерга wэр би.

## XXX

Р'эдае нэвсе бу,  
Р'ожа банде р'энге ши бэр хөдане ши дышкэсти.

## XXXI

Бьрао, бьрае мын һай кьн,  
Сата р'өһ'е мын, қалбе мын щөда кьн,  
Зенарə, морк'эве нэзана дема шол накьн.

## XXXII

Бьрао, бьрае мын wəрын,  
Сата р'өһ'е мын қалбе мын дьбэрын,  
Бьрамо, һуне демуме мын кул бь кэрын.

### XXXIII

Бърао, бьрае мьн биньн,  
Qальбе мьн сэр чардара бышьдишьн,  
Дэст ви щьнийазн пэхэ, бьре ахрэте т'ошнэ.

### XXXIV

Qальбе мь хар бу,  
Сөр'экэ хаса щэм динар бу,  
Эw сөр'а Сөлт'ан Эзиде мьни дем шэмат бу.

### XXXV

Qальбе мь зэви бу,  
Сөр'экэ хаса щэм дибу,  
Сөр'а Сөлт'ан Эзиде мьни бели бу.

### XXXVI

Нэве к'очэк дьжарьн,  
Нэве эхтийар дьжарьн,  
Wэк'азе дэсте wанда дарьн,  
Р'ожа майдана мэлька эw шерэснийарьн.

### XXXVII

Нэве к'очэк мьскиньн,  
Нэве эхтийар мьскиньн,  
Wэк'азе дэсте wанда дариньн,  
Р'ожа майдана мэлька эw зора сэр зина дьфьр'иньн.

### XXXVIII

Р'ожэке бьвэ ахьрэ,  
Дэлэр бэ т'эрфэке фахьрэ,  
Ширцине э'ршанэ,  
Зьмине э'рданэ,  
Н'эзеза қэбранэ,  
Сөнийэ жь бэ'ранэ,  
Нэ кэсе кэсанэ,  
Нэ баве ньсанэ,  
Бьре ахрэте нэwэке тинэ сэр гөнэк'аре бьранэ,  
Дэсте тэ'рийе шьвате дэрдьхэ бэр р'онайе ч'ьранэ.

### XXXIX

Р'ожәке бьвә ахьр зәманә,  
Qьрч'ина ә'ршанә,  
Зьмине ә'рданә,  
Н'әзеза қәбранә,  
Нә кәсе кәсанә,  
Нә баве пьсанә,  
Бьре ахрәте һәwәке тинә сәр гөнәк'аре бьранә,  
Дәсте тә'рийе шьвәте дәрдьхә бәр р'онайе ч'ьранә.

Тәмамәти Шихади.

### 1692. QӘWЛЕ МУСА—П'ЕХӘМБӘР

#### I

Р'ожәке бу т'ақәт,  
Р'ийа ахи Щьбраил мала Муса к'әт,  
Мусае мьн пьрс бькә ахне чь қьсмәтә.

#### II

Әз мн кьм йәке хәфури,  
Әз р'öh'e хwә тәр'а накьм дәстури,  
Әз т'әнемә, к'өлфәте мьни һури.

#### III

Го: „Мусае бьн ә'мрано,  
Го, р'ожа нәгьр нә инано,  
Р'ьседе к'өлфәт сәр мьле мьн тә инә, к'әфа хөдае мьнә“.

#### IV

Муса Щьбраилва бә'ре кьрьбунә қәстә,  
Дәве бә'ре кәвьрәк, ташәк we дәрәйә, қамчи ледьхьстә.

#### V

Әви таши warайа бу башә,  
Көрмәки чили қәрқаш навә,  
Һәр'о сәре сьбе бәлгәке шин жер

## VI

Муса вэгэр'ийа малә,  
Бәрда һатьбу дайка калә,  
„Муса,—го,— бәшәра тә һәр'о мь хашә, иро чьма қәви  
мь тә'лә?“

## VII

„Дайка мьнә калә,  
Шире бәдәна мьн бькә һ'әлалә,  
Һатийә сәр мьн фәршара мәлке щәбарә.

## VIII

Дайка мьнә ширә,  
Фәрһ'а бькә мь ширә,  
Һатийә сәр мьн фәршара мирә“.

## IX

Муса р'абу жь мал р'әви,  
Бәр к'әтьбу ах у бәр'и,  
Дибу дө щане қимәти.

## X

Го: „Хwәде хера wә бьнвисә“,  
Әван жи го: „Һәвалә хера би“.

## XI

Го : „Гәли щане қимәти,  
Чь т'ьрбә һун дьк'ольн,  
Го, һун һаш мьри һәнә?“

## XII

Го: „Мьрики мә мал у мәкә,  
Бәжн у бал у қәдәра тәкә,  
Wәрә бьк'әвә нав чька wәкә, йан нә wәкә“.

## XIII

Муса к'әтә т'ьрбеда,  
Муса го: „Бәре ве т'ьрбе кәнә,  
Же дәрк'әтийә ах у бәр у хәнә,  
Ә'зәте Шихади го, әва т'ьрба мьнә, бәлә фәнә“.

#### XIV

Го: „Бәре ве т'ърбе р'әшә,  
Же дәрк'әтнийә ах у бәр у фәршә,  
Әва т'ърба бин у бөхза ве гәләк мь хашә“.

#### XV

Бәре ве т'ърбе зәрә,  
Же дәрк'әтнийә ах у бәрә,  
Дәһәр бу шехе мьни нәдәрә.

#### XVI

Ч'ә'в бунә т'асә,  
Т'ъли бунә р'ьсасә,  
Нәйпук вәкә алмасә,  
Сәд хазьл һәче шаһьли бе суци, бе гөнән бе быппасә,  
Р'ожа банде шехе хвә бьвә хьласә.

### 1693. БӘЙТ'А ШӘР'Е

#### I

Бәдиле, бәдила ви зәмани,  
Исмаиле Хани,  
Әме фәт'а бькьн гәвр'ьстани.

#### II

Әме һәр'нә сәр Қәйсәре Сөлт'анә,  
Мәһ'әмәд дәһ сал кьр'ьн т'әмам,  
Шерәки арьли к'әмалә.  
Мәһ'әмәд дьве Бьшаре хөламе мале:  
„Бьшаро, мала мәда т'өнә т'ө тә'мә“:  
Мәһ'әмәд чардә сал кьр'ьн т'әмамә,  
Ле бөһөр'ин сал р'ож у мәһә,  
Мерьки шәр'ада шәр'е баве хвәйә.

### III

Мәһ'әмәд у Бышарын,  
Кавраниева кърбу дәрә,  
Ә'ли һат нас кър әw р'өһ'бәндә,  
Wедәре се шара ә'рһ'әмдөллә дьхунә.  
Го: „Көр'о, wәрә хәбәра мь һьлгьрә у мәчә,  
Дьчи шәһәре Фьндьде нәбьһьрә,  
Шәһәре Фьндьде wеда шис к'өфьран дьлгирә“.

### IV

Мәһ'әмәд ажот чу чьл шәви шәһәре Фьндьде гьрт  
мьк'амә,  
Т'әв бәстөбу наз—нә'мәт у тә'мә,  
Сьбе р'абубу дабу пешийа хөламә,  
„Бышөро, го,— тө бажо һәр'ә,  
Мь пьмеж у тьатә,  
Пенщ фәрз ньмеж бькьм,  
Бьра дьле де-баве мьп нәбә к'әсәр у хәмә“

### V

Р'ожәке һ'әта эваре,  
Мәһ'әмәд буйә һ'әвжаре,  
Вер'а буйә хьлмәтк'аре.

### VI

Wә бу wә щьрийа,  
Хәw ч'ә'ве Мәһ'әмәд гәр'ийа,  
Дәри у сәһ'әт боре wи р'е дагәр'ийа,

### VII

Шәwә у шәwәр'әшә,  
Мәһ'әмәд ч'ә'ве хwә wәкьр,  
Боре wи сәкьнийә пьшт чадьрәкә гөһ нәхшә.  
Мәһ'әмәд wедәре мабу гөһбьдари,  
Дина хwә дае даим р'ушьштийә Шә'ра ль балә,  
Һәрда хәбәрәкә зарә  
Дайме го: „Шә'ре чьма тө зәргуни?  
Мере тә гәwрәки зәминә,  
Т'ө кемаси бәр дәсте тә т'өшшә“.

„Дайме,— го,— лэма эз зэргуньм,  
Шэве р'адьзем шанэки хэwnа хwэ дьбишьм,  
Дэст гэрдэне wэртишьм,  
Сөбе р'адьбьм кэсэк дора хwэ набишьм“.  
„Эw щане тэ дьбежийэ,  
Мэһ'эмэде ньсе Э'лине Шера,  
Эw харзийе мэ р'омнианэ,  
Нөлө Шэ'ра мь тэ р'абэ,  
Р'эмла мь wа дьдэ щабэ,  
Wэхта Мэккэ, Мэлине бе Мэһ'эмэд бавэ,  
We Эсфэр бькөжэнэ,  
К'афьра кем бькэнэ,  
Тэ Н'элаал Мэһ'эмэд Э'лине Шер мэ'рэ бькэнэ“.

### VIII

Ч'ако хөдане қөдрэте,  
Мэһ'эмэд р'аст ажогэ дэре хэбэте,  
Шэ'ре, дайме динна хwэ дане хэрибэ,  
Го: „Бажо һэр'э нэсэкьнэ һ'афэ фикки кэр'э,  
Мере мьн гэwрэки бе нэдэрэ,  
Нэк те тэр'а дькэ шэр'э“,  
Мэһ'эмэд дьвс: „Шэ'ре бьч'укьм, бьч'укэки нэзаньм,  
Р'ешимэ р'ийа хwэ бумэ сэргьрданьм,  
Эшқа п'ут-сэнэме ишэw wэ меваньм.  
Бьч'укьм бьч'укэки хөрwэтьм,  
Р'ешимэ, р'ийа хwэ бумэ хэлатьм,  
Ишэw эшқа п'ут-сэнэме вьрбьм,  
Сьбе зу дьһ'эр'этьм.  
Шэ'ре, го, шэwэ, шэwэр'энэ бьлрэтэ'wэ,  
Боре мьн һьндэки р'э'тэ,  
Эз пьзаньм эва чь э'рдэ, чь wэлатэ?“

### IX

Шэ'ре го: „Лао бажо пешва бинэ,  
Qэwnи ч'ер' к'ыламе тэ мь ширьнэ“.  
Шэ'ре Мэһ'эмэд хwэ кьрьбу меванэ,  
ҺаҺаҺа дабу бэр сьрфэ у нанэ.  
„Лао, наве тэ чьйэ?— Го.



Го: „Наве мь Мьрадэ“.

Го: „Шэ'дэд бэ нэ т'о навэ.

Э'сле тэ к'ойэ?“

Го: „Э'сле мьн мэзьнэ,

Мэккэ, Мэдинэ н'эму пьсмаме мьнэ“.

**X**

Сомэ у Сэлатэ,

Эван се дэсте шэве дыпарэтэ,

Паше дэнге Эсфэре к'афьр печ'ире дынатэ,

Дайме, Шэ'ре дэсте хвэ гьртын шотэк бэрэ,

Чунэ пешийа к'афьр Эсфэрэ.

**XI**

Эсфэр дурва банг дьдэтэ:

„Шэ'ре кэс мала мэ нэте,

Эв к'ийэ р'уньштиэ бын хебэте“.

**XII**

Шэ'ре го: „Эсфэр, быч'укэ, быч'укэки нэзанэ,

Р'ешийэ, р'ийа хвэ буйэ сэргьрданэ,

Эшца п'ут-сэнэме ишэв мэ меванэ,

Быч'укэ, быч'укэки хөрвэтэ,

Р'ешийэ, р'ийа хвэ буйэ хэлатэ,

Эшца п'ут-сэнэме ишэв вьрбэ, сьбе зу дьхэр'этэ“.

**XIII**

Вэй к'афьре бединэ,

Дьле ши гэр'ийабу хьйалэ,

Дэрп у сэн'эт дьдэ хэбэре дь тэ'лэ.

Дьбежэ Шэ'ре: „Шэ'ра мьн бежэ,

Меване хвэ дьчэ бьра нэр'э,

Вэки нэчэ, ишэв кёштына ши дэсте мь т'агэтэ“.

**XIV**

Мэн'эмэд жь баве хвэда зэргунэ,

Фьр'ийа бу орт'а зинэ,

„Гэври мьраро, го, шэр'э, молэте ишиэ“.

Дор натэ Мэн'эмэде лавчинэ,

Дэст авитьбу зьлфэдаре нешинэ,

Сэре к'афьр дё қат кьр ани орт'а зинэ.

## XV

Дэст-п'ийе ши жика кэване ши дьбэстэ,  
Авитьбу қэрп'уза зин, пеш Шэ'рева кърьбу қэстэ,  
„Шэ'ре,— го,— бькөжъм бэр дьле тэ һэстэ, йан нэ  
һэстэ?“

Шэ'ре го: „Лао, бькөжэ, тэр'а изнэ,  
Бэреда эш к'афър бэр дьле мын бе шэшқэ, бе нурэ“.

## XVI

Гава Мәһ'әмэд сәре Әсфәр бьр'ийэ,  
Қандила долава һ'эвт аша те бийэ,  
Қальбе зьрч'о майэ зэвийе,  
Дэст авитэ дэзмалэкэ гөһ бь нэхшэ,  
Сэр ч'э'ве Мәһ'әмэд пақыш кър т'озе хөбаре у  
т'аркэшэ.

## XVII

Шэ'ре го: „Йа лавьк, мьр'а бежэ пьрса сабыт,  
Чька тө һа дьжари, к'е даймэ, к'е бавьт?“  
Го: „Шэ'ре, Мәһ'әмэде пьсе Ә'лие Шерьм,  
Шур дәве хвэ дьлерьм;  
К'афьрэк һатэ р'у дьне һаһельм.  
Шэ'ре, Мәһ'әмэде пьсе Ә'лие Шер эзьм,  
Шур дь дәве хвэ дьгэзьм,  
Мала мә бэр к'афър һэбэзийэ, эз жи һабэзьм“.

## XVIII

Бэре сьбе зэр бу даһьште,  
Әскәре Қәшхэ сьлт'ан һат гьһьште,  
Кәси һьзанбу чәнд һ'эзар сийаре щэбэ р'иши ль пьштэ.  
Қәшхэ сьлт'ан қир'инәке р'адьһьштэ,  
Го : „Шэ'ра мын, к'е Әсфәр көште?  
Мь бьр'ийэ газ у гәрдән у пьштэ“.

## XIX

Шэ'ре го: „Баво, һәр'э тө нэ вьрби“.  
„Чьр'а,— го,— лао?“  
„Әсфәр гәврәки бе һ'өнөр бу,  
Һөрмәтэк жь ши четър бу“.

„Шэ’ре, бежэ меване хвэ б’ра чад’ре бе дэра,  
Эви м’ коштиё Эсфэра,  
М’ б’р’ийэ газ, гэрдэн у пыштэ,  
М’ ж’ шир’а һэйэ зор хэбэрэ“.

## XX

Гава Мэһ’эмэд сийар бу,  
Эскэре к’аф’р пева дин’ар бу,  
К’эси ньзанбу чэнд һ’эзар бу.  
Мэһ’эмэд сэре сэд щоти б’р’ийэ,  
Чаред щоте маи бэр г’һастийэ.  
Мэһ’эмэд сэре сэд щоте д’н жи б’р’ийэ,  
Сес’д щоте маи бэр г’һастийэ,  
Вэллэ, быллэ у т’ьллэ, эва хэбэр р’астэ ш’к те нийэ,  
Мэһ’эмэд сэре сэд щоте д’н жи б’р’ийэ,  
Дос’д щоте майни һейбэте бэр р’эвийэ.

## XXI

Шэ’ре сэре м’йдане сэк’нн г’һб’дери,  
Го: „Гэв’ре м’рар, сэре Мэһ’эмэде т’ьфал нэ базери,  
Шэ’ре м’руме финщана жэ’ре б’хвэ р’өһ’ б’енери,  
Дайме Шэ’рер’а б’рьбу м’зг’нэ,  
Го: „Һөлө Шэ’ра м’ тө р’авэ,  
Нава к’аф’рада буйэ ч’э’винэ,  
Һежа бэр дэре баве тэ бйэ һөзнэ у шинэ“.

## XXII

Qəwxə cōlt’an d’kə gazn,  
„Mag’dōs’mo, ape Šə’rein,  
Tō naen həwara mə ve šarēn?  
R’astə, s’iyarəki t’əneijə,  
Le əm aninə bər jəmane“.

## XXIII

Mag’dōs’mo d’ve: Qəwxə cōlt’an aq’le tə k’ane.  
Namusa m’yn namusəkə g’ranə,  
Əw t’əfaləkə hat’ijə bər zəvijanə.  
Го: „Qəwxə cōlt’an aq’le tə k’ōijə,  
Namusa m’yn namusəkə qəw’ijə,  
Əw t’əfaləkə tə ort’a m’jdanə dijə“.

## XXIV

Мәһ'әмәд го: „Гәүре, бәйт хәбәри, дурва ләфе  
хвәнәкьри,

Ә'шнәта хвәде у мера әзе тәжи бьбьр'ьм сәри.

Мәһ'әмәд го: Гәүре бевә'дә,

Тө вәки нәби Мәһ'әмәде т'ьфал нәки шә'дә,

Ә'шнәта хвәде у мера әзе кәшт'ьна тә жи бькьм

щә'дә“.

## XXV

Дор һатә к'афьре бемьврәтә,

Дәрпәк дани Мәһ'әмәде т'ьфалә.

Дәри у сәһ'әт быда кәшт'ийә борә.

Дор һатә к'афьре бединә,

Дәрпәкә дьн жи пәй дәрпа хвә дьпарәтә,

Дәри у сәһ'әт дестда бәлакьрийә мәрт'алә.

## XXVI

Дор һатә Мәһ'әмәде дьжарә,

Бәр к'афьр сәкьни биһа дишарә,

Дани сәре к'афьр шәшп'әр'әк, пе нәкьрьбу т'ө ч'арә.

Дор һатә Мәһ'әмәде лавчинә,

Дәст авитьбу зьлфәқаре һешинә,

Сәре к'афьр дө қәт кьрьбу анибу.

## XXVII

Ижар Мәһ'әмәд р'уш'ьнг гьрийә.

Го: „Вәрын, бав-бьре мьно вәрын,

Дора мьн к'ом ләшкәрын.

Диса ч'ара мьн нәдькьрын.

Деве фьр'ьндә һат'ьнә шәжк'өләбә че кьрын,

Ве бавезьн мь бьгәр'ьн мь бьбәрьн,

Мәрт'ал дәсте мь чуйә,

Шәшп'әр' дәст мьда бәла буйә,

Бор бьн мьда кәшт'ьнә,

Әзе вьра мамә пәйә,

Бьра һәварә мь Мәккә, Мәдине бе даймә мамә“.

### XXVIII

Баки һати щэbero,  
Нэ ль дарда, нэ ль бepo,  
Кэрэмп'эр' хэбэр бьр чу кьрэ гөһе Ә'лие Шеро.  
Ә'ли го: „Һ'энифэ, тө р'абэ Дөндөл бьк'ьшинэ,  
Тэнг у бэра бьшьдинэ,  
Бьра һазьрбэ һэспэ зинэ“.

### XXIX

Һ'энифэ го: „Ә'ли пьсе мьн у тэйэ,  
Һун һәwара ши нэчэнэ,  
Хwәде бькэ ве гаве к'афьре ши бькөжэнэ“.

### XXX

Ә'ли го: „Р'абэ Дөндөле бьк'ьшинэ,  
Тэнг у бэра ле бьшьдинэ,  
Бьра һазьр бэ һэсп у зинэ“.

### XXXI

Гава Һ'энифе р'абу Дөндөл дькьр зинэ,  
Тэнг бэра ле дьшьдинэ,  
Фэтһ'а се кьт п'арсөе Дөндөл дьшкенинэ.  
Ә'ли дэрк'этэ бэр дәре сэрае,  
Го: „Бьшepo, к'ане пьсе мьни шеро,  
Qәwи пешийа тэ нэ һатэ леро“.

### XXXII

Бьшер го: „Ә'ли сома у сэлат бэ,  
Ньмеж у дьатэ,  
Эз һатьм, ньзаньм чь бэла жер'а һатэ“.

### XXXIII

Мале спар бунэ чардэ сийаре хөмари,  
Шор кьрьнэ бәнде мэрт'ала,  
Мерка һэр'нэ шэр'а у дэ'wa.  
Ә'ли we дьһөрмьжи,  
Дьле Ә'лида һэйэ агьрэки гөжи,  
Готэ Дөндөле: „Бьмбарэк, чь qәwи иро бь мьда хwә  
дькөжи?“

Э'ли we дьньр'и,  
Дьле Э'лида һэйэ агьрәки ле гөр'и,  
Йа бьмбарәк чь қәwn иро бьн мында нафьр'и?"  
Пер'а зар һат, го: „Жьна тә се кьт п'арсе мь  
шкенандийә“.

Э'ли пәйа бу һатә харе,  
Дәсте хwә п'архане we хьст,  
П'архан щие хwә гьртьн.  
Э'ли сийар бу.  
Э'ли шерәки к'әминә,  
Си щьзе қөран дьхунә,  
К'өме хwәжи пер'а дәртинә,  
Го: „Йа бинайа ч'э'ва, тә қәwата жьна же бьстинә“.  
Қөдьрәта мәлке р'әһ'манн.  
Дөндөле Э'ли һьлани,  
Нивәка wi шәр'и жи дани.  
Э'ли we дьчуйя,  
Сәре мәйдане щанькәк дийя,  
Щаньке пьрс кьрийя:  
„Тө wi ки,— го,— илаһийя,  
Тө бежи мь пьрса р'астийя,  
Чька чь к'омә зорә зә'фә дәра һан ләв щьвйанә?“  
Го: „Әз wi кьм илаһийя,  
Әзе тәр'а бежьм пьрса р'астийя,  
Һәрге тө Э'лие Шери,  
Мәһ'әмәде пьсе тә wedәре к'әтийя тәнгавийя“.

#### XXXIV

Э'ли шерәки к'әминә,  
Бәр хwә к'ьшандьбу зьлфәқарә,  
К'афьр кьрьбу бәлавә,  
Һ'әта Мәһ'әмәд дьбу һәрдө ч'э'ва.  
Wәл һ'әсэнә, wәл һ'өсеинә,  
Дабәржинә берә стунә,  
Әwan жи хун мәйдане данинә.  
Һ'әсэн, һ'өсеин шәр'әки гьран кьр,  
Нә wәкә бав у пьса кьр,  
Сәре зифьр' сөлт'ане мәзьн жи гиан кьр.

## 1694. ШӘ'ДӘТИЙА ДИНЕ ЭЗДИЙА

Сәре мьн белги,  
 Бә'лгие мьн шьваке,  
 Серн чумә зькаке,  
 Бьди хатре Эзид маке,  
 Сәре мьн қөлбә,  
 Бәре мьн Р'оһьлат,  
 Сәр мьр'а сәкьни дө щәлат,  
 Го: „Мьснно, т'андино, бәсно,  
 Шә'дәтийа дине хвә бнно,  
 Эзе сәре тә һьлншьм“.  
 Го: „Шә'дәтийа дине мьн мьк'ни элла,  
 Шихьсьн һ'әбуб элла,  
 Мәргае, мьрлубе, сәлае, сәлае бьнимае,  
 Щне Шәрф, Шам ле дьчә тәе сушудае,  
 Сьшуда мә дьчә бал Шихади,  
 Шихади р'әдае,  
 Шехшьм мәлке мерае,  
 Шихади сәр к'өрсн вәстае,  
 Шә'дәтийа дине хвә һәқ наве Эзид дае,  
 Шихади нурә,  
 Мәлләк Фәрхәдин хәфурә,  
 Шә'дәтийа дине хвә һәқ наве Эзид қәбула,  
 Сьнимә, сьнинәвимә,  
 Сьлавк'ешне Қанийа Сьнимә,  
 Мьриде Шехе Ә'димә,  
 Қәләма Мәләк Шихьсьн ньвиснмә,  
 Ә'рһ'әмдьллә шех, и'пр, остә, мәрһәби,  
 Йар бьре ахрәте,  
 Һәр пенщ т'ьреде хвә р'азимә.  
 Щәлате р'өһ'е мьн Насьрдин,  
 Атқата мьн Сөлт'ан Эзид,  
 Дине мьн Шәрфәдин,  
 Р'әһ'мәл р'өһ'е остае мьн,  
 Шихади йәк элла,  
 Эзид һ'әбуб элла“.  
 — 377 —

1695. QƏWLE ŞEXUBƏK'YR

I

Ашоқ машоқе сөр'е,  
Йарэк дьве ве һ'эрфе мә мөкөр'е,  
Һун бьнер'ын чька дөр'э жь п'адшейэ,  
Йая п'адшан жь дөр'е?

II

Ашьде в'ерфе чейэ,  
Т'ьмтеша мә ве щавейэ,  
Һун бьнер'ын чька дөр'э жь п'адшейэ,  
Йан п'адшан жь дөр'ейэ?

III

Ашьдо, в'ерфе запа,  
Йарэк дьве ве һ'эрфе мә бьдэ бэйанэ,  
Дөр' т'эхтэ, п'адшае мын ле гьртийэ мьк'анэ.

IV

П'адшае мын дөр' жь хвэ че кьр,  
Сэшьранд, к'эшьранд, бэрве кьр,  
Сэнди, сэирап дэй ле кьр,

V

Па'дшае мын дөр' жь хвэ шэварэ,  
Qəndilə məyə darə,  
Əw qəndilə nur sýt'arə.

VI

Дөр'э жь к'ылима п'адше,  
Хэрфе Шихади дэрк'этийэ же  
Ə'wlyndə mərə sýlam əle.

VII

Жь дөр'э дэрк'этийэ хэрфе,  
Не Шэ'м зəннандийэ һ'этани Шэрфе,  
Шихади дэйл Шехубэк'ьр кьр, го: „Һылид у бэркэ“.



### VIII

Шехубэк'ър го: „Ә'зизе мьн, әз ве йәке һ'әүщәмә,  
Һ'әму мал у зер'е хвә бьдәмә,  
Һ'әму охьра хәрқе Шихади һәқ нәзәр бьдә мьн“.

### IX

Шехубэк'ър го: „Ә'зизе мьн, әз ве йәке гөдерьм,  
Чәндик мал у зер'е хвә пе бьдерьм,  
Һ'әму охьра хәрқе Шихади һәқ нәзәр бьсперьм“.

### X

П'адшае мьн ве йәке дьрәбьланд,  
Индлиси хәйат хәрқә ани фәсьланд,  
Фәқира вер'а дьньрьланд.

### XI

Вер'а дьньрьланд фәқира,  
Һ'әрчи кәсс бәре хвә бьдә хьрава, ферйа, ь'ерйа,  
Ве хәлат бькә ван мьфта, ван к'ьлила.

### XII

Әү к'ьлильн, әү мьфтәнә,  
Дәсте ва щьндийа вәдьвәнә,  
Һәр пенщ фәрзе һәқиқәте р'ожа ахрәте сәр мә манә  
шә'дәнә.

### XIII

П'адшае мьни, п'адша,  
Нәқаше сәр чәнди нәқаша,  
Ә'зизе мьн занә к'и ль бәрә, к'и ль пашә.

### XIV

П'адшае мьн ә'үльк мир бу,  
Хөдане щеше к'ьбир бу,  
Һ'әвсөр'е Сөлт'ан Эзиде мьни фәқир бу.

### XV

П'адшае мьни сөр' у сәма,  
Вәхта нә лөһ бу, нә қәләмә,  
Ә'зизе мьн әү сәһ'әтә, әү дәмә.

## XVI

Wəхта нэ қалэм буйе, нэ лөһйе,  
Йарэк дьве: „Быне, к'а ль к'өйе,  
Мэлэк йэк бу, бунэ дөйе.

## XVII

Ба фэрwара п'адше,  
Т'ьмтеша мэ ве щаве,  
Мэлэк дөдө бун, бунэ сьсе.

## XVIII

П'адше мьни щэбарэ,  
Ба wи бата фэрwарэ,  
Мэлэк сьсе бун, бунэ чарэ.

## XIX

П'адшае мьни мьзенщэ,  
Мэлэк чар бун, бунэ пенщэ,  
Һәрпенщ бунэ мьт'е р'ейщэ.

## XX

П'адшае мьн ве йэке дьлхашэ,  
Мэлэк пенщ бун, бунэ шэшэ.  
Һэршэш бунэ мэлэке э'ршэ.

## XXI

Совэт, хаш совэтэ,  
К'асэ, бадийэ у мовэтэ,  
Мэлэк шэш бун, бунэ һ'эвтэ.

## XXII

Һэрһ'эвт дьхафьлин.  
Щие р'астийе дьһешьрин.  
Әw мовэтэ йэк дэбрьин.

## XXIII

Нэдэр, хаш нэдэрэ,  
К'этийэ нава мера мадэрэ,  
П'адшае мьн ле чекьрийэ сөнэт у фэрэ.

## XXIV

И'адшае мыи ве й'эке дьлшайё,  
Фэцирэк шандийё тэвэка йэрйэре авок инайё,  
Наве ве данйе шэрав, т'ьун, э'йизыл, бэйзайё,  
Эв р'эжэ, эв р'эжэ, мыцльса мере эци не буйё авайё.

## XXV

И'адшае мыи шэбарэ,  
Жь дёр'е фарц кьрнэ чарэ,  
Байё, авэ, ахэ у парэ.

## XXVI

Йэрчарэ дьрöстын,  
Нэ дьхарьн, нэ жи дьшьвьстын,  
К'е мэсрöф жь дёр'е вэдьгöнастын.

## XXVII

Мэсруф нэһатийе мир мьзешци,  
Тэ пьзанбу эв чь мерэ һатийе те мьзешци,  
Дёр' бэр п'адшае мыи хёр'ьши.

## XXVIII

Qэwле п'ир Р'эшиде һ'эйранэ,  
Морк'эвэ ль бэ'ре гьранэ,  
Эв дайнэ мэ ль шанэ.

## XXIX

Qэwле п'ир Р'эшиде щидэ,  
Дьвежьмэ wэ гэлэк мьрида,  
Дине мэ Шэрфэдинэ,  
Qөлбэт Канийа Сьпи,  
Атqат наве Сöлт'ан Эздид т'эмам.

## 1696. QЭWЛЕ СЭРА МЭРГЕ

I  
Бэлки нэбум,  
Бэ'рэки хэwлэ бум,  
Möh'öбе хальде хwэ бум.

**II**

Т'ьфаққи т'ьфьқим,  
Бә'рәкида хөльқим,  
Сөр'а мире хвә шьвьқим.

**III**

Сөр'а мын дькөжи,  
Дәст-п'е сәри ләв һьлдьмьжи,  
Һьлу мьскино адә мь жи.

**IV**

Сөр'а ә'нзәли  
Кьрә қәндил у ньзыли,  
Қальб пе к'әмьли.

**V**

Қәндил у ньзыли сөр'ә,  
Һ'ьнарә қьемәтә жь мьр'а,  
Һәркә һьндькә, һәркә һ'ьр'ә.

**VI**

Бә'ра һәқ мәдьне,  
Нәһ мәһа ве сәкьшим,  
Қөдрәте әз мәк'ьшим.

**VII**

Қөдрәте бумә г'әвавә,  
Бә'ра тәри хьмамә,  
Бәнде һесир әз хөламә.

**VIII**

Илаһно, тә сьт'ьрандым сьт'аре,  
Вәслуф һәйә бой фәрваре,  
Илаһно, тә әз хьлас кьрым ве бә'ре.

**IX**

Илаһно, тә әз хьлас кьрым жь маке,  
Вәсьрандым бәр бә'ре шьваке,  
Дәвар'ийа чумә зьваке.

**X**

Илаһно, тә әз хьлас кьрым ве бә'ре,  
Вәслуф һәйә бой фәрваре,  
Илаһно, тә әз хьлас кьрым ве щаре.

**XI**

Илаһно, тә эз р'акьрмә сәр қәдәма,  
Сәр қәдәма дьбәзым,  
Әшқә мирә хвән ләзым,  
Бавә т'ьре пьспор әзым.

**XII**

Илаһно, тә эз кьрмә малхе мала,  
Мала р'а у т'ьвдир,  
Ле һеһьринә шоқәт у фәқир,  
Вер'а һэвһи һишане мир.

**XIII**

Мә ша бунә щинара,  
Шайа хөламе фәқира,  
Қәвалә Шихади дьк'отың дәфан у шьвева.

**XIV**

Сьвәкә р'абум тә'ри бава,  
К'әтымә нава лешкраң у р'ава,  
Һәмам хьлазвьм гава.

**XV**

Һәмам хьлазвьм гавәк,  
Нәр'астәмал ма, нә динарәк,  
Мәва нәһатың бьра-йарәк.

**XVI**

Мәва нәһатың йар-брье ахрәте,  
Йар—брье ахрәте наси мә бьр'ин,  
Йәқин тәйре дәвләте фьр'ин,  
Мә весандьң ч'ьре гөр'ин.

**XVII**

Йар—брье ахрәте мә бьр'ийә насийе,  
Илаһно, тә эз сотьм бәр һи лывасийе,  
Һәк дәбуңә, дө һ'а һ'ехасийе.

**XVIII**

Зәбуңе тә мә зәбуң,  
Тә эз ә'фьрандьм нәбуң,  
Йәқин хер—гөңе мә дәсте тә буң.

**XIX**

Дэсте тә дьгръм херан у гона,  
Һәмәтийа тә һәвә жь мәр'а,  
Шәмәзәр һәвъм жь п'адшае хвәр'а.

**XX**

Илаһно, эзи к'өһьидешъм,  
Бәнде мәләк'е әршъм,  
Сьвәке р'абум бәһ'ышъм,  
К'әтмә нава һьвине һәхашъм.

**XXI**

Һәхашъм, к'әтмә һьвине,  
Тенә сәр мьн лезьмә хуне,  
Мал у зер' һәемә к'ьр'ине.

**XXII**

Һә мь зер'ә, һә мь малә,  
Бав дәврешәки дәлили калә,  
Әүләдани әһи балә.

**XXIII**

Баһга мьнә бәр Әзраһилә,  
Бав дәврешәки кали дәһилә,  
Әүләдәки әһи бпрә.

**XXIV**

Чь бькьм, чь бь ч'ар кьм,  
Дәһ пәза қөрбан кьм,  
Сәре хвә шькраһ кьм,  
Баһга Әзраһил, Щьбраһилда баһ кьм.

**XXV**

Щьбраһило, мәләке мира,  
Ә'зәзәт, щәләләте фәқира,  
Те бәрди гьртийа, азаки һесира.

**XXVI**

Әзъм Щьбраһиле һ'әр' кәр'ъм,  
Һәрчар қөлба әз дьфьр'ъм,  
Әз һәһәтмә һәве кәс бьгөһер'ъм,  
Әз һәһәтмә бав у һьса жәв дабьр'ъм.

## XXVII

Эзым Щьбраһиле п'эр'к'эскым,  
Һәрчар қолба эз қәвз дькым,  
Эз нәһатъмә нове қәст кым,  
Эз һатъмә р'өһ'а нәфәс кым.

## XXVIII

Щьбраһило, мәләк'е мәүте,  
Һәваре шәһәре ғыран дәнге тә те,  
Чәва зоре дьбьр'и сәүте?

## XXIX

Шөхөл кө жь we бу,  
Пәшка сөнәте не бу,  
Қальб ч'э'внер'ийа сөр'е бу.

## XXX

Сөр'а сәмбиле,  
Р'өһ' бә'с кьр чу қәндиле.

## XXXI

Р'өһ' жь қәндиле бә'с кьр,  
Хвәйәкн хвә we нас кьр,  
Гиһане хвә хьрава фени хьлас кьр.

## XXXII

Р'өһ'ө чу, ма қәдиби қальб,  
Һеһьрийә сәр мә дәстәки тальб,  
Әва к'аса вәхарийә Нәви Мәһ'әмәде быи Ә'вдлә,  
Әлне быи Ә'бу Тальб.

## XXXIII

К'аса ә'изәли дера,  
Вәхарийә жыһан у мера,  
Шинәкн сәр мын дькьн чәва шерьн.

## XXXIV

Гәли йар – бьра, ве йәке бьфькьрын,  
Быне эз чәва бумә, эзе чәва бьмьрьм.

## XXXV

Тә'зи кьрьм we дьһьштъм,  
Дамә сәр и'уһни дьшуштъм,  
Авә гәрм бу не дьвьһьштъм.

### XXXVI

К'эфәне мың шиванә,  
Қәрқәре мың бър'инә дө газ у шиванә,  
К'эфәне мың бър'инә донздә газанә,  
Данимә нава щынийазанә,  
Сәр мың дьгрин вели, бьразийанә.

### XXXVII

Әзым миша гөләкә п'ышк,  
Дамә сәр чардаре һ'ышк,  
Бьрмә мыскәне мә'ран у мышк.

### XXXVIII

Дамә сәр чардара,  
Һьлдамә сьсиан у чара,  
Бьрмә мыскәне мышкан у мә'ра.

### XXXIX

Бьрмә дәр мала мәзын,  
Чук у мәзын һөй мың дьбәзын,  
Һ'әмушкә хьзмәта мыңә ләзын.

### XL

Т'ьрба мың һьлдькәнә,  
Һьнәк дьгрин, һьнәк дьк'әнһьн,  
Һ'әмушкә хьзмәта мыһһьн.

### XLI

Т'ьрба мың т'өвав кьр,  
Мала қәдим сьлав кьр,  
„Сьлава тә мала қәдим,  
Сьһ'ана тә мәләк'е к'әрим,  
Сьһ'ана тә мәләк'е ә'рш,  
Сәр мә р'анийанә фәрш,  
Һәр фәршәки вәкә хәрш“.

### XLII

Дө кела датиһһьн, әвайә мәзәл,  
Һ'әр'ийе давежьнә сәр дәрза,  
Халиһье давежьнә сәр мың, чәша ләзын.



### XLIII

Кела сәре сәдре,  
Хәлҗе али хер һат ле һәдьри,  
Хәриба р'акьрын қәдьри.

### XLIV

Бьрак дьве т'ақәтә,  
Гьрийа сәре мьн вәдькәтә,  
Бәлки Нькнькин сәр мьн нәтә.

### XLV

Банга мьнә бәр бьре ахрәте,  
Бьра мьр'а нәк'әвә ь'инәте,  
Бәлки Пькнькин сәр мьн нәте.

### XLVI

Нькнькин һат у һәдьри,  
Чомахе дәсте ши пет у агьри,  
„Сам у һебәта чь дьгри?“.

### XLVII

Сам у һебәте чь тенә гьретә,  
Чомахе дәсте ши агьр у петә,  
Дьрежи салти мәзын,  
Р'әши шәкә сохьн,  
Чомахе ши һ'әвте мьн.

### XLVIII

Дьтьрсьм дашәшинә мьн ши һ'әвсьндә муси.  
Бәр дьчә бьрҗ-бьруси,  
Дьл-һьнаве мьн вьрда дуси.

### XLIX

Тә ч'ә'ве мера дийе,  
Долаве аша мәстьрә сәрийе,  
Мьн дьхөрә т'әт'әрийе.

**L**

Тэ ч'э'в мина ч'э'ве мера,  
Т'ьли нот'лани бера,  
Нэйнуk нот'лани к'ера,  
We наве тыштэки навежыи хөдани хера.

**LI**

Тэ ч'э'в нот'лани т'ас,  
Т'ьли нот'лани р'ьсас,  
Нэйнуk нот'лани дэ'с,  
We наве хөдани хера һэц дынас.

**LII**

Тэ ч'э'вэ рэ'ныи минани фэцир,  
Шебьскэ р'эшын минани һэрир,  
Банде бьвиныи диидара мир.

**1697. БЭЙТ'А НЭВИЕ ОМЭТЕ**

**I.**

Р'ожэке р'ожанэ,  
Нэви Мэ'мэдэ, Ә'лие Ә'мэр, Абубэк'ьр Ә'т'манэ,  
Нэвие омэте го: „Иро гиһане мыи гьранэ“.

**II.**

Р'ожэке мадэрэ,  
Сөр' быдыи хэбэрэ,  
Го: „Wэрыи эм һэр'ыи гиһане Нэвие омэте быдыи банг у сэрэ“.

**III.**

Р'ожэке щьватэ,  
Сөр' быдыи һ'ькйатэ,  
Го: „Wэрыи эм һэр'ыи гиһане Нэвие омэте быдыи банг у сэратэ“.

**IV**

Нэви Мәдине вәдъвастиһа,  
Чәндьк чәнд сә'вә пешва дадъвастиһан.

**V**

Нэви Мәдине р'абу,  
Чәндьк чәнд сә'вә а не бун,  
Сьтq у баһәрике ләш шһе бун.

**VI**

Qөдрәта йәки һ'алә,  
Нэви чуйә малә,  
Нэви пәхашикә бәдһ'алә

**VII**

Нэви го: „Ә'йше,  
Р'авә р'ахә хали у фәрша,  
Иро гиһане Нэвие омәте дешә“.

**VIII**

Ә'т'ман дьщә'динә шейә,  
Дьгри шәве у р'ожейә,  
Го: „Иарәби, һәвә Нэвие омәте ижар жи р'авә п'ейә?“

**IX**

Wә дьвежә Абубәк'ьр,  
Го: „Нэвио, чна тә мә кьр,  
Тә мә тә'л кьрийә ширьи у шәкьр“.

**X**

Ә'мәр дәнг дькә бь зерә,  
Го: „Хазьл әз бьрама льһерә,  
Нэвие омәте р'абийа нава омәта хwә сьламәт у херә“.

**XI**

Ә'ли го: „Нэвио, тәи имаме мьни р'аст,  
Әз ши кьм Мәккә у Мәдине дьбираст,  
Тә р'авә, әз дәwса тә иваст“.

**XII**

Нэви го: „Ә'лио, һәрча wа дьвежә wа нава,  
Wәки әва дьнийа һана т'әмам щьмһ'авә,  
Т'әмам р'аке раwаставә,  
Т'ьвдира жоре хwәде бькә, жере бәтал нава“.

### XIII

Нэви го: „Wэсйэта мэ пэкьнэ бирэ,  
Э'мэр текнэ мирэ,  
Абубэк'ыр текнэ wэзирэ,  
Дайшыи сэр т'эхте зер'инэ,  
Бьра не тōавэ Мэккэ у Мэдинэ“.

### XIV

Фатме го: „Бавьмо, нурипэ,  
Э'ли, Э'мэр мернэ стурьн,  
Пешимама баве мын накнэ қэбульн“.

### XV

Нэви го: „Wэсйэта мынэ wэйэ,  
Һэрча р'ожа бьвэ ини хōбрэйэ,  
Пешимаме щьмли сэ'ва диса баве тэйэ“.

### XVI

Бьлеле һ'эвэшне,  
Бэр дэре Фатмер'а мәшне,  
Газикэ тэл р'аньштне.

### XVII

Фатмэ дэрк'эт,  
Нэдэр бь нэдэр к'эт,  
Сам-небэтэка гьран сэр к'эт.

### XVIII

Фатме го: „Бьлеле һ'эвэшне,  
Тō ми ки иланне,  
Те бежи мь р'астне,  
Чька газийа тэ тэл сэр чьйе?“

### XIX

Бьлел го: „Фатме р'авэ,  
Мь тэр'а анийэ хэбэр у щавэ,  
Про баве тэн бэр һ'эсавэ“.

### XX

Бьлел го: „Фатме wэрэ,  
Мь тэр'а анийэ щав у хэбэрэ,  
Про баве тэн бэр дэфтэрэ“.

## XXI

Фатмэ дькэ дьлэзинэ,  
Мьле Н'эсэн, Н'өсеин дьгрэ хвэр'а тинэ,  
Бэре ахи Щьбраһиле ахие датинэ,  
Го: „Р'өһ'е Н'эсэн, Н'өсеин бьстинэ,  
Р'өһ'е Нэвие омэте бьбахшинэ“.

## XXII

Фатме го: „Бавьмо, нуранис,  
Меване тэи п'ешэстнаи к'ие,  
Сау-небэта ви гиһане мьи гьртие“.

## XXIII

Фатме го: „Бавьмо, нуринэ,  
Эз меване тэ т'ө сэ'ва нашевиньм,  
Эзэ нашемэ ч'э'ва бэр һьлиньм“.

## XXIV

Нэви го: „Фатме, дота мьне,  
Меване мьи ахи Щьбраһилэ и мьфтэи к'ьлилэ,  
Һатийэ тэлбие р'өһ'е Ибраһим Хэлилэ“.

## XXV

Го: „Меване мьи ахи Щьбраһиле э'ршанэ,  
Назыл бийэ э'рданэ,  
Һатийэ р'өһ'е баве тэ буйэ меванэ“.

## XXVI

Нэвие хадьм дь навэ,  
Дөшэмне буйэ зэ'вэ,  
Дөшэми жи бу т'эвавэ.

## XXVII

Щөле э'рде щөлавэ,  
Р'эфе тэйра т'эв бэрданэ,  
Го: „Йс. мина Нэвие омэте фениа мира э'эдэм һьлданэ  
навэ“.

## XXVIII

Эвын һорие мэнэ нурани,  
Эван жи хэмле зер'ин сэре хвэ данин,  
Эв жи дьгрин пэй Н'эбубе р'эһ'мани.

## XXIX

Р'о дэрк'эт хьмам ль бэрда,  
Ле кьрийэ тэ'ри н'эму шиа, н'эму э'рда, н'эму кэса,  
Йе wэкэ бава, йе wэкэ ньса,  
Йе wэкэ Нэвие омэте қэдэм һылданэ жь мьщльса.

### 1698. ДЬРОЗГЭ

I  
Амин, амин, амин,  
Т'обарэкэ Эладин, Амадин, Һэбэтин,  
Бабадин, Шэмсэдин, Эзиз Мэлэк Фэрхэдин,  
Шехшьмсэ қолпэ қәwата мьнэ дин,  
Хере бьдын шэр'е wэлгэр'ин.

II  
Шехшьмсо, мале н'этани мале,  
Шехшьмсэ хөдане сиқале,  
Шехшьмсе хwэ набьр'ьм сиқале.

III  
Шехшьмсо, ступе н'этани ступе,  
Шехшьмсэ хөдане хэзинне,  
Шэмсе хwэ набьр'ьм насинне.

IV  
Дэрэще, н'этани дэрэще,  
Шехшьмсэ хөдане фэрэще,  
Эме нэр'нэ дәwса дамйа Шехшьмс,  
Дәwса Лальше, Зьмзьме, Қөбылдоре, Шилане,  
Мэрбәрхе н'эще.

V  
Йарэби, ч'ьре тэ гөр'и нивьм,  
Мусате тэ данивьм,  
Дәсте тэ сэр э'дэбийа Шэрқ, Шә'м wэркьривә,  
Т'аще хәлифәта сәре шех Смаиле Ә'нзәли қәдимвә.

## VI

Йарэби, хатъра наве хвэки,  
Нура хвэки, р'э'ма хвэки,  
Хатъра Тавьса қәдимки.

## VII

Дәф у шьвав, тин у зьвав,  
Ихни, мөхнэт, саз у т'эмбур.  
Т'эмбуре хвэш тенэ дэнгэ,  
Йарэби, эвэ жь перене те нуре чекърына.

## VIII

Йарэби, хатъра стйа Тавьс,  
Стйа Шэхси, стйа Мәвөжки,  
Мәвөжә навзьбарә,  
Ә'змана һатийә харә,  
Мера пе кьрийә маш у фьтарә.

## IX

Йарэби, хатъра Қөбьлдоре,  
Бәре шьвәке, бәре фахъл, дәсте к'әскки.  
Йарэби, хатъра һ'эзар йәк наве хвэки,  
Хатъра дө һ'эзар дө наве хвэки,  
Хатъра се һ'эзар се наве хвэки,  
Хатъра хас у қәләндәре диwana хвә сәрәнсәрки.  
Йарэби, хатъра Пейбийа, Омәре-хала, гаване Зәрзаки,  
Йарэби, хатъра шех һ'әр'ани, шех Фә'ран,  
Мәләк Бьрус, мәләк Зәйдинки.

## X

Йарэби, хатъра шех Мәнд п'атша,  
Хатуна Фәрха, Мәндь Бәдър,  
Ә'бу Сәфа, Ә'бу Щәфа, Шае Мәрда,  
Шае К'әрманшае, қуле шае К'әрманшае, Шәмсе  
Мәвелки.

## XI

Йарэби, хатъра Нәви һорийа,  
Нәви Давьд, Нәви Зәнк'әр, шех Щә'фур көр',  
Мьскин Т'аждин, шех Щәнщәреки,

Мире төвөка Шаме, гьртие Шаме,  
Улэщэмийа Шаме, Бәре Шьваке, бәре фахьл, дәсте  
к'эскки.

## XII

Иарәби, хатьра шех Бьраһиме, хьтме төаве,  
Тоҕа дыне Иәртәр қолбаки.

## XIII

Иарәби, хатьра Шихьсьи,  
Шәрфәдин, шех Бабьке,  
Мәнде ширьи, Мәнде Токьлки.

## XIV

Иарәби, хатьра Шехубәк'ьр, Абубәк'ьр,  
Соре Сора, Абубәк'ьре Сәдиқки.

## XV

Иарәби, хатьра Шәме у Фәрхки,  
Хатьра Насьрдин, Сыщадинки,  
Мир Гәзмаман, хьтме ч'ела,  
И'ир Сьин бә'ри, и'ир Р'әшите Мераве,  
Бирк'ао навкөр'е, фәқире навкөр'е,  
Жит гөһне Мәләк Фәрхәдин,  
Гөһне ч'ийәе Фәрхе, чьл көң'е бә'рики.

## XVI

Иарәби, хатьра Алке бәр хәзалаки,  
Хатьра һәр һ'әвт көр'е пиреки,  
Данә дә'ска хвә бәр зәвийа щьһе сәкьнини.

## XVII

Иарәби, хатьра Мәләк Щә'фи, дәвреш Щә'фики,  
Хатьра һәфуса һәр һ'әвт көр'е ширеки,  
Иарәби, хатьра Әздәнәмир, Қәрәчәри,  
Қәрәфьрған, мир Дәнун, Хәзале,  
Һәрда сәр ч'ийәе Ә'рафате мьразе хвә тә хвәстьи.  
Әш қәһце тә бун, тә мьразе шап кьр,  
Әш гьһинитнә мьразе хвә.  
Мьразе мә һивийа тә, гөмана мә р'ә'ма тә.



### **XVIII**

Йарэби, дэрдь, мэндь тō хвэдайи,  
К'эснэ хэбэр'м тō хвэдайи,  
Н'эрэт шык'р тō хвэдайи,  
Тō хвэдабэнда вэзэнди,  
Хвэдабэнде нур, иман,  
Тō хвэдабэнде динд'рōста.  
Тō хальце шйар у мэста,  
Хальц тōн, н'эр' öсбэти,  
Öсбэт'жь наве тэр'а.

### **XIX**

Йарэби, хатьра ч'ийае Ә'рэфате, ч'ийае Шәрэфате,  
Ч'ийае Шәрэфате, ч'ийае Тут, Сина, ч'ийае

Щә'фьл'афки.

### **XX**

Йарэби, хатьре шех А'дъл Qадъл Геланики,  
Хатьра шех А'дъл Qадъл р'әһ'маники,  
Хатьра шех Дэвреша,  
Хатьра шех Н'әсэн Бәсраеки.

### **XXI**

Йарэби, хатьра Щынтэйар,  
П'ир Эшидне, п'ире бу,  
П'ире Дьрбе, п'ире Дэве,  
П'ире Ч'еле, п'ире К'әмал,  
Шехе Щәмалки.

### **XXII**

Йарэби, хатьра Н'өсеини Н'элащ,  
Мьсэине Н'элащ, Дәнуни Мьсьр, Сәйдин,  
Мьсевдин, Сәйдълхәw, Сәйдълбәдәw,  
Мәһ'әмәде Qәwхәс'ьзккн.

### **XXIII**

Йарэби, хатьра Н'ьсрәти Фәсьлки,  
Хатьра тиа Н'ьсрәти Фәсьлки,  
Хатьра шывка Н'ьсрәти Фәсьлки,  
Хатьра к'узке Н'ьсрәти Фәсьлки.

#### XXIV

Йарэби, хатъра Мусъле энзэли,  
Шех Qадъре р'эһ'мани,  
Хэщине Балули занэ, Базиде Бастамики.

#### XXV

Йарэби, хатъра шех Щьнете Шьбли,  
Дауьде т'ьхуби, Мэ'руфе К'эрхи,  
Башире Мөхдар, Р'эвийа э'дэби, Сини пэхэлкь.

#### XXVI

Йарэби, хатъра Н'эсэн Дэриq,  
Н'эси Ширьн, Н'эсэн Чькер,  
Н'эсэн Мэман, Н'эсэнэки.

#### XXVII

Йарэби, хатъра  
Шех Хьдъре Шэмса,  
Шех Э'вдале Шэмса,  
Шех Амаде Шэмса,  
Шех Бабадине Шэмса,  
Шех Бабьке Шэмса,  
Шех Токъле Шэмса,  
Шех Нэвьнде Шэмса,  
Шех Н'эсэнне Шэмса,  
Шех Але Шэмсаки.

#### XXVIII

Йарэби, хатъра п'ир Хэмси,  
Шерэсийаре бибани, Шихади,  
Шех Смаиле Э'нзэлики.

#### XXIX

Йарэби, дэрдъм, мэндъм, тө qърар,  
К'эсис хэбэрьм тө qърар,  
Н'эqэт шькър тө qърар,  
Тө хөдабэнде wээнди,  
Хөдабэнде нур иман,  
Тө дөдабэнде диндөрьста,

Тө хөдае шар у маста,  
Хальд түй п'ыр' өсбәти,  
Өсбәт лазьмә навә тәр'а.

### XXX

Иарәби, хатьра дәвреш Гөргинки,  
Хатьра дәвреш Чыгинки,  
Хатьра дәвреш Р'әт'ванки,  
Хатьра дәвреш Сьһ'имки,  
Хатьра дәвреш Оңт'уски,  
Хатьра дәвреш Қөт'уски,  
Хатьра дәвреш Адәмки,  
Хатьра дәвреш Дьнеки,  
Хатьра дәвреш Р'ьһ'имки,  
Хатьра дәвреш Әрдки.

### XXXI

Иарәби, хатьра Мерга Мәмәдхөнавки,  
Бәрха Мамәде Бәрхе,  
Гае Щьмщьмә Сөлт'ан,  
Ч'ела Озер-п'ехәмбәр, мийа к'алики

### XXXII

Иарәби, хатьра диwana Қуми Бьрәки,  
Хатьра әрш у к'өрсә, га у мә'енки,  
Иир Б'ис, и'ир Мус, и'ир Туски,  
Қөва фәләке, мере қөва фәләкеки.

### XXXIII

Иарәби, хатьра Ыстнеки,  
Хатьра ьстийа Гөланки,  
Хатьра ьстийа Бьлханки,  
Хатьра ьстийа Әрәбки,  
Хатьра ьстийа Мәрқәбески,  
П'ира Һешьм, п'ира Мәна,  
П'ира Фатки.

### XXXIV

Иарәби, хатьра Щьни щьн,  
К'ок'әви щьн,  
Мамәди щьн,

Тури щы,  
Хйари щы,  
К'оки щы,  
Сьхри щы,  
Щы Тэйар,  
Хатьяра донздэ п'адше Ащыйа,  
Хатьяра донздэ қөве Ащыйаки.

### XXXV

Йарэби, хатьяра Р'эща, вэщакки,  
Хатьяра Лищ, Занщкки,  
Мьшқин Щьбрики,  
Хатьяра О'щаз Мэвтулки,  
Хатьяра Ындлис фарьзкки,  
Хатьяра Н'эмзэ Аваскки,  
Хатьяра мэлэке Хаскки,  
Хатьяра мэлэке Wэ'свэ'ски.

### XXXVI

Йарэби, хатьяра р'ожа дөр'еки,  
Хатьяра һэрчар дэрге дөр'еки,  
Хатьяра һэрчар йаре дэрге дөр'еки.

### XXXVII

Йарэби, хатьре we р'ожекки дынйа бэ'р бу,  
П'адшае мын т'эхте хвэ сэр данн,  
К'ас у бадн сэр р'асткьрын.

### XXXVIII

Йарэби, хатьяра we р'ожекки,  
Хатьяра we бэ'реки,  
Хатьяра wan к'ас у баднйаки,  
Хатьяра Омин Щьбраһилки.

### XXXIX

Йарэби, хатьяра р'ожа морк'эвеки,  
Хатьяра һэрчар дэрге морк'эвеки,  
Хатьяра қэрэшьле морк'эвеки.

**XL**

Йарэби, хатра we р'ожеки,  
 П'аднае мын морк'эве дьбу сийарэ,  
 Ле гэр'ийа чар кьнарэ,  
 Ле сэйирич һэрчар йарэ,  
 Канийа Спи, гэлийе Лальше сэкьни гот: „Һэҗ у war“.

**XLI**

„Һэҗ у war“ гот у сэкьни,  
 Һавен авитэ бэ'ре бэ'р мэйини,  
 Духанэ же дөхөни,  
 We духане чардэ тэвэке э'рд у э'змап же ньжыни.

**XLII**

Йарэби, хатра мере Р'оһьлат, Р'оаваки,  
 Хатра қөва Шэхсе Бате,  
 Хатра р'ожа Бэйт'ьлфаре,  
 Һ'эwша Шехшьмс дара гөлһ'ьнареки.

**XLIII**

Йарэби, п'ра Сэлате сорэ зэре,  
 Биша мьск у маwэре,  
 Диндара Шехшьмсе мын четьрэ мал у сэрэ.

**XLIV**

Йарэби, п'ра Сэлате сорэ у к'эскэ,  
 Бэр дьчэ маwэр у мьскэ,  
 Диндара Шехшьмсе мын четьрэ мал у р'ьсқэ.

**XLV**

Йарэби, хатра мазэла кэке Э'зимки,  
 Хатра Зева Омэре-хала,  
 Зьв қөве гэлие Лальшеки,  
 Щне хаса, қэища, қэлэндэра, э'wлийа, э'льбийа,  
 Щэм тэ машэ, бэратэ, қэдрэ, қимэтын.

**XLVI**

Йарэби, хатра гэлийе Лальшеки,  
 Хатра сеед шест у шэш қөве гэлийе Лальшеки,  
 Хатра дар у бэре гэлийе Лальшеки,  
 Хатра щэwс у р'эwақе гэлийе Лальшеки,  
 Хатра гэлийе Лальше сэрансэрки.

## XLVII

Йарэби, хатьре дьрозга Шехшьмски,  
Хатьра эва дѳа, эва дьрозга,  
Дѳае дѳааѳбула,  
Эw хас, эw қәнщ, щәм тә қәдрә, қимәтън.  
Машә бэратын,  
Үатьра wa хаса, wa қәнща, wa маш, wa бэратаки.

### 1699. БЭЙТ'А ГЪЛАВИЙЕ

#### I

Һатийә қасьде ч'ийанә,  
Wэрә эме бькьн хәбәрйанә,  
Ах ль мьне, сәрайа р'е мә бьрйанә.

#### II

Һатийә қасьде дәрда,  
Соранике сорә бәрда,  
Ах ль мьне, р'әшхәтәкә р'әшә сәрда.

#### III

Һатийә қасьде зеи,  
Р'әшхәтәкә р'әшә леи,  
Ах ль мьне, наве Гьлавийа мьнә леи.

#### IV

Әзе we р'әшхәте дьхуньм,  
Qә т'и п'ак те навиньм,  
Давежьм, бәре хwә дьдьмә, пышта хwә ле  
вәдьгәр'иньм.

#### V

Го: „Һәре боро, ә'сле тәи ль хас.  
Дә тө бажо қәwата Хьдърпәби-Хьрдьлйас,  
Ах ль мьне, т'ьрба хәриба мь дурва бькә нас“.

**VI**

Чумэ һ'афа гор'ьстнэ,  
 Пьрсэке хастие дэргэвшнэ,  
 Ах, го: „Гэло т'ьрба хэриба к'и бь к'инэ?“

**VII**

Чумэ һ'афа гөр'ьстани,  
 Пьрсэке кьрийэ дэргэвшани,  
 Ах, мын го: „Гэло т'ьрба хэриба мын к'ижаши?“

**VIII**

Дэре т'ьрбе ль мын вэкр,  
 Гьлавийе ах у бэре сарда р'энт гөһер'и бу мын нас  
 цэкр,  
 Ах ль-мыне, Гьлавийе хэйнди пышт мын вэкр.

**IX**

Мир го: „Қөдрэта йэке ды хэфурэ,  
 Һ'афа т'ьрба Гьлавийа мын к'ышыйа нурэ,  
 Ова йэка нэ қэбулэ“.

**X**

Қөдрэта йэке ды р'өһ'мане,  
 Р'өһ'е һатийэ дэст у һ'ийане,  
 Гьлави р'уныштнийэ мир һ'эваср'а дыкэ хэвэрдане.

**XI**

Мир го: „Гьлавийе жь сөхьне,  
 Һэла бежэ пьрса ве готьне,  
 Һэла чька чь һ'эвалэ тэ мьрьне?“

**XII**

Мир го: „Сэд һ'эйфа тэйи деме нари  
 Гэрдэне мори мьрщан у к'арьбари,  
 Ах ль-мыне, эв жи чунэ ах у бэре гор'анэ тари“.

**XIII**

Мир го: „Гьлавийе, сэд һ'эйфа тэ ши дэви, ва дьрана,  
 Тэ ши морийа, ши мьрщана,  
 Сэд һ'эйфа тэ тө жи чуйи ах у бэре гор'ьстана“.

**XIV**

Гьлавийе го: „Миро, тэ эз йенарэ,  
Тэ эз нава зер' у зивда шэз дьжбарэ,  
Тэ эз дэсте зальмэкэ залва дьснарэ,  
Әве зальма бэр сәре сыва да мын к'асэ жә'рә“.

**XV**

Го: „И'иждэ шэве йавине,  
Нохашбуи, к'отьмэ нав шьвине,  
Ах ль мыне, қә пәһатэ сэр мын лезьмәки хуне“.

**XVI**

Го: „И'иждэ шэве йавине жьмарэ,  
Мын нэ харийэ, нэ вохарэ,  
Ах, хөре хвә ав у йесьрада дьбһарэ“.

**XVII**

Мир го: „Гьлавийе, хазьл тэ быһатай ль к'ьр'ине,  
Мын бэрәнбәри тэ зер' бавита нав мезине,  
Боһа дь қьрара ве әвине“.

**XVIII**

Гьлавие го: „Миро, һәр'э бьра тәи хашби,  
Соргөланәкә нава баханә гәиби,  
Бьра шие Гьлавийе ах у фәшби“.

**XIX**

Гьлавийе го: „Миро, һәр'э бьра тәи сахби,  
Соргөланәкә нава бахби,  
Бьра шие Гьлавийе хали, ахби“.

**XX**

Мир го: „Бәро, ль сәр бәра,  
Тө хвәдеки, и'схәмбәра,  
Те ах у сәре сарда хьраб пәки хвәи пәдәро“.

**XXI**

Мир го: „Һәр'э бәро сәр сек'ине,  
Тө хвәдеки, ве асине,  
Те хвәда хьрав пәки ч'э'в у бьрийед Бәләк, ве  
пәвсине“.



## XXII

Ль дѡае ван фѣнца, ль ван хаса,  
Гьлави бу стике, чу мали шѣмса.

## 1700. БЭЙТА ЭЛИ ШЕРЕ ХВЭДЕ

### I

Саһба кър лѣшкѣрѣ,  
Чу сѣр кѣла к'афьрѣ,  
Дина хвѣ дае гѣврѣки we назьрѣ.

### II

Гѣврѣки чьм-чьм дьбьжартын,  
Сѣре р'ийа вѣдьшартын,  
Һын дькѡштын, һын дьпѣратын.

### III

Н'ѣсэн-Н'ѡсени гьртын,  
Гѣлийа шар кьрын,  
Кѣла мезинда хар кьрын,  
Го: „Һуне вьрада бьн Н'ѣта р'ѡжа дьмьрын“.

### IV

Чь сьбѣке нѣнинѣ,  
Дьгри Э'йш, Фат у Зинѣ,  
Сѣва һѣрд кѡр'е Э'линѣ.

### V

Э'ли дьһатѣ малѣ  
Фатьме пер'а шѣр' у қалѣ,  
Готѣ: „Тѣ гьрти кьрынѣ зинданѣ“,  
Эw Фатма дем шѣлалѣ.

### VI

Эw Фатма дем бьч'укѣ,  
Дьгѣр'ѣ сук бь сукѣ,  
Онда кьрийѣ дѡ бьч'укѣ.

**VII**

Чь сьбәке зуйә,  
Әли шуштийә дәст у ч'ә'в у р'уйә.

**VIII**

Чо щәм нәбийә,  
Го: „Иа Әлийә,  
Хәбәра хwә бежә һедийә“.

**IX**

Го: „Хәбәра мын нава һеди,  
Фәләка мын мьһеди,  
Әзе һәр'мә хьраба Амеди“.

**X**

Го: „Нәчә, ләшкәра тә бьдәмә“,  
Го: „Ләшкәр наенә бьрыне,  
К'афьре мын бьзыльзылың,

**XI**

We дәре кәлае мь бьгрын,  
We һ'әсэн, һ'өсенн йан бькөжың,  
Йан жи теда we бьмьрын“.

**XII**

Әли ани бирастә,  
Чьл сандоқ пирастә,  
Һ'әйште ә'сһәбә нав һьвастә,  
Гәми чедькьр, р'уе бәре дьхәстә.

**XIII**

Әли сийаре Wәрдәке,  
Бар дькә эрдәке,  
Датһиә мерга мир, дөсәке.

**XIV**

Бадин веда дьһатә,  
Шәр'ә, қатә-қатә,  
Дьве: „Әw к'ийә мерга мир даннийә?  
Тәйр тәйртийа хwә дьфьр'ә,  
Әз баска ле дьбьр'ьм“.

**XV**

Э'ли го: „Гэври мэьно,  
Бэс тэ'на бьди мьно,  
Хо тэ нэ мери, эз жьно?“

**XVI**

Э'ли бэр хвэ ч'эванди пыштэ,  
Бади э'рде дьхьстэ,  
Се кьт п'араси зькда дышкенандэ,  
Дэст да н'эмла, дестда бьсөдман бу.

**XVII**

Э'ли го: „Wэалэ, бьлдэ у т'ьалэ,  
Тьштэ дэсте мьн н'ьле,  
Эзе тэ текмэ мир, дайньмэ сөре кэле“.

**XVIII**

Го: „Нэр'э бежэ мир эвэ мьсьере қазн,  
Дьгэр'э чэрх у бази,  
Ча к'сфа мир бьхазн.“

**XIX**

Бежэ мир эвэ мьсьере қата,  
Дьгэр'э чэрх шэлата,  
Мире биша тэ жи дьдьне маш у хэлата“.

**XX**

Бади дьчэ мир дьпьерсейэ,  
Го: „Мире мьн эвэ мьсьере қазн,  
Дьгэр'э чэрх у бази,  
Ча к'сфа мир бьхазн.“

**XXI**

Эвэ мьсьере қата,  
Дьгэр'э чэрх шэлата,  
Мире биша тэ дьдьнэ маш у хэлата“.

**XXII**

Мир го: „Нэр'э бежэ п'элэвани,  
Бьра хвэ нэка зорэ,  
Бьра баркэ шэрэ жорэ“.

### XXIII

Го: „Нэр'э бежэ п'элэвани,  
Бьра хwэ нэкэ бар гьрани,  
Бьра бар кэ бе хан у мани“.

### XXIV

Нат гогө, Э'ли бар кьр нат,  
Го: „Эw нестьрэ бав к'олабэ,  
Хwэ да дэрге дэр'абэ,  
Теда ньр'ийа Э'мэри бьн Хэтэвэ.

### XXV

Эw нестьра бав к'эрэ,  
Хwэ да дэрге дэрэ,  
Теда ньр'ийа Э'мэрэ.

### XXVI

Дэргэван дэрге Э'мэр нас кьр,  
Го: „Нэ гөр'ина э'wра бу,  
Нэ ньр'ина шера бу,  
Ле дэнге Э'мэре шейран бу“.

### XXVII

Э'ли сэр мьле хwэр'а фькьри,  
Бадн хөлдэ хwэ кьри.

### XXVIII

Э'ли чо-щэм дэргэвани,  
Го: „Тө хайе хwэ у чэнд сэрийани,  
Тө дьвежи эви бь сөрмани?“

### XXIX

Qөдрэга йэке хөфурэ,  
Э'ли дө т'ьли данэ журэ,  
Сэре дэргэван фьр'анд авита гэлийе к'урэ.

### XXX

Мир Э'ли ньренйэ:  
„И'нда гө чийэ,  
Тэ сэре дэргэване мьн фьр'ийэ?“

### XXXI

Әли го: „Мире мән к’әмк’әр тенә к’аша,  
Һ’де к’эран у шә’ша,  
Йе өса чьнә бәр дәрге миран у п’аша?“.

### XXXII

„Мире мын,— го,— йе к’әмк’әр тенә зәвийа,  
Пир дьчье дох т’әшийа,  
Йе өса дьгрън тиьн дькьнә тәваше игьрмийа“.

### XXXIII

Әли дәһ у дө гөл һьлдаветьн,  
Т’ьлийе хвә пер’а дьместьн,  
К’афьра хәлат дьр’етьн.

### XXXIV

К’афьр Әли шьк к’әтийә,  
Го: „Һ’өнөре ви биһа һ’өнөре Әлийә,  
Ле Әли шарәкә, әз дө щаре Әлимә“.

### XXXV

Әли го: „Мире мын тө баһари найнә йеқинә,  
Һәр’ә дө ч’ежке мьсөрмана мьр’а биһә,  
Әз сәре вап пеш тәва һьлқәтиньм“.

### XXXVI

Чон һ’әсән, һ’өсеин апин шева,  
Қәйд у зыщир пева.

### XXXVII

Го: „Мире мын, гьртийе тә эви?  
Әлла нәкә эвана бәр шуре мьн к’эвьн,  
Эван бьвә һ’ьмаме һ’ьмамишкә.

### XXXVIII

Наз у нә’мәт педә,  
Шуре һешин һәспа ледә,  
Сөбәке мын у ваһа р’уе һәвдә“.

### XXXIX

Һ’әсән, һ’өсеин бьрьн һ’әмаме һ’әмамиш кьрьн,  
Наз у нә’мәт ледан,  
Һәсне бәдәш педан.

**XL**

К'афър го: „Әли р'әшәки мьн һәйә мьхаре,  
Дьор'ә миңа ә'wре баһаре.

**XLI**

Һ'әвт дьк'ьшиньн сәрә,  
Һ'әвт дьк'ьшиньн һәвсарә,  
Һ'әвт жи жь мьхаре дәрдьхьнә дәрә,  
Әлине ньзаньм ле бькә ч'арә?“

**XLII**

Әли го: „Бәрдә мьн қале,  
Һ'әки Әли кьрә ч'арә,  
Йане на Әли бәр ви безарә“.

**XLIII**

Сьбәки һ'әта эваре,  
К'афьра мәйдан бьжаре.

**XLIV**

Һ'әвта к'ьшанд сәрә,  
Һ'әвта к'ьшанд һәвсарә,  
Һ'әвта жи мьхаре дәрхьст дәрә,  
Бәрданә Әли шәр'ә.

**XLV**

Әли, р'әш р'абунә һәвә,  
Әли бәр хвә к'ьшанд зьлфәқарә,  
Р'әне к'афър қөт кьр йәк шарә.

**XLVI**

Әw к'афьре дин муйә,  
Р'әне хвәр'а дьчуйә,  
Р'әне хвә Әли wәр дькьрә.

**XLVII**

Әw к'афьре дин сьстә,  
Р'әне хвәр'а дьһәр'ьстә,  
Гьһиштә Әли к'оләмьстә.

**XLVIII**

Qöран, к'ьтеба һәбу,  
Wәки Әли чьл шәви бәр ви гөһи кәр' бу.

**LI**

К'афьр чу һ'илэ кьр,  
 Һ'эвт һ'одэзьри ль хwэ кьр,  
 Бэрашэки мэрмэркьри сэр кьр,  
 Т'эзэ һат Ә'лир'а шэр' кьр.

**LII**

Ә'ли к'афьр т'эзэ р'абунэ һэв р'ькэ,  
 Ә'ли авитэ к'афьр зьлфэцаре кьнькэ,  
 Һ'эвт һ'одэзьри, бэраше мэрмэркьри бьр'и һ'эта  
 гэлийе бэрькэ.

**LIII**

Ә'ли го: „Әллэ у эк'бэри,  
 Wэки тэ нэ да бэр шэши'эр'е зэри,  
 Мыне қөт кьра пышта га у мэ'си,  
 Wэки дьнийя сэри“.

**LIV**

Ә'ли готэ Ә'мэрэ,  
 „Тө дэргэ бькэ сэфэрэ,  
 Хwэ бьдэ бэрэ“.

**LV**

К'афьр ани һ'илэ кьр,  
 Пирэк кьрэ делэкэ гөр'и чекьр,  
 Т'охьме к'афьр һ'уре гэни кьр,  
 Ани бэр Ә'мэрт'а дэргэр'а дэрбаз кьр,  
 Т'охьме к'афьр дьне wэр кьр.

**LVI**

Ә'ли һатэ ба Ә'мэрэ,  
 Го: „Тэ дэргэ р'ынд кьрэ сэфэрэ?“

**LVII**

Го: „Делэкэ гөр'и һ'урэки гөр'и,  
 Дэргэр'а т'эне дэрк'этыкэ дэрэ“.

**LVIII**

„Аһа,— Ә'ли го,— тэ т'охьме к'афьр,  
 Диса дьне бэла кьр,  
 Ә'ли кьр пэкьр иди ч'ар пе пэкьр.“

## LIX

Н'эсэн, Н'өссин Натын шева,  
Әли, Әмәр шабун пева,  
Бадни кърьнә мир даннә сәре кәлева.

## LX

Р'әш р'әви к'әтә пышт дәмьр қап'ида,  
Вәки р'әш р'авә жь мьхаре, дәри сәрдәр, бындәр  
поланә.

## LXI

Гава сәрдәре бәр нызде т'ывыга бьмашә,  
Бындаре бәр гизме сола бьмәшә,  
Ньнге к'афьре диса дьне алткә.

Әли дәнге хвә шәкә зьр'ә мьсқаләке дьдә қөльнг,  
баһаре шәхта дьчә зозана дькә қир'ни, бьрнна к'афьр  
дьяхьвә, дьве: „Әли һе сахә“. Пайизе қөльнг дадьгәр'ә  
бәр'ийе диса дькә қир'ни, к'афьр диса дьве: „Әли  
сахә“, дьтърсә у жь мьхаре дәрнае.

## 1701. БӘЙТ'А ИБРАҢИМЕ БЬРА

### I

Р'ожәке р'ожанә,  
Ибраһиме бьра р'абуйә сәр бананә,  
Қөрана мәзын данйә сәр чоканә,  
Дьве: „Дае сәре мьн дешә бәр меванә“.

### II

Дьве Ахи Щьбраһиле Ахийә,  
Фьр'н чу бьһышта бақийә, буйә меване Нәбийә.

### III

Ле Фатьме дьлбьрине,  
Шаһабәке бьдә дәвреше Мәдине,  
Дьве Ибраһиме бьра мә қәландийә дәнге қөране,  
сәшта йасине.



#### IV

Дьве: „Ле Фатьме, дьл коване,  
Р'абэ шаһабэке бьдэ дэвреше дишане,  
Ибраһиме бьра мэ қалэндийэ дэпге йасине, сэшта  
қөране“.

#### V

Нэви дьве: „Бьлели Н'эбэш, бькэ бьлэзинэ,  
Хвэ Мэдинер'а бьгэһинэ,  
Бежэ Фатьме, бе Ибраһиме бьра нэхашэ, н'але хвэ  
т'ьнинэ“.

#### VI

Бьлели Н'эбэш дькэ дьлэзинэ,  
Хвэ Мэдинер'а дьгэһинэ,  
Фатьм дурва Бьлели Н'эбэш дьбинэ,  
Хвэ Бьлели Н'эбэшр'а дьгэһинэ.

#### VII

Дьве: „Бьлели Н'эбэш тō ши ки илаһийэ,  
Те мьр'а бежи пьрса р'астийэ,  
Қэ н'але Ибраһиме бьрае мьн чийэ?“

#### VIII

Бьлели Н'эбэш го: „Эз ши кьм илаһийэ,  
Эзе тэр'а бежьм пьрса р'астийэ,  
Ибраһиме бьрае тэ дешэ дэст у сэр у п'ейэ,  
Дьвэ тō бьгьһижи сэрэ,  
Дьвэ тō нэгьһижи сэрэ“.

#### IX

Фатьм дькэ дьлэзинэ,  
Н'эсэн, Н'өсеин һэрдө көр'е хвэ мал тинэ,  
Хвэ Ибраһиме бьрае хвэр'а дьгэһинэ.

#### X

Дьве: „Ахи Щьбраһил, р'өһ'е Ибраһиме бьре мьн  
нэстинэ,  
Р'өһ'е Н'эсэн, Н'өсеине мьн бэр хинэ“.

# XI

Ахи Щьбраһил го: „Фатьм, эз Ахи Щьбраһиле  
п'эр'көр'ьм.

Шан шалула дьфьр'ьм,  
Эз нә һатьмә р'өһ'е бәр р'өһ'а хишьм,  
Эз һатьмә дәсте бав у көр' һәв дабыр'ьм“.

# XII

Го: „Фатьм, эз Ахи Щьбраһиле п'эр'к'эскьм,  
Эз шан шалула дькьмә қәстә,  
Эз нәһатьмә р'өһ'ө бәр р'өһ'а хишьм,  
Эз һатьмә р'өһ'е Ибраһиме бьрае тә мәқәс кьм“.

# XIII

Фатьме го: „Бишьи, бишьи даре чардаре бишьи,  
Щьнийазе Ибраһиме бьра сәр дайшьи“.

# XIV

Аһии, аһии, аһии,  
Даре чардаре аһии һьвастьи,  
Щьнийазе Ибраһиме бьра сәр даһастьи.

# XV

Го, һьлда йәк у дө у се у чарә,  
Бьрнә нав мәзәле гьранә.

# XVI

Фатьме го: „Дае деране, тьрса мьн мә'ре бәләкә,  
Дьтьрсьм we һәр'ә дәре мәрзәле Ибраһиме бьрае мьн  
вәкә,  
Мә'ро, бәхте тәдамә, ч'ә'в у бьрийе бәләк хвәр'а хьрав  
һәкә“.

# XVII

Фатьме го: „Дае дәлиле, тьрса мьн тирә'мә'рә,  
We т'ьрба Ибраһиме бьрае мьда һәр'ә харә,  
We бьхвә гоште һазьки һаздарә“.

# XVIII

Мьшка готә ль ван мә'ра:  
„Мә һәр'нә ль ван шара,  
Әме бьхөн хвәр'а гоште һазьк һаздарә“.

## XIX

Дьве, мышка готэ ль ви мэрн,  
„Мэ нэр'нэ гор'етане гьран ль нэрн тэрн,  
Оме бьхон гоште назьки сөре зьманш“.

## XX

Фатьме гот: „Дае, дьле мын дьбейо,  
„Р'абэ эм сэрхвэшиёе бьднэ бавейо,  
Ибраһиме бьра т'эрк кьрийэ дьнейо“.

## XXI

Фатьме гот: „Дае, дьле мыне к'инэ-к'инэ,  
Ибраһиме бьрае мын мьрийэ, баве мын г'эне дьмшэ,  
Дькэ пакэ, нэрд к'өр'е хвэ жи ашйо,  
Нькара р'оһ'е Ибраһиме бьрае хвэ вэгэр'инэ“.

## XXII

Баве Фатьме дьве: „Лао, дьле мын дьбейо,  
Ибраһиме бьра чо, баве тэ ма т'энейо,  
Эве ча кьм зер'е хэзне, мале дьнейо?“

## 1702. БЭЙГА МЬРЬНА НЭВИЕ ОМЭТЕ

I  
Р'ожэке р'ожанэ,<sup>ея?</sup>  
Нэви Мэл'эмэдэ, О'лийэ, О'мэра, Абубак'ьра, О'т'манэ,  
Нэвие Омэте го: „Иро гиһане мын гьранэ.

II  
Нэвио жь мадэра,  
Wэрэ эм сөр' бьднэ хэбэра,  
Wэрыи эм гиһане Нэвие Омэте бьдн башт у сора.

III  
Нэвио жь цьзата,  
Сөр' бьдн И'ькйата,  
Wэрыи эм гиһане Нэвие Омэте бьдн башт у сората.

**IV**

Нэви Мэдине р'е бу,  
 Чэндик чэнд сә'ва а пе бун,  
 Сыдқ баварике а жь һэв щьне бун.

**V**

Нэви Мэдине вадьвастийа,  
 Чэндик чэнд сә'ва пежва дадьвэстийа.

**VI**

Қөдрәта йәке һ'алә,  
 Нэви чуйә малә,  
 Нэви нәханәки бәдһ'алә.

**VII**

Нэви го: „Әйше,  
 Р'авә р'ахә хал у фәриша,  
 Про гиһане Нэвие Омәте дешә“.

**VIII**

Әйше хал у фәриша р'ахьстьи,  
 Бә'лги пева һьлпәрьстьи,  
 Нэвие Омәтеи нәханә навда нывьстә.

**IX**

Әшви һәрчар хасе йарәби,  
 Пәвк'әтви һатынә сәр Нэви,  
 Готви: „Нэвино, һ'омәтйа хвәде мера тә һэви“.

**X**

Әшви һәрчар хасе хәфур,  
 Сәкьиннә бәр йәке жур,  
 Го: „Парәби, мә һәрчара йәки бьди дәстур“.

**XI**

Әт'ман дыңә'динә вейә,  
 Дьгри шәве у р'өжейә,  
 Го: „Парәбьм, һәвә Нэвие Омәте пе щаре жи р'авә жь  
 п'ейә?“

**XII**

Вә дьвежә Абубәк'ьр,  
 Го: „Нэвино, чал тә мә кьр,  
 Тә мә тә'л кьрийә ширьи у шәкьр“.

### XIII

Э'мэр дэйн дькэ бь зерэ,  
Го: „Хаска эз бьмьрама льһерэ,  
Нэви р'абийа нав Омэта хвэ сьламэт у херэ“.

### XIV

Э'ли го: „Нэвио, төи маме мьни р'аст,  
Эз шикьм Мэккэ, Мэдине дьбираст,  
Тө р'абэ эз т'ьрба тэда ньваст“.

### XV

Нэви го: „Э'лио, һэрча дьвежэ нэ шэйэ,  
Бэндэ һэйэ пэй бэндэйэ,  
Һэр кэсэк мэ бэр дора хвэйэ“.

### XVI

Нэви го: „Э'лио, һэрча дьвежэ шэ навэ,  
Шэки эва дьнийа һана гь шьмһ'а вэ,  
Гь р'акэ р'ашаста вэ,  
Т'ьвдира хвэде жор бькэ, жер бэтал навэ“.

### XVII

Нэви го: „Бьшиньн Н'эсэн, Н'өсеин биньн,  
Эзе чэнд шэсйэтэка ле шэсиньм“.

### XVIII

Нэви го: „Шэсйэта мьн нэвнэ бирэ,  
Э'мэр тенэ мирэ,  
Абубак'ьр тенэ шэзирэ,  
Бьднэ сэр т'эхте зер'инэ,  
Бьра пе т'авэ Мэккэ у Мэдинэ“.

### XIX

Э'мэр бьра нишане мьртне ле вьн,  
Абубак'ьр т'ухе шэзиртийе бэр вэ,  
А шэм шэ нурэ нэдэр вэ.

### XX

Фатме го: „Бавьмо, нурина,  
Э'ли, Э'мэр мернэ стурьн,  
Цешимама бавэ мьн пакьнэ қэбулэ“.

**XXI**

Нэви го: „Фатме, wэсйэта мынэ wэйэ,  
Һэрча р'ожа бьвэ ни у хобрэйэ,  
Пешимаме шьмли сэ'ва диса баве тэйэ“.

**XXII**

Бьлеле һэ'вэшне,  
Бэр дэре мэр'а мэшне,  
Газикэ тэл р'аһьшгийе.

**XXIII**

Фатме дэрк'эт,  
Нэдэр бь нэдэр к'эт,  
Сам һебэтэкэ гьран сэр к'эт.

**XXIV**

Фатме го: „Бьлеле һ'эвэшне.  
Тө хwэде ки, илаһне,  
Газийа тэ тэл сэр чьйе?“

**XXV**

Бьлел го: „Фатме р'авэ,  
Мь тэр'а анийэ хэбэр у щавэ,  
Иро баве тэн бэр һ'эсавэ“.

**XXVI**

Бьлел го: „Фатме wэрэ,  
Мь тэр'а анийэ щав у хэбэрэ,  
Иро баве тэн бэр дэфтэрэ“.

**XVII**

Фатмэ wэсьли бэр дэре мьзгэвте,  
Дьгри хwэ у Омэте,  
Го: „Дэнге баве мын чу һ'эта р'ожа охьр-qнамэте“.

**XXIII**

Фатмэ wэсьли бэр дэре щемейэ,  
Дьгри хwэ у эмейэ,  
Го: „Дэнге баве мын чу һ'эта р'ожа охьр-qемейэ“.

**XXIX**

Фатме го: „Бавьмо, нураһне,  
Меване тэн и'ешэwастаи к'не,  
Сам һебэта ии гинане мын гьртис“.

### XXX

Нэви го: „Фатме, дота мьше,  
Меване мьн Ахи Щьбраһилэ и мьфтэи к'элилэ,  
Һатһийэ тэлбэ р'өһ'е Ибраһим Хэллилэ“.

### XXXI

Нэви го: „Фатме, меване мьн Ахи Щьбраһиле  
э'ршанэ,  
Назыл буйэ р'у э'рданэ,  
Һатһийэ р'өһ'е мьн бьвэ э'емананэ“.

### XXXII

Фатме го: „Иро р'ожэ р'ожа гөлбавэ,  
Иро р'ажэ, омөтэ зэ'фа,  
Бьһел бьра р'о мэ һэр'э ава“.

### XXXIII

Щөле э'рде щөлавэ,  
Р'эфе тэйра жэв бэрданэ,  
Йе wэкэ Нэвие Омөте жи қэдэм һылданэ,  
Фенше мира нава.

### XXXIV

Әвын һорие мэйэ нурани,  
Әвана хэмле зер'ни сэре хwэ дани,  
Әw жи дьгрин сэр Нэвие нурани.

### XXXV

Р'о дэрк'этһийэ хьмамэ бэрда,  
Ле кьрийэ тэри һ'эму щһйа, һ'эму э'рда,  
Һ'эму кэса,  
Йе wэкэ Нэвие Омөте жи чуно жь мьщльса.

## 1703. QƏWLE IMANE

### I.

Иманэ,  
Чь шишанэ,

Wəxta нә дурд бу, нә э'сманә,  
Нә днн'айя, нә бнн'айя.

**II**

Нә бажарә, нә к'нн'айя,  
Нә мир Бьранме Адәмайя,  
Нә жи Хөр'есанә, бәри подн'азар сал Капийа Спи  
қәлбәйя, хәрқе Шихади шә'дәйя.

**III**

Р'әнге нмане чийе,  
К'елма э'изәлийе,  
Сөр'а шехе Адийе.

**IV**

Шехе Адн хвәш сәлт'анә,  
Нав дьк'ре тә дьдъм бәйанә.

**V**

Бәйана нав дьк'ре тә дьдәмә,  
Wəxta нә дөн һобу нә қәләмә,  
Бәри подн'азар сал эзи шәм тәмә.

**VI**

Бәри подн'азар сал эзи же бум,  
Бе бави, бе де бум,  
Эзи қәдрәта н'адиле бум,

**VII**

Қәдрәта ми н'адшан,  
Дамә деге ми остан,  
Мьр'а че кьрнә хвәш у шан.

**VIII**

Хвәш у шане мьр'а че дькьрн,  
Сәндә бын Хьдьро,  
Мьр'а ани к'асәкә бьк'ьро.

**IX**

К'аса мьр'а ани,  
Мь хар не дьзани,  
Дамә сөр бәмоки қат'ани.



**X**

Qat'анийа wә дьбейә,  
P'e y t'орә арк'анәкә чейә,  
Mәда нав дьк'ре Шәрфәдине дин дьбейә.

**XI**

Mәда нав дьк'ре Шәрфәдине динә,  
We ve дьне бьвә мьзгинә,  
We дәрк'эвьн хәйбәтед тәрәп зер'инә.

**XII**

Хәйбәте дәрк'эвьн,  
Эва дьнийәе ләвк'эвьн,  
Бәделе мерае шьк к'эвьн.

**XIII**

Бәделе мерае бьвьн шькә,  
H'әрче кәсе дәсте хwә дамына хәрче Шихади мала  
Адийа бьгрә,  
Cөлт'ан Шихади мьразе wана щәм хwә һасьл бькә.

**XIV**

Dөр'a ve бә'ре дәрани,  
Cәр к'әфа дәсте хwә дани,  
Le че кьр хәрқәки р'әши нурани.

**XV**

Dөр'a ve бә'ре һьнарә,  
Le севьрин һәрчар йарә,  
Һадер гөдера диwана Cөлт'ан Эзид һәвә п'арә.

**XVI**

Һадшае мын арк'ане щор кьр,  
Хәрқә ә'йинзыл дәрани,  
Бәйинзыл сәр к'әфа дәсте хwә мор кьр,  
Ә'wьл, Эзиде сор кьр,  
Фәқира пәй сәфәр кьр.

**XVII**

Пәй сәфәр кьрийә фәқирә,  
H'әрча хәлат кьрийә феникә мира,  
Әw жи хәлат дькә wa мьфта, wa к'блила.

### XVIII

К'элил эв мьфтэнэ,  
Дэсте ва щьндийа вэдьвэнэ,  
Нэр пенц фэрзе нэригэте, қаси кер э'мале ма ма  
шэ'дэнэ.

### XIX

Тө һыи мани, һыи мэдан,  
Мэлэк Шихьсыи Мьстэфайэ,  
Н'эму дэрдани быи вэфайэ.

### XX

Быи вэфае Н'эму дэрда,  
Н'эрче кэсе нэрииа р'ийа Сөлт'ан Шихади хэвэрда,  
Эван жи ажотийэ мэзынэ майдане мэлэк'ан сэрда.

### XXI

Эван жи ажотийэ мэзынэ майдане мэлэк'ан сэрэ,  
Н'эрче кэсе ви қэшли атқат иман бауарэ,  
Алэмэте шех Фэрхе Адийайэ, we нэр'э н'этани нэрэ.

### XXII

Чь қэндила щидэ,  
Ле щэмвэ бун мьридэ,  
Хэрқэ һат сөр'а Сөлт'ан Эзидэ.

### XXIII

Чь қэндила бьк'ыр,  
Дьне бьбу дьк'ыр,  
Хэрқэ һат хэлата Шехубэк'ыр.

### XXIV

Чь қэндила мэзынэ,  
Ле щэмвэ бун момьнэ,  
Хэрқэ һат хэлата мэлэк Шихьснэ.

### XXV

Чь қэндила пуринэ,  
Назыл бйэ эсминэ,  
Хэрқэ һат хэлата мэлэк Шэмсэдин, мэлэк Фэрхэдин,  
мэлэк Насьрдин, мэлэк Сыцадинэ.

**XXVI**

Чъ фэндила гьранэ,  
 Назыл бийэ э'ршанэ,  
 Хэрфэ һат хэлата меранэ.

**XXVII**

Хэрфэ тшын,  
 Арк'ане сэр датшын,  
 Мала Адийа фэцирар'а дышшын.

**XXVIII**

Мала Адийа шэ'дэвэ,  
 Канийа Спи қолбэ вэ,  
 Па Сёлг'ан Шихади мера готын мэ р'онкан навдык'ре  
 тэ һэвэ.

**XXIX**

Диварэки датшым щьсенэ,  
 Диварэки датшым пэсенэ,  
 Бәделәк р'абийэ кәси һаш кәси шшэ

**XXX**

Диварэки датшым кем т'ақәтэ,  
 Остаи пер'а и һәқиқәтэ,  
 Һа бьра бьдне пеле һ'ыземәтэ.

**XXXI**

Сөр'е шьхми дһнар дькьрын,  
 Мыштәрийе ши қөмашн шөрын,  
 Шөрын мыштәрийе ши қөмашн.

**XXXII**

Һ'әрче кәсе дәст бази,  
 Һ'е бази зьман баз,  
 Әш жи һоле хвэ мала Адийар'а дькә к'ан.

**XXXIII**

Р'оке бьрмә бәр и'ен'ьра сәрате,  
 Хэрфәе һәр'ә бөсәте,  
 Қальбе нә сәвәде хэрфэ вэ,  
 Ве бьминә к'ьшемә'те.

**XXXIV**

Р'оке бьрмэ бэр и'еп'ьра нәһине,  
 Хәрқәе һәр'ә хәһине,  
 Қальбе нә сәвәде хәрқә вә,  
 We һәр'ә тә'тыл шыһине.

**XXXV**

Хьтме нәвийа дьһатын дөбьрин,  
 И'әмушка дем дьжмьрин,  
 Сәр хьтме ви қәшли Сәйдым Мьрьсли.

**1704. ҚӘШЛЕ ДӘШРЕШ ҚАТ'АНИ****I**

Сьвәке р'абум И'әирим,  
 Дамамә к'әшгьрим,  
 К'әтмә бә'рәке сәйрим.

**II**

Чь бә'рәкә к'урә,  
 Сьвһ'ан тә хальде мьни хәфурә,  
 Тәвәке we бә'ре салтә дурьн.

**III**

Чь бә'рәкә пә'нә,  
 Сьвһ'ан тә хальде мьни р'әһ'манә,  
 Го: „Тәвәке we бә'ре кәсәкива пәхвәнә, мьва ванә“.

**IV**

Чь бә'рәкә мәзьнә,  
 Қәндиләкә бынә,  
 Чар щәw же дьчьнә.

**V**

Чь бә'рәкә һ'әмицә,  
 И'адшас мьн мьр'а и шофицә,  
 Дур аһимә незикә.

**VI**

Дур анимэ кынара,  
 Пеле we бэ'ре тена дө щара,  
 Шехе хwэ дькым һəварə.

**VII**

Һəвара шехе хwэмə,  
 Зор мəда нав дьк'ре тə дьдэмə,  
 П'адшае мын əwə йəке сэр мə.

**VIII**

П'адшае мын р'аву э'рш кыр,  
 Нəраше хwэ дани нəхш кыр,  
 Мь ди дө щьндийа қөвəк фəрш кыр.

**IX**

Мь ди дө щьндийа дөр'əк дьгер'а,  
 Һун шə'дə вьн наве п'адшер'а,  
 Һэр сөщөдəкə we дөр'е йанздə һ'əзар щот қошьм  
 шькримə нав дьк'ре п'адшер'а.

**X**

П'адшае мынн мəзьнə,  
 Хөдане йанздə һ'əзар щот қошьмə,  
 Деше гьран əwьн бэр дьчьнə.

**XI**

Мь ди we мəдə дьданə,  
 Һ'эрфа нава йанзда һ'эрфанə,  
 Wə'дыл қадьл йəк жь wанə.

**XII**

Чь бажар'əки чар сурə,  
 Йанздə эрқани к'урə,  
 Һ'əвтə тə'ри чарə нурын.

**XIII**

М'ə we дьбу бə'рəк,  
 Сэр we бə'ре һəбу дьһарəк,  
 Сэр мы дьһари һəбу шерəсийарəк.

#### XIV

Щам ви шерәсийари һәбу әк'мирәк,  
Ъж вана хәвлә фәқирәк,  
Әви дькьр р'ак, әви дькьр т'ьвдирәк.

#### XV

Вьр фькьримә шейә,  
Дәргәкә и дөр'ейә,  
Дайимә йәки р'уньштийә, дөда жь п'енә.

#### XVI

Дьле мьва ә'йанә,  
К'өрсикә чар п'ийанә,  
Фьтиләкә чар ч'ьранә.

#### XVII

Чар ч'ьра жь фьтиләке,  
Һ'әвт дәрга к'ьлиләке,  
Һ'әйшт мәмбәра қәндиләке.

#### XVIII

К'ьтев у асиньн,  
Мәк'к'ә у Мәдиньн,  
Хазьла мь заньбийа щие вана к'инә.

#### XIX

К'ьтев у дәфтәрьн,  
Қәндил у мәрмәрьн,  
Р'өһ'әкә чар бәшәрьн.

#### XX

Чар бәшәре бәжнәке,  
Пәйа бунә дәрәке,  
Әш жи дькьн бькьн хәбәрәке.

#### XXI

Әва мә'нийа Дәвреш Қат'ани дьготьн,  
Дайимәкә чар дотьн,  
Ә'сманә дьһатә готьн,  
Ә'рда нә дьһатә фьротьн.

## XXII

Гэли мера,  
Сэ бькьн, бькьн хэбэра,  
Вэкьн қәwла, бьхуьн дэфтэра,  
Әw йэкэ щэм хөдане нэдэра.

## XXIII

Гэли мера, сэ бькьн, бькьн һ'эсевэ,  
Вэкьн қәwла, бьхуьн к'ьтева,  
Әw йэкэ щэм хөдане ә'щева.

## XXIV

Гэли мера сэ бькьн, гьлие хафьла нэбенэ,  
Мэ хафьл дибун ль венэ,  
Әwәллэ әwьн хwә йа хьрав дьпенэ.

## XXV

Гэли мера сэ бькьн, мәбьнен гьлие хафьла,  
Хофвьн, р'ә'мвьн һ'әму дьла,  
Һуне жи р'өке бьвьнэ малхе wa мэзэла.

## XXVI

Дәwреш Qат'ани wэй кьр,  
К'ас у бари дани мэй кьр,  
Хаса wedэре лoқәт дькьр.

## XXVII

Дәwреш Qат'ани зу кьр,  
К'ас у бари дани мэй кьр,  
Хаса wedэре лoқәт дькьр.

## XXVIII

Әва қәwла қәwле Дәwреш Qат'ани,  
Мьла һ'өлле р'әши нурани,  
Хаса хас дьзани,  
Хафьлэ корьн, мә'ние ви қәwли ньзаньн.

1705. QƏWJIE QƏRƏFƏRQAN

I

Сьвәкә р'абум сәвда бум,  
И'аләк ыя мьн п'әйда бу,  
Ә'мыл п'адшае мьн мьва хва бу.

II

Сьвәкә р'абум бәһ'ын бум,  
Кә'тма ньвине нәхаш бум,  
Бәндәе мөләкә ә'ри бум.

III

Чь сьвәкә хьрура,  
И'адшае мьн дайә дәсте мөләк Фәрхәдин өлмә, бәрәтә  
у мышурә,  
Го: „Фәрхо, бьхун бәри жерә, бәри жорә“.

IV

Чь сьвәкә нәдәрә,  
И'адшае мьн дайә дәсте мөләк Фәрхәдин өлмә, бәрәт'ә  
дәфтәрә,  
Го: „Фәрхо, бьхун сәраңсәрә“.

V

Чь сьвәкә сора,  
И'адшае мьн дайә дәсте мөләк Фәрхәдин хәта морә,  
Го: „Фәрхо, бьхун бәри жерә, бәри жорә“.

VI

Чь сьвәкә хвәшә,  
И'адшае мьн дайә дәсте мөләк Фәрхәдин хәта р'әшә,  
Го: „Фәрхо, бьхун бәри бынамийа, ә'рд у ә'сман у  
ә'ршә“.

VIII

Чь сьвәкә қимәтнийе,  
Шех Фәрхе Аднийа пьрсәк п'адшае хвә дькьрийе,  
Го: „Ә'зиве мьн, мобәта бәри бынамийа ә'рде у ә'сман  
чь бу, чь же п'әйда дькьри“.



### VIII

Шех Фэрхе Адийа п'адшае хвэва вадэвастэ,  
Не дайэ н'е, дэст дайэ дэста,  
Го: „Э'зизе мын мобэта бэри бьнамийа э'рде у э'сман  
чь бу, чь же дьп'арьстэ“.

### IX

П'адшае мын го: „Фэрхо, вэйэ,  
Хабэре хвэде хэбэре тэйэ,  
Мобэта бэри бьнамийа э'рде у э'смин, п'эйда кьрийэ  
хэрқэйэ“.

### X

П'адшае мын гот: „Фэрхо, мь хэрқе Шихади кьр  
ньжйарэ,  
Кьрэ қэндиле вэдьшарэ,  
Нэв пашвар мер-мэлэк пе кьрын диһарэ“.

### XI

Шех Фэрхе Адийа п'адшае хвэ дэйн дькьри,  
Го: „Э'зизе мын, ти вэ'длыи, қадьри,  
Тэ дэре қэндиле бэр к'е вэдькьри?“

### XII

П'адшае мын шех Фэрхе Адийа дэйн дькьрэ,  
Го: „Мь дэре қэндиле бэр шех у Бэк'ьре фэқир  
вэдькьрэ,  
Бэри мер у мэлэк'а хэрқе қимэти, Шехубэк'ьр фэқир  
бэр дькьрэ“.

### XIII

Шех Фэрхе Адийа п'адшае хвэ дэйн дькьри,  
Го: „Э'зизе мын, тэ э'рде чекьрийэ бьһөшт у дожэ.  
Э'смана чекьрийэ һив у р'ожэ“.

### XIV

П'адшае мын шех Фэрхе Адийа дьһэвожэ,  
Го: „Фэрхо, мын э'рде че кьрийэ бьһөшт у дожэ,  
Э'смана мэлэк Фэрхэдин кьрийэ һив, мэлэк  
Шэмсэдин кьрийэ р'ожэ“.

LV

Шех Фәрхе Адийа п'адшае хвә дәйн дькьри,  
Го: „Ә'зизе мьн әв бөһөшта хашә че дькьри,  
Әв чь дожа пәхвәшә тә р'у че кьри?“

XVI

П'адшае мьн шех Фәрхе Адийа дәйн дькьри,  
Го: „Фәрхо, әв бьһөшта хвәшә мьн че дькьри,  
Дожа пәхвәшә мь р'у че дькьри,  
Һ'әрче кәсе нав дьк'ре мьн бьбһөри,  
Мьн ван һ'әвт баве ванр'а мьлк'анәк че дькьри“.

XVII

Шех Фәрхе Адийа п'адшае хвә дәйн дькә хәвәрдане,  
Го: „Ә'зизе мьн, тә дайә сәр пәшка һ'әмам щөйе,  
Фьләйә, сөрманә,  
Дайә дәсте вана иншилә, т'әвратә, қөранә,  
Ле әв омәтәк омәта мәйә we не чь бинә бағари у  
нманә?“

XVIII

П'адшае мьн го: „Фәрхо, вәйә,  
Хәбәре хвәде хәбәре тәйә,  
Әме бышиньнә р'у әрда қәвлә у хәрқәйә,  
Бьра не бинә бағари у шә'дәйә“.

XIX

Шех Фәрхе Адийа п'адшае хвә дьпьрсне,  
Го: „Ә'зизе мьн, ә'мре тә ә'ршә һ'әтани к'өрсне,  
Гәло мә'нийа ви хәрқәи чьйе?“

XX

П'адшае мьн го: „Қоро, тә ч'ә'в бьвинә сьнне,  
Тө ньзани мә'нийа ви хәрқәи чьйе,  
Һьнәк зәргозә, ләпәк һьрне“.

XXI

П'адшае мьн го: „Фәрхо, хәрқәйә, зәргозә, мозә, мие,  
Һавене һәрчараи Канийа Сьлие.“

## XXII

Г'адшас мын го: „Фэрхо, Сөлт'ан Энд и'ире хэрце  
Мэ'шкэ мэзынэ, мьнэ,

Эw ат'ата мэ шьмли момьнэ“.

## XXIII

Г'адшас мын го: „Фэрхо, эзе хэрце нава мерада темэ  
Иманэ,

Гэрце кэсе р'өһ'е ми хэрцэи к'эрби к'иши тана,  
Ще wани қана, қирэ у қэт'ранэ“.

## XXIV

Сөлт'ан Энде мыде wан бырэ бавежэ сэр р'эфе  
сөрмананэ,

Нонани пэзэкэ авийэ авийа һ'эму кэрийанэ,  
Банде ми р'өһ'и навэ шьвака Шихади, ширьн мэлэк

Шьхьсене Адийанэ.

## 1706. БЭЙТА Н'ЭСЭНЕ ЩЕЛЕ

Мерэки зер'эк ъж э'рде һьлда, зан'бу wэки зер' ма-  
ле Шехшьмса, ани да Шехшьмс, го: „Шехшьмса, эва  
мале тэйэ“. Шехшьмс зер' дест гьрт ани мал. Щеле  
кэванийа мала Шехшьмс бу, эwе гаве дэсте Щеле нэ  
вала бу, һэвир дьстьра. Щеле готэ Шехшьмс го: „Зер'  
текэ дэве мын һ'этани дэсте мын вала дьвэ, эзе һьл-  
дьм“. Н'этани Щеле һэвир стьра, зер' дэве Щеледа һ'э-  
лийа у ну харе. Щеле қэ т'эхмии нэкр эw зер' чэwa  
бу, к'ода чу, қэ нэ һатэ бире жи.

Wэдэ дэрбаз бу Щеле һ'эмлэ дэрк'эт, Шехшьмс  
сэва wьра дьлтэнг бу, готэ Щеле, гот: „Тө кэванийа  
мала мын, хьзмэтк'ара мала мын wэки мала мыда шө-  
хөле wa қэwьмийэ нэ р'астэ“. Ынге к'этэ бира Щеле,  
wэки эw зер' дэве weда һ'элийайэ. Щеле готэ Шехшьмс,  
го: „Шехшьмса, эw зер'е тэ дайэ мын, эw зер' дэве мын

да һ'элийайэ чуйэ, һэгэр тьштэк һэвэ жь ши зер'ийэ,  
һэрге жь дев вэльдим, вэки өсанэ жь ши зер'ийэ“.

Вэхт, вэ'дэ т'эмам бун, незикийа вэльдандьне  
Щеле готэ Шехшьме го: „Дэсте хвэ быгрэ“. Шехшьме  
дэсте хвэ тьрт, Щеле девр'а вэльди, көр'эк к'этэ дэс-  
те Шехшьме, батында дэстэ гөһаре зер' гөһада, бе вэ-  
кьры. Шехшьме иди бауар кьр, вэки эв көр' жь ши  
зер'и буйэ

Наве көр' данин Һ'эсэн, Һ'эсэнэ Щеле. Һ'эсэн мэ-  
зын бу, вэхте дэст дамына бу. Батында хэлате зер'ин  
жер'а һатын. Мера тьшка Һ'эвсудн хэлате Һ'эсэнэ Щеле  
дыкьры. Р'ожэке Шехшьме готэ Һ'эсэн, го: „Тэр'а ла-  
зымэ дэст у дамын“.

#### I

Чь һ'өкөмэта хвэдейэ,  
Назыл буйэ р'у э'рдейэ,  
Һ'але мын Һ'эсэнэ,  
Бона Һ'эсэнэ Щелейэ,  
Мьскин Һ'але мын п'ир Һ'эсэнэ.

#### II

Чь һ'өкөмэта гьранэ,  
Назыл буйэ р'у э'рданэ,  
Һ'але мын Һ'эсэнэ,  
Бона Һ'эсэнэ Щеланэ,  
Мьскин Һ'але мын п'ир Һ'эсэнэ.

#### III

Һ'эсэнэ ти дини,  
Шьва қөдрэте Һ'өле э'зиз Мэлэк Фэрхэдинир'а дык'шини,  
Һ'але мын Һ'эсэнэ,  
Малхьрав, тө һызани, Шехшьме сэр к'өрсийе һэқийе  
р'уиньштийе, мане мера дьдэ, һэв дьстинэ.  
Мьскин Һ'але мын п'ир Һ'эсэнэ.

#### IV

Һ'эсэнэ бе дәвлэто,  
Ақьл у фэ'м сери һэр'это,  
Һ'але мын Һ'эсэнэ,

Малхърав, тō нъзани, Шехшьмс сәр к'ӧрсийе һәқийе  
р'унышти́йе, маше мера дьстинә, һәw дьдәто.  
Мьскии һ'але мыи п'ир һ'әсәно.

**V**

Һ'әсәне Щелейә,  
К'әтийә бәре пелейә,  
Һ'але мыи һ'әсәно,  
Малхърав нъзанә ньфър'ийа шийә жь бьрейә,  
Мьскии һ'але мыи п'ир һ'әсәно.

**VI**

Чь хәлате һә'вр'әнгьн,  
Дәрк'әтънә сукәкә тәнгьн,  
Һ'але мыи һ'әсәно,  
Мере диwane сәр охьрмәнә, сәр щәнгьн,  
Мьскии һ'але мыи п'ир һ'әсәно.

**VII**

Боре һ'әсәне мыи шейә,  
Суке мә'рифәтеда тейә,  
Һ'але мыи һ'әсәно,  
Һ'әсәне Щелеи һесирн и нәй лейә,  
Мьскии һ'але мыи п'ир һ'әсәно.

**VIII**

Боре һ'әсәне мыи чалә,  
Суке мә'рифәтеда һатийә харә,  
Һ'але мыи һ'әсәно,  
Һ'әсәне Щеле һесир ле нәи сийарә,  
Мьскии һ'але мыи п'ир һ'әсәно.

**IX**

Боре һ'әсәне мыи морә,  
Суке мә'рифәтеда те дь морә,  
Һ'але мыи һ'әсәно,  
Һ'әсәне Щеле һесир хол хwә нәбрьийә сәр холә,  
Мьскии һ'але мыи п'ир һ'әсәно.

**X**

Боре һ'әсәне мьни р'әшә,  
 Суке мә'рифәтеда те дьмәшә,  
 Һ'але мьн һ'әсәно,  
 Һ'але һ'әсәне Щеле һесир дәсте Шехшьмеда қә пән  
 хwәшә,

Мьскин һ'але мьн п'ир һ'әсәно.

**XI**

Әwa хәлате зер'ишә,  
 Шехшьме дәсте хwә һ'әсәне Щеле дьстинә,  
 Кьрийә мала дәфе авитийә э'рше э'зминә,  
 Һ'але мьн һ'әсәно,  
 Го: „Мере диwane кәсәки р'әда пе пинә,  
 Мьскин һ'але мьн п'ир һ'әсәно“.

**XII**

Го: „Әме һәр'нә щәм Ытна Зинә,  
 Бьра һәр'ә бькә р'әшә—диләка хәлате һ'әсәне Щеле  
 зер'ишә,

Һ'але мьн һ'әсәно,  
 Мьскин һ'але мьн п'ир һ'әсәно.

**XIII**

Де го: „Лао, шире бәре де ки,  
 Тө жи, гөлие фәрхе ки,  
 Һ'але мьн һ'әсәно,  
 Тне хәлате һ'әсәне Щеле ле ки“.  
 Мьскин һ'але мьн п'ир һ'әсәно.

**XIV**

Го: „Дае, эз шире бәре де кьм,  
 Жи гөлие фәрхе кем,  
 Һ'але мьн һ'әсәно,  
 Хәлате һ'әсәне Щеле һәw ле кьм“.  
 Мьскин һ'але мьн п'ир һ'әсәно.

**XV**

Де го: „Лао, к'әнге, һ'әтани к'әнге?“  
 „К'әнге дар у бәре гәлие Лальше дәнг бе,  
 Һ'але мьн һ'әсәно,

Һыңге Һ'эсэне Щеле хэләте хәва р'әнг бе',  
Мьекни Һ'әде мьи п'ир Һ'эсэно.

## 1707. БЭЙТ'А МЕЗИНЕ

I

Һ'эча т'еле мезине хар бьк'шино,  
Донздә п'ут Һ'эсьн Һ'эвт сала сәр ньшта хвә  
дыгәр'инә,

Мире мэьн дьве, Һ'әла Һ'әде ши т'амам нино.

II

Һ'эча даре мезине бьгрә харә,  
Банде ль бәр мире хвә безарә,  
Хәниме ши мә'рәки Һ'арә.

III

Дьвә т'ел у дэзмалә,  
Быне ньга Һ'әта сери дьдә,  
Р'өже се шара хуна ши дьхара.

IV

Жь ә'змана мезин Һ'әтә хара,  
Т'еле мезине к'әтә дәсте бәнданә,  
Һ'әчи кәсе қәлиша мезине дьлданә,  
Ще ши нә ә'рдә у нә ә'зманә.

V

Мезин әвә ль ә'ршанә,  
Кьрийә нәхи у данийә бәр ч'ә'ве бәнданә,  
Әз дьвежьмә вә шехан у п'ира у к'өчөк у бәдән  
мьекнишанә,

Хера Шихадн мьр'а бөжьи чька т'еле мезине к'е  
баданә?

VI

Мезин Һ'әйә дө быранә,  
Бь пирәки Һ'эвт т'еланә,  
Т'еле мезине дәсте һорийә Бьн Һ'әнанә.

## VII

Мезина мьи йа бы'ука,  
Ль бэр қолъх дькә йәкә шаһьлә букә,  
Бь гомана хвәде әвә дәрге шыңәте бь дәсте хвә  
р'öh'e хвә вәкә.

## VIII

Мезина мьи йа мәзынә,  
Ль бэр қолъх дькә йәкә шира, жынә,  
Ле шие ве гю йер у вәлата т'оһнә.

## IX

Мезина мьи йа мәзынә,  
Жь әрше әзим назьл бу, һатә әрданә,  
Әз дьвежьмә шеха у п'иранә,  
Әв чь мерә, кә шыкәле мезине сәһ'әтәкеда бәла кьр  
һәрчар қолбанә?

## X

Чь мезинәкә һ'әлалә,  
Мале дьһйальке дьк'шинә мьсқал-мьсқалә,  
Мезин р'астә нә дәрәвә,  
Һ'әчи кәсе мезине р'аст бьк'шинә,  
Әвә шыңәте бь ч'әвә хвә бьвшнә.

## 1708. ДӘА

Парәби, тә даими, тә к'әрими,  
Тә әрше әзими,  
Әизәлда ти қәдими,  
Һ'әвге дө мьләти бе р'әме,  
Сәре сәр бә'лгийә,  
Гьртие һ'әвсийә,  
Р'ешие р'ийә,  
К'әсив, к'усив, бәләнгаз у һесира,  
Мә жи пер'ә.  
Һуно мань бьн, барат бьн, хәлат бьн,  
Көр' у қиз у мал у дәвләт у иман у ахрәт бьн,



Хэм нэвэ, дэм нэвэ,  
Р'ьсде назьра кем нэвэ,  
Сийар буйэ пэйа нэвэ,  
Йа дити марум нэвэ,  
Шин у шайа кем нэвэ,  
Дост у дьжмына шэрми нэвэ,  
Хани бедэри нэвэ,  
Мер бссэри нэвэ,  
Чийа бекэри нэвэ,  
Аве гэлийа у канийа зьна нэвэ,  
Нани жь хьзна Шихади вэ,  
Навени жь Канийа Сьпи вэ,  
Сьврэ бь дэсте Щэлил вэ,  
Бэрэк'эт готьна Ибраһим Хэлил вэ.

#### 1709. БЭЙТ'А МЬСКИН

I

К'а эвька, к'а эмийа,  
Эван жи ахе гьрт тотийа,  
Мьскино жаро, йа адэми.

II

К'анен хасе ль вьр дь хас,  
К'анен Н'эмзэ, к'анен Э'бас,  
Эш жи бэр мьрьне нэбун хьлас,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

III

К'анен хасе ль вьр дь зор,  
К'а Нэвие сэ'бэ ль дор,  
Эш жи чунэ һьдрэта йэке ль жор,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

IV

К'анен хасе ль вьр Н'эзим,  
К'анен Н'эчка мэ ди,  
Эш жи чунэ һьдрэта йэке Н'эбиб,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## V

К'анен Усыв, Усыве Нэби,  
К'а Сальне ч'э'в э'рэби,  
Эw жи занэ дьнийаеда мьрыи нэби,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## VI

К'анен Сьлеман-п'ехэмбэре н'окөм дькьр,  
К'а Бьлqиза нав у дьк'ьр,  
Эw жи чун, дьнийа т'эрк кьр,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## VII

Эре бэндэо, сэд сали ль, дьнеби,  
Бь зер' у зив дьне хьне би,  
Ахьр р'ожэке бэндае мьрыне би,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## VIII

Дьнийа нэйэ хана т'ьжи,  
Ньн дьмьрэ у ньн дьжи,  
Р'ожэке бе сьрийа мэ жи,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## IX

Дьнийа нэйэ хан у манэ,  
Б'исан теда базьрганэ,  
Базьрган дьчэ, хан шиданэ,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## X

Эре бэндао, дь пэй жына мер мэнал,  
Гэлэк ашьq натыи чунэ эw н'ал,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## XI

Г'ьрба мьнэ ль сэр кэшиё,  
Хойдан дьк'шо жь э'шиё,  
Же дьхавэ э'зане щинариё,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## XII

Г'ьрба мьнэ орт'а һэрдё ава,  
Һесър те жь һэрдё ч'э'ва,  
Же дьхавэ э'зане де у бава,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## XIII

Дэргийа орт'а һэрдё мала,  
Мьн пьрсн, тэ чьр'а нэда,  
Эш жи бу э'зане һ'эвт сала,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## XIV

Мэидо мэри һэце тэйэ,  
Шин у гьри бе фэйдэйэ,  
Гор' у к'эфэн кё һэйэ мале мэйэ,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## XV

Бьрмэ мерга сэвлэк ль пав,  
Бэлге сэвле зер' у дьрав,  
Эз мьскин бум, мэ мьскина нэ кьр сылав,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

## XVI

Эз бьрмэ мерга сэвлэк бь р'аст,  
Бэлге сэвле зер'е к'эск,  
Эз мьскин бум, мь нэда ль дэст,  
Мьскино, жаро, йа адэми.

1710. БЭЙТ'А МУСА—П'ЕХЭМБЭР

I

Р'ожәкә р'ожанә,  
Мусаи б'и э'мранә,  
Ахи Щьбраһилә лә бийә меванә.

II

Р'ожәкә кем т'ақтә,  
Р'ийя Ахи Щьбраһилә мала Муса-п'ехәмбәр дьк'әтә,  
Го: „Муса, тө қә напырси Ахин чь хьзмәтә?“

III

Муса го: „Ши кьм йәкә хәфурә,  
Эз р'өһ'е хвә тәр'а накьм дәстурә,  
Эзи т'әнемә, һесире мьни һурә“.

IV

Го: „Мусае б'и э'мранә,  
Тө хвә мәкә һунанә,  
Р'ьсәдә һесир нә сәр мьле мьн у тәо“.

V

Муса дәрда чуйә малә,  
Бәрда һат дайнка һ'әлалә,  
Го: „Мусао лаво, һәр'о бәнгзе тә мь хашә, иро чьма  
wa мь тә'лә?“

VI

Го: „Дайнка мьнә пирә,  
Мь һ'әлал кә ширә,  
Һатһийә сәр мьн фәршара мирә“.

## VII

Дьве Муса р'аву мал р'эвийе,  
Бэр к'этын дэшт у зозан, чийа у банийе,  
Муса п'ехэмбэр чу сэр дө щане қимэтийе.

## VIII

Муса ле дьльрсэ, дьве: „Әw чь мэээлэ, һун вэдьдын?“  
Вана гот, го: „Мусае мын, мьрикэ мө һэйэ мале мэкэ,  
Бэжне у бале, қэдэме тэкэ,  
Го, һала wэрэ тек'эве, чька wэкэ, йан нэ wэкэ?“

## IX

„Сэре т'ьрбе мын кьнэ,  
Бэре т'ьрбе мын кьнэ,  
Бин-бөхса ве т'ьрбе мь хьнэ“.

## X

„Сэре т'ьрбе мын зэрэ,  
Бэре т'ьрбе мын зэрэ,  
Бин-бөхса ве т'ьрбе мь wэрэ“.

## XI

„Сэре т'ьрбе мын р'эшэ,  
Бэре т'ьрбе мын р'эшэ,  
Бин-бөхса ве т'ьрбе чьқа мь хашэ“.

## XII

Ч'э'в сэр сери бунэ т'асэ,  
Т'ьли бунэ р'ьсасэ,  
Нэйньк бунэ дэ'сэ,  
Хазьла мыне ши э'вдида, бегонэи, беасасэ,  
Ахьрәте һәр пенщ т'ьреде хwэйи хьласэ.

Муса һат дит wэки әw к'өлынге пе ә'рде вэдьдын зе-  
р'э. мэр'а пе халийе дәрдьхьн зер'э, Муса һат готә wa-  
на, го: „Әв чь мэрийэ, wэки һун һатынэ г'ьрба ши вэдь-  
дын, к'өлынг зер', мэр' зер'?“ Әвана гот: „Мэ биркьрийэ,  
чапа мьри нэанийэ, wэки әм қаси чапа ши мэээл вэдьн“.  
Го, әм тэ дьнер'ьн бэжн у бала wэ нона һэвдөйэ. Го,

wэрэ мэээлда п'ал дэ, эм бьнер'ьн чька wэкэ, йан нэ wэкэ? Эме мэр'а зер'ин, к'өлынге зер' жи бьдынэ тэ бьвэ хэр'э“.

Муса тьмаи кьр, мэээлда п'ал да. Ахи Щьбраһил сэрда сэкьни. Муса ле ньһер'и, го: „Ахи Щьбраһил төн?“ Го: „Ле эьм. Те чава жь дэсте мьи хьласби?“

## 1711. QƏWLE BORƏBOPPE

### I

Шехе Н'эсэни сөлт'анэ, ай сөлт'анэ,  
Э'зизе мала баве мьно,  
Бавэки баве қэлпе р'э'манэ  
Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,  
Лальш йа бор, диwan йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'эсьми п'ирано,  
Э'зиз сөлт'ан Шихади һ'эму дэрдани дэрманэ,  
Ах ль мьнэ.

### II

Шехе Н'эсэни сьһ'идэ, ай сьһ'идэ,  
Э'зизе мала баве мьно,  
Бавэки баве қэлпе мьридэ,  
Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,  
Лальш йа бор, диwan йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'эсьми п'ирано,  
Э'зиз сөлт'ан Шихади һ'эму дэрдани хэбирэ,  
Ах ль мьнэ.

### III

Шехе Н'эсэни мэзьнэ, ай мэзьнэ,  
Э'зизе мала баве мьно,  
Бавэки баве қэлпе момьнэ,  
Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,

Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Қап'ийа мьраза мьразхаза қап'ийа мэлэк Шихьснә,  
щисе гьли газьпанә.

Ах ль мьнә.

#### IV

Шехе һ'эсәни эсәдә, ай эсәдә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Бавәки баве қәлпе сәмәдә,  
Мире қәлэндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Һ'эзари сәрә, пән ль малә,  
Ах ль мьнә.

#### V

Шехе һ'эсәни фәқирә, ай фәқирә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Бавәки баве қәлпе мирә,  
Мире қәлэндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Ә'зиз сөлт'ан Шихадн һ'әму дәрданн хәбирә,  
Ах ль мьнә.

#### VI

Шехе һ'эсәни ә'мәрә, ай ә'мәрә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Хальқәки мьни һәр бь һәрә,  
Мир қәлэндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,

Бе фәршара сөлт'ан Шихади т'ө щьсәти р'өһ' у қальби  
нае бәрә,

Ах ль мына.

## VII

Шехе һ'әсәни дөр'щәмалә, ай дөр'щәмалә,

Әзизе мала баве мыно,

Борәки қөдрәтеи сийарә,

Мире қәләндәра , мир һәрә һәрә,

Лалыш йа бор, дишан йа бор,

Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'әкьми п'ирано,

Әзиз сөлт'ан Шихади хош қырарә,

Ах ль мына.

## VIII

Шехе һ'әсәни дөр'щәләлә, ай дөр'щәләлә,

Әзизе мала баве мыно,

Борәки қөдрәтеи сийарә,

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,

Лалыш йа бор, дишан йа бор,

Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'әкьми п'ирано,

Тәхте әзиз сөлт'ан Шихади хөн қырарә,

Ах ль мына.

## IX

Шехәки мь һәбу һәкарда, ай һәкарда,

Әзизе мала баве мыно,

Зор кәwane қөдрәте п'алда,

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,

Лалыш йа бор, дишан йа бор,

Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,

Па һ'әкьми п'ирано,

Чардә тәвәк әрд у әсман к'әфа дәсте әзиз сөлт'ан

Шихади һ'әсарда,

Ах ль мына.



## Х

Шехэки мь һэбу һэкари бу, ай һэкари бу,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Зер' кәwane қөдрәте п'ара ви бу,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Чардә тәвәк ә'рд у ә'сман к'әфа дәсте ә'зиз сөлт'ан  
Эзидда бу,

Ах ль мьнә.

## ХІ

Шехэки мь һэбу Ә'рәбстане, ай Ә'рәбстане,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Хөдане доде у дьдане, у дә'не,  
Хөдане мәрбәрхе у шилане,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Ә'зиз сөлт'ан Шихади хөдане қьраре,  
Ах ль мьнә.

## ХІІ

Шехэки мь һэбу нав ә'рәба, ай нав ә'рәба,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Хөдане қолсан у тәрәфа,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Дәсте ә'зиз сөлт'ан Шихади к'отәкә сәр һәр чар мәсәба,  
Ах ль мьнә.

## ХІІІ

Шех Зәйдино тә йәкә нәче кьр, ай нәче кьр,  
Ә'зизе мала баве мьно,

Г'өб у к'өбари нэвсө кьр,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, диған йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
К'ерги быи һ'өле п'илови мәрһәви дәрхьст шәрже кьр,  
Ах ль мьнә.

#### XIV

П'илови мәрһәви ньфинәк ле кьр, ай ньфинәк ле кьр,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Шихади, мәләк Шихьсьн ньфина ви қәбул кьр,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, диған йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Авитә тәвәке бә'ре һешинә, пышта Мьсьре жеринә, һе  
ахинийа ви те сәр Лалыша пуринә,  
Ах ль мьнә.

#### XV

Шех Зәйдинә, шех Зәйдинә, ай шех Зәйдинә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Банг дьдә мәләке ә'рше ә'зминә,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, диған йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Авитә пышта Мьсьре жеринә, авитә тәвәке бә'ра һешинә,  
ахинийа ви сәр Лалыша пуринә,  
Ах ль мьнә.

#### XVI

Шех Зәйдино тә йәкә бесул кьр, ай бесул кьр,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Тә нә қәwле хwәде кьр, нә һ'әдиса р'әсул кьр,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, диған йа бор.

Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
К'ерги быи һ'өле п'илови мэрһэви дархьет шәрже кьр,  
Ах ль мына.

### XVII

П'илови мэрһэви ньфинэк ле кьр, ай ньфинэк ле кьр,  
Ә'зизе мала баве мыно.

Шихади мэлэк Шихьььн ньфина ши қәбул кьр.

Мире қәләндара, мир һәрә һәрә.

Лалыш йа бор, дишан йа бор,

Мэргә йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'екьми п'ирано,

Ах ль мына.

### XVIII

Шех Зәйдино ти хвәва нәи сарн, ай нәи сарн,  
Ә'зизе мала баве мыно.

Т'орәқа хвә мала Адһһар'а дә'ши дари.

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә.

Лалыш йа бор, дишан йа бор,

Мэргә йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'екьми п'ирано,

Лалыша нуринда бемьлк'н. бевари,

Ах ль мына.

### XIX

Аве сәра ль мә тәнә, ай тәнә,

Ә'зизе мала баве мыно,

Газн у гөр'гөр' у мә'ненә,

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,

Лалыш йа бор, дишан йа бор,

Мэргә йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'екьми п'ирано,

Ә'йда қөрбане мә сөнһә тәнә,

Ах ль мына.

## XX

Аве сәра ль мә һатын, ай һатын,  
Ә'зизе мала баве мыно,  
Нава ә'дәбийе. Шәрфе, Шаһе бу мьзгин, газн у  
хәбатын,

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми һ'ирано,  
Ә'йда қәрбане мә сөнһаа дьһатын,  
Ах ль мыно.

## XXI

Ба те к'уфа дьһ'әжинә, ай дьһ'әжинә,  
Ә'зизе мала баве мыно,  
Сәра дара қәшала бәлг у шә'әзе р'әшәфе мирада  
льшарһнә,

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми һ'ирано,  
Һәш хазьла ши чахи сәлт'ан Шихади мәләк Шихьсьн,  
кәке шех Зәйдине диндара хвәйә ширьнә шәриф  
бьхунә,

Ах ль мыно.

## XXII

Ба те к'уфа т'әв р'адькә, ай р'адькә,  
Ә'зизе мала баве мыно,  
Дара қәшала сәр бәлг у шә'әзе мьземе мирада шәр  
дькә,

Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми һ'ирано,  
Һәш хазьла ше һыге сәлт'ан Шихади мәләк Шихьсьн,  
кәке шех Зәйдине диндара хвәйә ширьнә шәриф шакә,  
Ах ль мыно.

### XXIII

Нэхашэки иши-биши тэ'ли тэнг бум, ай тэ'ли тэнг бум,  
Э'зизе мала баве мыно,

Нэw хазыла wи чахи сөлт'ан Шихади, мэлэк

Шихьсын, Лальша нуринр'а эзи эв дэнг бум,

Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,

Лальш йа бор, дишан йа бор,

Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'екьми п'ирано,

Ах ль мынэ.

### XXIV

Нэхашэки иши-биши тэ'ли тэнг бум, ай тэ'ли тэнг бум,

Э'зизе мала баве мыно,

Нэw хазыла we һыге сөлт'ан Шихади, мэлэк Шихьсын

Лальша нуринр'а һ'эшал бум,

Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,

Лальш йа бор, дишан йа бор,

Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,

Йа һ'екьми п'ирано,

Ах ль мынэ.

### XXV

We қөве кьм сөр'э э'ршэ, ай э'ршэ,

Э'зизе мала баве мыно,

Ле дьтэисэ фьнд у шэмал у баисьсе дь гэшэ,

Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,

Лальш йа бор, дишан йа бор,

Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор.

Йа һ'екьми п'ирано,

И'адша хwэ сөлт'ан Шихадиньэ, дишанбэги Шэмсэ.

Ах ль мынэ.

### XXVI

We қөве кьм сэран сэрэ, ай сэран сэрэ,

Э'зизе мала баве мыно,

Ле дьтэисэ фьнд у шэмал у баисьсе зэрэ,

Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,

Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
П'адша хвэ сөлт'ан Шихадийэ, дишанбэги Шэмсе  
т'этэрэ,  
Ах ль мьнэ.

### XXVII

We qöve kьm сөр'а э'сминэ, ай э'сминэ,  
Э'зизе мала баве мьно,  
Ле дьтэисэ фьнд у шэмал у баисьсе р'эигинэ,  
Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
П'адша хвэ сөлт'ан Шихадийэ, дишанбэги Шэмсе  
эздинэ,  
Ах ль мьнэ.

### XXIII

We qöve kьm qövana zedэйэ, ай zedэйэ,  
Э'зизе мала баве мьно,  
Qöba стийа Исэ, сьбе эваре п'эрикэ нурани тейэ сэрэ,  
Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Qörbana сөлт'ан Шихади сэран сэрэ,  
Ах ль мьнэ.

### XXIX

Вэда, вэда, миро вэда, ай вэда,  
Э'зизе мала баве мьно,  
Эзе бангина хвэ текьмэ мэлэке э'рше сэмэда.  
Мире қэлэндэра, мир һэрэ һэрэ,  
Лалыш йа бор, дишан, йа бор,  
Мэргэ йа бор, йа бор йа бор,

Йа һ'екьми п'ирано,  
Һэйла бьрано, зоманәки һатийә бьра р'астийа хвә бьре  
пәда,  
Ах ль мьно.

### XXX

Вәда, вәда, севанә сорә, ай сорә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Дәнге борәборе ь'ели тенә ә'рше жорә,  
Бьра бангина кәке шех Зәйдине бьһата фәқирәки т'аш  
әрк'ани хәрқәки р'әши морә,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, диған йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Кәке шех Зәйдине хәләферие авитийә һ'ефькә щорә,  
Ах ль мьно.

### XXXI

Вәда, вәда, севанә р'әшә, ай р'әшә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Дәнге борәборе ь'ели тенә ә'ршә,  
Мире қәләндәра мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, диған йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Бьра бангина кәке шех Зәйдине бьһата фәқирәки т'аш  
әрк'ани хәрқәки р'әшә,  
Кәке шех Зәйдине хәләферие авитийә хәбәре зор  
пәхашә,  
Ах ль мьно.

### XXXII

Вәда, вәда, севанә зәрә, ай зәрә,  
Ә'зизе мала баве мьно,  
Дәнге борәборе ь'ели тенә ә'рше сәрә,  
Бьра бангина кәке шех Зәйдине бьһата фәқирәки т'аш  
әрк'ани хәрқәки р'әшг әсмәрә,

Мире фәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор йа бор,  
Па һ'екьми и'ирано,  
Кәке шех Зәйдине хәләферне авитийә һ'ефькә сәрә,  
Ах ль мыно.

### XXXIII

Вада, вада, сөванә сийә, ай сийә,  
Әзизе мала баве мыно,  
Дәнге борәборе в'ели тенә ә'рше в'елийә,  
Бира баниша кәке шех Зәйдине бьһата фәфрәки т'анц  
эрк'ане хәрфәки р'әши нуриңә,

Мире фәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Па һ'екьми и'ирано,  
Кәке шех Зәйдине хәләферне авитийә һ'ефькә шорә,  
Ах ль мыно.

### XXXIV

Һәрзе мәрзе веда темә, ай темә,  
Әзизе мала баве мыно,  
Борәборе в'ели дьстьремә,  
Мире фәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Па һ'екьми и'ирано,  
Әзе күле шех Мәнде шех Фәрхемә,  
Ах ль мыно.

### XXXV

Һәрзе мәрзе ве дьмәшым, ай дьмәшым,  
Әзизе мала баве мыно,  
Һыи шанимә, һыи гәнгәшым,  
Мире фәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,



Йа һ'екьми п'ирано,  
Әзе қуле шех Мәнде Фәрха шехе р'әшым,  
Ах ль мынә.

### XXXVI

Һәрзе мәрзе мә бапира, ай бапира,  
Ә'зизе мала баве мыно,  
Хаш те дәнге щоқәте шех у п'ира,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Бьра п'ар те нәбә хөдане щор у к'ура,  
Ах ль мынә.

### XXXVII

Һәрзе мәрзе бавка, ай бавька,  
Ә'зизе мала баве мыно,  
Хаш те дәнге щоқәте һәсьнанәка,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Шех у п'ира бьра п'ар те нәбә хөдане щор у шыка,  
Ах ль мынә.

### XXXVIII

Һәрзе мәрзе хаш шәлатә, ай шәлатә,  
Ә'зизе мала баве мыно,  
Дәнге Шихади мәләк Шихьсьи навда һатә,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, йа бор, йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Ше зәйандийә чәндө к'өнийатә  
Ах ль мынә.

### XXXIX

Һәрзе мәрзе һәрзе мәрза, ай мәрза,  
Ә'зизе мала баве мыно,

Н'эча щьһале нэвса хвә бькә хэза,  
Мире қәләндәра, мир һәрә һәрә,  
Лалыш йа бор, дишан йа бор,  
Мәргә йа бор, йа бор, йа бор,  
Йа һ'екьми п'ирано,  
Дишане Шихале Шәмса һәқ у щьза,  
Ах ль мьнә.

## 1712. БӘЙТ'А БӘ'ЗА

### I

Мәстьм ськ'рапе,  
Неч'ирване бә'замә,  
Ашьде сөр'а гьраньм,  
Щора дьле мьн щоре,  
Ғала мәлһ'әма бьрина мьн мьле.

### II

Ашьде сөр'емә,  
Дәре дьрбева темә,  
Р'енга бә'за дьнемә,  
Щора дьле мьн щоре,  
Ғала мәлһ'әма бьрина мьн мьле.

### III

Бә'зан у бә'згина,  
Шәве р'оже неч'ира,  
Неч'ира тә һәйә диндара мира,  
Щора дьле мьн щоре,  
Ғала мәлһ'әма бьрина мьн мьле.

### IV

Хазка мь занйа,  
Р'енге бә'за к'н алийә,  
Мьне бьгьрта бь ньжарә,  
Щора дьле мьн щоре,  
Ғала мәлһ'әма бьрина мьн мьле.

**V**

Пъжарә нә ль бәрә,  
Нә ль ахә, мина мьск у машарә,  
Йала сәре мьн дәфтәрә,  
Щора дьле мьн щоре,  
Йала мәлн'әма бьрина мьн мьле.

**VI**

Бә'з натын, бә'з бьһөрнн,  
Дьле мьнда к'әш у гьри,  
Йала һ'әвалә бә'за кьри,  
Щора дьле мьн щоре,  
Йала мәлн'әма бьрина мьн мьле.

**VII**

Бә'з натын, бә'з дьчунә,  
Дьле мьнн дуно,  
Хазьла һ'әвалә бә'за бума,  
Щора дьле мьн щоре,  
Йала мәлн'әма бьрина мьн мьле.

**VIII**

Дә'фа мьн бишнн,  
Дәре дьрбе шәриньн,  
Бә'зийе дур дьхуньн,  
Щора дьле мьн щоре,  
Йала мәлн'әма бьрина мьн мьле.

**IX**

Дә'фа мьнә муйә,  
Дәре дьрбе данийә,  
Бә'зике те һьл бийә,  
Бә'з фьр'н мьн ньзанийә,  
Щора дьле мьн щоре,  
Йала мәлн'әма бьрина мьн мьле.

**X**

Дә'фа мьн р'ахьсти,  
Бә'зике те ньвьсти,  
Бә'з фьр'н мьн ньзанбу,

Сѳр'а Амадин, Сьшадин у Шѳмсе мьши Эзди,  
Щора дьле мьн щоре,  
Иала мѳлн'ѳма бьрина мьн мьле.

### XI

Дѳфа мьн вѳдавѳ,  
Бѳ'зике к'ѳтийѳ навѳ,  
Бѳ'з мьн гьрти, мьн бѳрдавѳ,  
Щора дьле мьн щоре,  
Иала мѳлн'ѳма бьрина мьн мьле.

### XII

Мѳзала дѳр пѳжнини,  
Бѳ'зике те вѳтынн,  
Бѳ'з фьр'н, кѳнде дѳвесе сѳкьнини,  
Щора дьле мьн щоре,  
Иала мѳлн'ѳма бьрина мьн мьле.

### XIII

Мѳзала дѳр гьреда,  
Бѳ'зике те дь п'ьреда,  
Бѳ'з фьр'н, кѳнде мабу дѳвеседа,  
Щора дьле мьн щоре,  
Иала мѳлн'ѳма бьрина мьн мьле.

### XIV

Мѳзала дѳр дадан,  
Бѳ'зике те дь нѳман,  
Бѳ'з фьр'н, кѳнде дѳвесе дьман,  
Щора дьле мьн щоре,  
Иала мѳлн'ѳма бьрина мьн мьле.

### XV

Шѳрѳфа лавед п'ира,  
Дьл сотьн чѳда шнда,  
Шѳрѳфѳ шѳбѳфѳ, дьгѳр'ьн пѳч'ире шѳ'луда,  
Ѳ'рн'ѳмдулла нѳр йѳрѳбн, нѳр йѳрѳбн, нѳр йѳ хѳда,  
Ѳв нѳмѳта сѳйде мѳ бн, йѳала фѳрдостѳ, вѳре мѳ бн.

## XVI

Шэрэфа лавед ынцуза,  
Де у баве хвэ дькыи наза,  
Шэрэфа шэбэцэ, дьгэр'ын неч'иред бэ'за,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарэби, һәр йарэби, һәр йа хөда,  
Әw һемэта сәйде мэ би, йала фәрдостә, wәре мэ би.

## XVII

Шэрэфа ти аг'дари,  
Щава ти қадьри,  
Бангина ти һазьри,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарэби, һәр йарэби, һәр йа хөде,  
Әw һемэта сәйде мэ би, йала фәрдостә, wәре мэ би.

## XVIII

Шэрэфа р'е һаси,  
Бэ'ра ти хваси,  
Тө Хьдьри, йан Ә'йласи,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарэби, һәр йарэби, һәр йа хөда,  
Әw һемэта сәйде мэ би, йала фәрдостә, wәре мэ би.

## XIX

Һатийә базьрганә,  
Данийә һәwьрдоре шәһэранә,  
Барә wана лал у дөр' у мьрщанә,  
Хасә Шихади дькьриә гази, сәр бь сәр, шан бь шанә,  
Барә wан сьвькә нә арзанә,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарэби, һәр йарэби, һәр йа хөда,  
Әw һемэта сәйде мэ би, йала фәрдостә, wәре мэ би.

## XX

Һатийә сәр тә базарә,  
Базара хвэ бькә сьт'арә,  
Банде ба мире хвэ нәбә шәрмэзарә,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарэби, һәр йарэби, һәр йа хөда,  
Әw һемэта сәйде мэ би, йала фәрдостә, wәре мэ би.

## XXI

Натийэ сэр тэ базарэка бош,  
Дөр' натьнэ бь к'ош,  
Нэw хазьла мын ши э'вди дөр' баһа бьк'ьр'э арзан  
нэфрош,  
Э'рһ'эмдулла һэр йарэби, һэр йарэби, һэр йа хөда,  
Wэ һемэта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXII

Wэ дьве элайэ,  
Һәре зьк'ате һәйэ, дөайэ,  
Һ'эчке кәсе сәре зэрә мьсқале сәр майэ,  
Эw жи банде п'ьр' щәфайэ,  
Э'рһ'эмдулла һэр йарэби, һэр йарэби, һэр йа хөда,  
Wэ һемэта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXIII

Р'ожәке р'ож хош дьбә,  
Хәлq һ'әму хәт хош дьбә,  
Нә хазьла р'өһ'е дәрәwиши ынк'ош дьбә,  
Э'рһ'эмдулла һэр йарэби, һэр йарэби, һэр йа хөда,  
Wэ һемэта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXIV

Р'ожәке сәр п'ьра сәлате,  
Хәрqәе һәр'ә бусате,  
Һ'эчке кәсе нә сәр сәбәqа хәрqә бә, қальбе гөнәк'аре  
һәр'ә к'ьшьмате,  
Э'рһ'эмдулла һэр йарэби, һэр йарэби, һэр йа хөда,  
Wэ һемэта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXV

Р'ожәке сәр п'ьра нәһинә,  
Хәрqәе һәр'ә хәзинә,  
Һ'әке кәсе нә сәр сәбәqа хәрqә бә, қальбе гөнәк'аре  
һәр'ә бәйт'ьл мәсилә,  
Э'рһ'эмдулла һэр йарэби, һэр йарэби, һэр йа хөда,  
Wэ һемэта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би,

## XXVI

Р'ожәке ль we дьбә,  
К'өрсн харн ә'рде дьбә,  
К'аг'аза ван мьсте дьбә,  
Кер ә'мәле ван т'әмам ле дьбә,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарәби, һәр йарәби, һәр йа хөда,  
Wә һемәта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXVII

Р'ожәке we бьвә ахьр зәманә,  
Һәзезе тек'әвә қәбранә,  
Сөнне бавенә бә'ранә,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарәби, һәр йарәби, һәр йа хөда,  
Wә һемәта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXVIII

Нә кәсе кәсанә, нә баве пьсанә,  
We р'ожәке йар бьре ахрәте һәwәке бьднә сәр бьранә,  
Тә'рие шәва дәрхьн биньн бәр р'онкайа ч'ьранә,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарәби, һәр йарәби, һәр йа хөда,  
Wә һемәта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXIX

Р'ожәке we бьвә ахьрә,  
We р'абә фәрхәки фахьрә,  
Нә кәсе кәсанә, нә баве пьсанә,  
We р'оже йар бьре ахрәте һәwәке бьднә сәр бьранә,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарәби, һәр йарәби, һәр йа хөда,  
Wә һемәта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

## XXX

Wәй ль мә we р'оже,  
П'еләтнйе бь доже.  
Шьвеве гәлә щамер, щенике гәлә һ'өрмәт бьгрын бавенә  
агыре доже,  
Ә'рһ'әмдулла һәр йарәби, һәр йарәби, һәр йа хөда,  
Wә һемәта сәйде мә би, йала фәрдостә, wәре мә би.

1713. БЭЙГА БЫЛБЫЛ МЬСКИНО

I

Сьбн'ан жь тэ сьбн'ана.  
Чь н'окмэки гьранэ,  
Дэ эмэ бьдыи мэтн'е былбьле тэйранэ.

II

Чьдас тэйр лек шэ'м натьбун,  
Сэр р'эн'эки р'ашастйабун,  
Бэле, бэнда былбьле мьскии дама'бун.

III

„Иа миро, хер бет бьнарэ,  
Былбьл р'оже дыбет н'эзарэ,  
Бэле шэвед гьран дьхунэ дэфтэр жь дэфтэре мэ'рэ.

IV

Иа миро, бьнар хер бет,  
Былбьл р'оже ныи дывет,  
Бэле шэвед гьран дэнге хвэ дыстырет“.

V

Сьлеман-п'ехэмбэр го: „Эш тэйре нойи п'эр' готынэ,  
Иэфин нуи бьзанбыи, эш жи нэ бэр н'окме мора мьнэ“.

VI

Сьлеман п'ехэмбэр го: „Эш тэйре нойи аг'нйэ,  
Хазьла мьн бьзанбнйа ши мэт'эне былбьле мьскии к'о  
дыбнйэ?“

VII

Wa дыбежэ ромсийе тэйранэ:  
„Иа миро, эш э'рде былбьле мьскии ле кьрнйэ мьк'анэ,  
We ль ада н'эвт бэ'ра, нав баг'е гёланэ“.

VIII

Сьлеман п'ехэмбэр wa дькьрэ фэрманэ  
Жь тэйра, тэйре бази дьжарэ,  
Кьр қасьд ной былбьле мьскии дыньарэ.



**IX**

„Базио, һәр'э былбъл бинэ,  
Т'эк р'оһ'е ширьн же нэстинэ,  
Бәле саг'и быгрэ жь мьнр'а бинэ“.

**X**

Бази ва дьфьр'э,  
Wэлат бәр wэлат дьгэр'и,  
Щи—wэт'эне былбьле мьскин дьпьрсн.

**XI**

Бази фьр'ибу чубу пьшт авэ,  
Wэлат бәр wэлат дитьбу һәрдö ч'э'вэ,  
Дит бахе гөлада былбьле мьскини навэ.

**XII**

Бәзи фьр'ибу чубу щиед бәсти,  
Дит бахе гөлада былбьле мьскин т'эхт дани, соргөл  
сәрр'а дышкәсти,  
We ль нав бахе гөлада ньвьсти.

**XIII**

Бази фьр'ибу чубу щиед хали,  
Дит бахед гөлада былбьле мьскин т'эхт дани, соргөл  
сәрр'а дьпали,  
We ль нав бахе гөлада дьнэ'ли.

**XIV**

Бази го: „Бьлбьло, һэй бьлбьло,  
Һ'эйрано, соти дьло,  
Те ль нав бахе гөлада һ'ьзрәтийа тэ чьма гөло?“.

**XV**

Бази го: „Бьлбьле дьл дәwрешо,  
Мьн хәта тә анийэ пешо,  
Бәле Сьлеман-п'ехәмбәр тә дькә тәwтешо“.

**XVI**

Бази го: „Бьлбьле дьл шәрқио,  
Пәй тә буйэ һьзез у газио,  
Бәле Сьлеман-п'ехәмбәр тә дьхазиио“.

## XVII

Былбыл го: „Эз ви кым р'эһ'манн,  
Р'өһ'е ширьн жь қальби бьк'шини гиани,  
Бәле пәсмә диwana мир Сьлемани“.

## XVIII

Бази го: „Былбыло, бәсә бькә ван гәфа,  
Тө нә тәйрәки жь һ'әму р'әфа,  
Әзе тә бьгрым һәрдө к'әфа,  
Һесир бькым жь wәлат у т'әрәфа“.

## XIX

Былбыл гәл бае дьдәт хәбәрә,  
Былбыл гәл бае дьдәт хәбәрә,

## XX

„Бао, аманәт, сәд аманәт,  
Аманәт һәйә т'ақәт,  
Әw гөла әз ле дьбум һ'ьзрәт,  
Бьра пашн мьн гөл пав бахда пәбышкьвтын қәт бь қәт“.

## XXI

Былбыл тәйрәки памусә,  
Жь тәйра к'әтбу к'апусә,  
Былбыл фьр'ибу чубу һьндьриси таусә.

## XXII

Гава дьчу павә,  
Һ'әмушка р'он дьбу дьл у ч'ә'вә.

## XXIII

Сьлеман-п'ехәмбәр го: „Һун бьнер'ьн былбыл у р'әнги,  
Ширьн у ширьн һьлтинә дәнги“,  
Былбыле мьскин го: „Миро, бьхунә бьра хәниме мьн  
бенә ч'әнги“.

## XXIV

Сьлеман-п'ехәмбәр го: „Һун бьнер'ьн былбыл у  
хәбәрдане“,  
Сьлеман-п'ехәмбәр тәйр хандьбу диwana,  
Былбыле мьскин го: „Миро, хәниме мьн к'ане?“.

**XXV**

Ва дьбежэ того,

„Иа миро, һ'эч'е мера у мэлэка бьрия у сога,  
Бале шөвед гьран хэw и'еше гае цота“.

**XXVI**

Ва дьбежэ тогако:

„Иа миро, һ'эч'е мера у мэлэка согыбу мелако,  
Бале шөвед гьран хэwе нако“.

**XXVII**

Ва дьбежэ һ'эндэлибэ,

„Иа миро, һ'эч'е р'агырт дьлет хэрибэ,  
Баһышта бақи и'ар те һэбэт нэсибэ“.

**XXVIII**

Ва дьбежэ шалулэ:

„Иа миро, былбыл тэйрэки нура,  
Хэлэт быкэ, быдэ дэстурэ“.

**XXIX**

Сьлеман и'ехэмбэр былбыл хэлэт дькыр, дыда дэстурэ,  
Жь гөла к'этыбуи гөле сор у зэрэ,

**XXX**

Гөле сор у зэр баха дьбышкьвтин,

Хwэши һатыи, тэли ньхьвтин,

Бьрише былбьле мьекши к'ур буи сэри һьлдан, ну

ахьвтин.

**XXXI**

Бьлбыл тэйре дэwлэте,

Хэр'ьқи бу бэһ'ра мөһ'бэте,

Сэд р'эһ'мэт де у баве һоста у шьмэ'те.

**1714. СЬЛЕМАИ-П'ЕХЭМБЭР У БУМ****I**

Тэйр у туйе бэит'афайе,

Дэрбаз дькыи ль р'у дьшияе,

Сьло того жына хwэ Бэлдизайе

**II**

Жь и'эр'е тэйре бэр бь шалат,  
Әме к'очкәке чекьн дө қат,  
Бь ше бьвиә хьне у хәлат.

**III**

Әшн бь море и'өкөм да,  
Тэйр т'опкьрыи жь чар қөлба,  
Әш и'өкөмаки тәф гьранә,  
Ль сәр и'әму тэйр у туйанә.

**IV**

Әш тэйр у туйа дыщьвиңә,  
И'әр' баска ль шан бьр'учкнә,  
Шана бьһеле бе ши у шар,  
К'өнке чекә хвәр'а сьтар.

**V**

Чарьикал щьвйан тэйре фәқир,  
Әш щәмабуи ль дишана мир,  
Сәкьнин ль бэр бәнт'ьлфарә,  
Бьлбьл р'әви жь бэр фәршарә.

**VI**

Ль нәй бьлбьл бу һәшар,  
Ль шн гәр'йан чарьикал,  
Әшана хвәр'а кьр т'ьвдир,  
Бьлбьл бьгьри бьвьнә щәм мир.

**VII**

Мьришке қомснтийа бьлбьле кьр,  
Щийе бьлбьле шанр'а ә'йан кьр,  
Мьришк қомснйа тэйранә,  
Щийе бьлбьле готә Сьлеманә.

**VIII**

Бә'зи ль һәша фьр'ни у чун,  
Ль нәи бьлбьле ширин гәр'нйан,  
Әш бьлбьле ширин бәсти,  
Нәи шн дьгәр'ьн т'ьме қәсти.

**IX**

Тэйре бэ'зи ль һоҥа фьр'ийан,  
 Ль сэр щийе былбыл вэбун,  
 Әҥана былбыл һьланин,  
 Ль бэр Сьлеман данин.

**X**

Жь хоф у тьрса мир,  
 Былбыл щиде бу һесир,  
 Ле былбыле ширин зьман,  
 Дәст-п'е ви һ'ьшк гьредан.

**XI**

Балч'емке хвэ һ'эжанд,  
 Бэри һ'эмийа хвэ р'учьканд,  
 Го: „Щушьке мьнэ һурьн,  
 Вэки зу нэчъм ҥе бьмьрьн“.

**XII**

Бум жь щийе хвэ р'абу,  
 Ль бэр мир сыщудэ бу,  
 Әҥ ҥэхте р'абу п'ийа,  
 Йэк бь йэк шаба мир да.

**XIII**

„Мире мьн һ'өкме тэ гьранэ,  
 Натийэ сэр мә тэйр у туйанэ,  
 Әҥ гөнэйэ тэр'а ль дьнйае,  
 Ҥе тек'эвэ стуйе тэ у Бэлқизайе“.

**XIV**

Мир: „Тө ль ч'э'ва бьнер' чэҥанэ?“  
 Бум: „Ч'э'ве мьн йе меранэ“,  
 Мир: „Тө ль сери бьнер' чэҥанэ?“  
 Бум: „Сэре мьн йе шеранэ“.

**XV**

Мир: „Тө ль қуне бьнер' чэҥанэ?“  
 Бум: „Вэки тө қуне наһ'эбини,  
 Чьр'а тэйр туйа дьщьвини,  
 П'эр' баске ҥан дьр'учкнии.“

## XVI

Бопа тә у Бәлқизайе,  
Әме һ'ышк был ль дһ'няе,  
Тө баһәрийа бинә йәдим,  
П'әр' у баск тәр'а навнә һ'им.

## XVII

Сьбе баке ль к'очка тә р'абә,  
Һәр п'әр'әки we щикида бәлабә,  
Әм тәйр у туйе бә'з,  
Әме бьминьн сефил бәләнгаз'.

## XVIII

Һе готьна бумә ль дәви,  
Қьжька р'әш қәидева р'әви,  
Сьлеман Сәлаһәт вәда,  
Дәстура тәйр у туйа да.

## XIX

Ле ширине былбыл дьла,  
Диса вәгәр'ийа нава гөла,  
Нав гөла бу шайи у дәнг,  
Бопа былбьле баск р'әнг.

## XX

Тәйр у ту аза бун,  
Жь һәв бәла бун,  
Р'уйе готьна бумда  
Мир дәстура тәйра да.